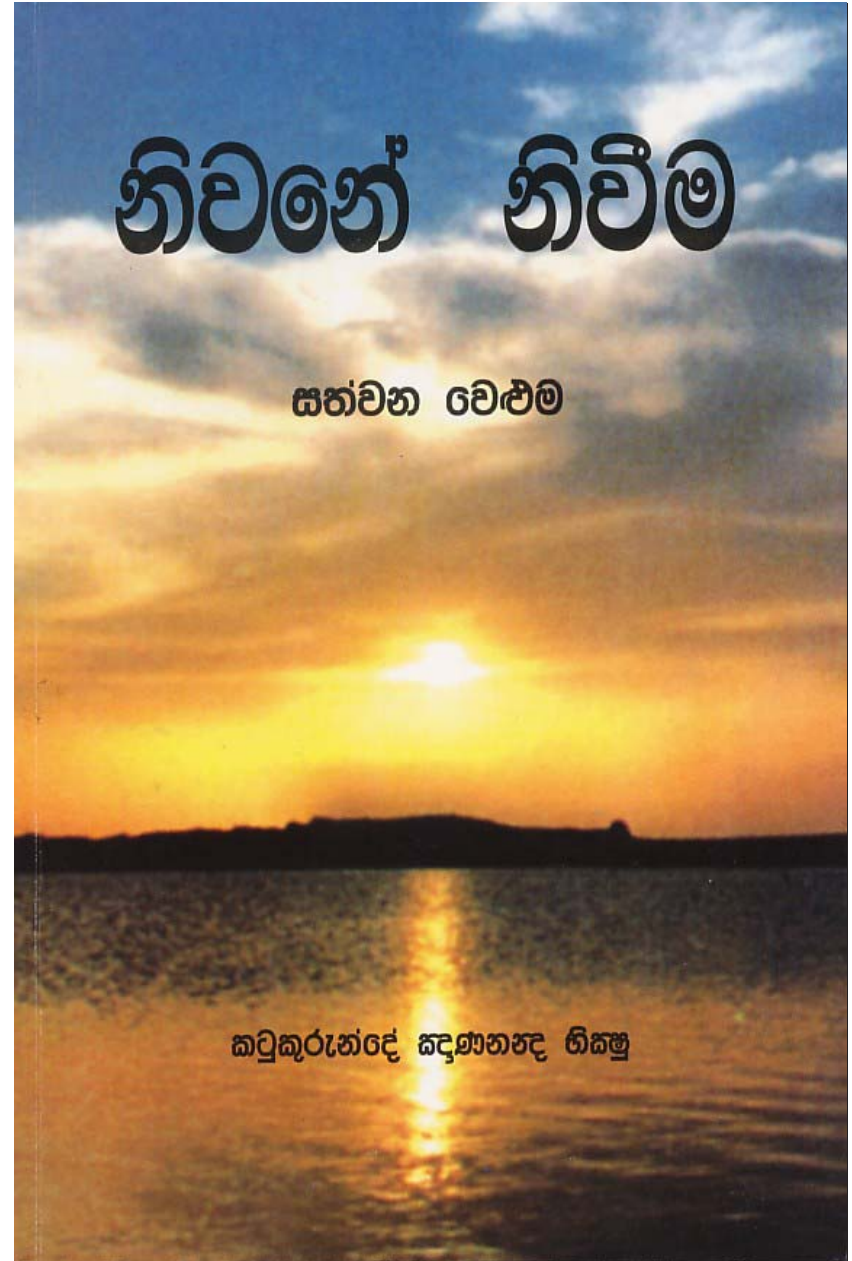

නිවනේ නිවීම

සත්වන වෙළුම

කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද හිසමු

නිවනේ නිවීම

(දෙසූම් පෙළකි)

සත්වත වෙළුම - තෙවන මුද්‍රණය
(19-21 දෙසූම්)

ISBN 955 - 8832 - 11 - 1

කටුකුරුන්දේ සදානන්ද හිසසු

පොත්ගුලුගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
'පහත් කණුව'
කන්දේගෙදර,
දේවාලේගම.

ප්‍රකාශනය
ධර්මග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය

ධම්මදානයකි
මුද්‍රලට විකිණීම සපුරා තහනම් වෙයි.

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 1999 අගෝස්තු

පොත ලබාගත හැකි ස්ථාන

1. පොත්ගුලුගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
'පහත් කණුව' කන්දේගෙදර, දේවාලේගම.
2. රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට්,
191, හැව්ලොක් පාර,
කොළඹ 5.
3. ඩී. ඩී. වේරගල මහතා
422, වැලිපාර, තලවතුගොඩ.
4. අනුර රූපසිංහ මහතා
27, කොළඹ විදිය, මහනුවර
5. මහා භාරකාර දෙපාර්තමේන්තුව
2, බුලර්ස් පවුමග,
කොළඹ 07.

මුද්‍රණය
කොලීට් ප්‍රිත්වරස්
17/2, පැඹරිවත්ත පාර, ගංගොඩවිල,
නුගේගොඩ.
වෙලු : 011-4302312

මෙම දේශනාමාලාව පැවැත්වීමට ආරාධනාකොට

අප ධෛර්යවත් කළ

මිහිරිගල නිස්සරණ වන සේනාසනාධිපතිව වැඩවිසූ

අපවත් වී වදාළ

අභිපූජනීය, මහෝපාධ්‍යාය

මාතර ශ්‍රී ඥානාරාමාභිධාන

අප ගුරුදේවයන් වහන්සේගේ ශ්‍රී නාමයට

'නිවනේ නිවීම'

පූජෝපහාරයක්ම වේවා!

එතං සන්තං

එතං පණීතං

යදීදං

සබ්බ සංඛාර සමථො

සබ්බපඨිපට්ඨිසස්සග්ගො

තණ්හකඛයො

චිරාගො

නිරොධො

නිබ්බානං

"මෙය ශාන්තය

මෙය ප්‍රණීතය

එනම්

සියලු සංස්කාරයන්ගේ සංසිදීම

සියලු උපධීන් අතහැර දැමීම

තණ්හාව කපය කිරීම

නොඇල්ම නම්වූ චිරාගය

නැවැත්ම නම් වූ නිරෝධය

නිවීම නම් වූ නිබ්බානය'

හැඳින්වීම

බුද්ධ දේශනාවෙහි දැක්වෙන ප්‍රතිපත්ති මාගීයේ අවසාන පරමාටීය වන 'නිවන' පිළිබඳව ඇත අතීතයේ පටන්ම විවිධ මතිමතාන්තර ප්‍රකාශයට පත් වී ඇත. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාගීය 'සමමා දිට්ඨි' නම් වූ 'හර දැක්ම' පෙරවූ කරගත් ප්‍රතිපදාවකි. එබැවින් ඒ මාගීයෙහි ගමන් කරන්නෙකුට ගමනෙහි ඉලක්කය ගැන නිරවුල් අවබෝධයක් ඇතිවිය යුතුමය. බුද්ධ චරිතයට අනුකූලව එවැනි අවබෝධයකට මහ හෙළි කිරීම මෙම දේශනා මාලාවේ පරමාටීය විය.

මිනිර්ගල නිස්සරණ වන සෙනසුනෙහි ප්‍රධාන කම්පජානාවාසීයන් වහන්සේ වශයෙන් වැඩ විසූ, අපවත් වී වදාළ අතිපුජනීය මහෝපාධ්‍යාය මාතර ශ්‍රී ඥානාරාම මාහිමිපාණන් වහන්සේ විසින් අප වෙත කරන ලද සමාරාධනය මේ දේශනා පෙළට ආසන්න නිමිත්ත විය. අපගේ ගුරුදේවයන් වහන්සේ වූ උන්වහන්සේ, මෙයට වසර කීපයකට පෙර නිස්සරණ වන යෝගාවචර සහ පිරිසට ඉදිරිපත්වූ එක්තරා ධම් ගැටළුවකදී 'නිවන' පිළිබඳව දේශනා පෙළක් පැවැත්වීම ප්‍රයෝජනවත් විය හැකි බවත්, ඒ දේශනා පටිගත කරගැනීමට කටයුතු යෙදිය හැකි බවත් පවසමින් අප වෙත කරන ලද දයාන්විත ආරාධනය පිළිගැනීමට මුලදී පසුබට වීම. යළිත් එම ආරාධනාව කළ අවස්ථාවේදී, එසේ පසුබට වීමට එක් හේතුවක් වශයෙන් අප සඳහන් කළේ 'නිවන' සම්බන්ධයෙන් දැනට ප්‍රචලිතව ඇති ඇතැම් මතිමතාන්තර කෙරෙහි අප දක්වන වෙනස් ආකල්පය නිසා ඇතිවිය හැකි ප්‍රතිචාරයය. එවිට උන්වහන්සේ වදාළේ: "ඒකට කමක් නෑ ..... මා ආරාධනා කළ බව දේශනාවේදීම කියන්න" යනුවෙනි.

ඒ සා උදාර පැවරීමකින් උත්සාහවත්ව ආරම්භ කරුණු මෙම දේශනා මාලාව දෙවසරකට වැඩි කාලයක් තිස්සේ (1988.08.12 - 1991.01.30) දෙපෝයකට වරක් බැගින් අප ගුරුදේවයන් වහන්සේගේ අතිපුජනීය පාදමුලයේදී නිස්සරණ වනයේ අප සබ්‍රහ්මචාරී ගරුතර යෝගාවචර සහ පිරිස හමුවේ පවත්වන්නට යෙදුණි. ගිලන්වූ ඇතැම් අවස්ථාවලදී පවා මාහිමිපාණන් වහන්සේ යහන්ගතව දෙසුමට සවන් දුන්හ. උන්වහන්සේ බැහැර සෙනසුනෙක වැඩ විසූ එක් අවස්ථාවක, මාහිමිපාණන් වහන්සේ මුලසුනෙහි නොමැතිව දේශනා පැවැත්වීම සම්බන්ධයෙන් පැනනැගුණු ප්‍රශ්නයක් නිසා එක් දේශනා වාරයක් මහ හැරුණි. ඒ බැව් සැලකූ විට. නොකඩවාම දේශනාමාලාව පැවැත්විය යුතු බවත්, තමන් වහන්සේට ඒ දෙසුම් පටිගත කළ පසුව වුවද ඇසිය හැකි බවත්, උන්වහන්සේ වදාළහ.

පටුන

	පිටු
හැඳින්වීම	vi
ප්‍රකාශක නිවේදනය	x
අමාගහ	xi
ධම් ග්‍රන්ථ මූලික භාරය	xiii
ග්‍රන්ථ සංකේත නිරූපණය	xiv
'නිවනේ නිවීම' - 19	1
'නිවනේ නිවීම' - 20	25
'නිවනේ නිවීම' - 21	49

අප ගුරු දේවයන් වහන්සේගේ ඒ උදාර මුදිතා ගුණයට හා ධම්කාමී ශාසන දයාවට නමස්කාර වේවා!

දෙසුම් 33 කින් පරිමිත මෙම දේශනා මාලාව පැවැත්වීමේදී අප අනුගමනය කළ විවරණ මාභීය අනුව හේතුසාධක වශයෙන් පෙළ අටුවා ආදියෙන් කොතෙකුත් උඩාන පාඨ ගෙනහැර දැක්වීමට සිදුවිය. ඒ අනුව එක්තරා බුද්ධිගෝචර රටාවක් මෙහි දැකිය හැකි නමුදු අප පරමාථීය වූයේ සද්ධම්මයේ සභීව ප්‍රායෝගික පක්ෂය ඉස්මතු කර දීමමය. ඇතැම් විට හුදු බුද්ධිවාදයක අතරමං වී සිටින උගතුන් කිසියම් ධම්ප්‍රබෝධයක් තුළින් ප්‍රතිපදාව වෙතට යොමුකරවා ගැනීමට මේ විවරණ මාභීය උපකාරවත් විය හැකිය. කෙසේ හෝ වේවා, යමෙකුට ධම්මරසය විඳිමින්ම දෙසුමකට සවන්දිය හැකිවන අයුරින් විවිධ උපමා, උපමා කථා, නිදර්ශන ආදියෙන් දෙසුම් පෙළ පණපෙවීමට උත්සාහවත් වීමු. බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාළ පරිදිම, "මෙහි ඇතැම් නුවණැති පුරුෂයෝ උපමාවෙකිනුදු දෙසුමෙක අරුත මැනුවත් වටහා ගනිති".

අසන්නවුන්ගේ අවධානය නොවිසිරෙන අයුරින් මුතු ඇට පෙළක් නූලක අවුණන්නාක් මෙන් ධම් කාරණා සාධක සහිතව ගොනු කර දැක්වීම දේශනාවක් තුළ දී කළ හැකි පහසු කාර්යයක් නොවේ. එබැවින් එවැනි ගැටලු සතුන්වලදී හේතුසාධක කීපයක් පමණක් දැක්වීමෙන් සැඟිමකට පත්වීමට සිදුවිය. එහිලා වඩාත් සවිස්තර විවරණ විග්‍රහ අප අතින් ලියැවී පළවූ ග්‍රන්ථ කීපයක ඇතුළත් වී ඇත.¹

දෙසුම් පෙළ නිමකොට සත්වසරකට පසු "නිවනේ නිවීම" නමින් එළිදැක්වෙන මෙම ග්‍රන්ථයෙන් යම් ශාසනාථීයයක් ඉටු වෙතොත් එයින් ජනිත කුශල සම්භාරය දෙසුම්පෙළට ඇරැයුම් කොට වදාළ අප ගුරුදේවයන් වහන්සේ වූ මිනිරිගල නිස්සරණ වන සේනාසනාධිපතිව වැඩවිසූ අතිපුජනීය මහෝපාධ්‍යාය මාතර ශ්‍රී ඥානාරාම මාහිමිපාණන් වහන්සේ අනුමෝදන් වන සේක්වා! ඒ දුලිභ ගුරු ඇසුර ලබාගැනීමට මහපැදු ශ්‍රී කලාණී යෝගාශ්‍රම සංස්ථාවේ සමූහපාදක අතිපුජනීය පණ්ඩිත කඩවැද්දුවේ ශ්‍රී

I * 1 Concept and Reality in Early Buddhist Thought - (1971)
 * 2 Samyutta Nikaya - An Anthology Part II - (Wheel No. 183/185)
 * 3 Ideal Solitude - Wheel No. 188
 * 4 උත්තරීතර හුදෙකලාව - (දම්සක් අංක 172/173)
 * 5 The Magic of the Mind - (1974)
 6 Towards Calm and Insight-Printed for free distribution by J.Alwis
 * Published by Buddhist Publication Society. P.O. Box 61, Kandy
 බෞද්ධ ග්‍රන්ථ ප්‍රකාශන සමිතිය, කැ.පෙ. 61. මහනුවර

ජිනවංශ මාහිමිපාණන් වහන්සේටත් අතිපුජනීය නාඋයනේ අරියධම්ම මාහිමිපාණන් වහන්සේටත් මෙම ධම්දානමය කුශලය හිමිවේවා!

පටිගත වූ දෙසුම් 33 පිටපත් කිරීමේ භාරදුර කාර්යය මහත් පරිශ්‍රමයකින් ඉටුකළ හපුරුදෙණියේ පියදසුසන හිමියන්ටද, සම්පූර්ණ ශුද්ධ ආදියෙන් පසුව එම අත්පිටපත මුද්‍රණය සඳහා සකස් කර දුන් පූජ්‍ය උඩර්වයගම ධම්මඡීව, පූජ්‍ය මහයායේ ධම්ම සුනේතන යන හිමිවරුන්ටද දෙසුම් පටිගත කිරීම් පිටපත් කිරීම් ආදී කටයුතුවලට සහායවූ හැමදෙනා වහන්සේලාටද මෙම ධම්දානමය පින පරම ශාන්ත නිව්‍යාණාවබෝධය පිණිසම වේවා! එමෙන්ම, අවශ්‍ය අවස්ථාවලදී කැසට් පටි සපයාදීමෙන් හා ලිපි ද්‍රව්‍ය, ඡායා පිටපත් ලබාදීමෙන් අනුග්‍රහය දැක්වූ ඩබ්ලි ප්‍රනාන්දු මහතා ප්‍රධාන වී. එච්. පී. මුණරි සහ සමාගමේ කාර්යමණ්ඩලයටද අපගේ පුණ්‍යානුමෝදනාව හිමිවේ.

අමිලවූ ධම්ම මිල කිරීමකින් නොපිරිහෙලා ධම්කාමීන් අතට පත්කිරීම අපගේ අභිලාෂය විය. එහෙත් විශාල ග්‍රන්ථයක් බවට පත්වන මෙම දෙසුම් පෙළ එක්වරම බොහෝදෙනෙකුන් අතට පත් කිරීමේ දුෂ්කරතාව වැටහුණෙන් දෙසුම් 3 බැගින් වෙළුම් 11ක් වශයෙන් එළි දැක්වීමට අදහස් කළෙමු. මේ අනුව යටත් පිරිසෙයින් දෙසුම් කිහිපයක් හෝ කියවීමට වැඩිදෙනෙකුට අවසරාව සැලසෙන අතරම ධම්දානමය පුණ්‍ය කම්පට බොහෝදෙනාගේ සහභාගිත්වයද ලැබෙනු ඇතැයි හඟිමු. එබැවින්, ග්‍රන්ථය තවමත් ශුද්ධිපත්‍ර අවස්ථාවේ පවතින නමුදු මෙසේ පළමු වෙළුම් නිකුත් කිරීමට තීරණය කළෙමු. යථා කාලයේදී සම්පූර්ණ ග්‍රන්ථය පුස්තකාල මුද්‍රණයක් වශයෙන් අංග සම්පූර්ණ මුද්‍රණය කෙරෙනු ඇත. කෙසේ වෙතත්, 'නිවනේ නිවීම' වෙළුම් එකොළොසම පිළිවෙළින් එකතු කරගන්නා පාඨකයින්ගේ පහසුව තකා අවසන් වෙළුම් සමග උපමා ඉභිවැලක් හා ගාථා ඉභිවැලක් ද සහිත 'පදයතුරක්' (අනුක්‍රමණිකාවක්) නිකුත් කිරීමට බලාපොරොත්තු වෙමු. එම පදයතුර සකස් කිරීමේදී අපට සහාය වූ දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවේ සහකාර කොමසාරිස් උපාලි ජයනෙත්ති මහතාට ඒ පින නිවන් දොර ඇරෙන යතුරක්ම වේවායි පතමු.

ග්‍රන්ථ මුද්‍රණයෙහිලා මුද්‍රණාලය හා අවශ්‍ය සම්බන්ධීකරණය පිළිබඳ සම්පූර්ණ වගකීම භාරගෙන විශේෂ කැපවීමකින් ග්‍රන්ථය එළිදැක්වීමට කටයුතු කරන මහාභාරකාර තැන්පත් යූ. මාපා මහතාට මෙම ධම්දානමය කුශලය ස්වකීය ධම් ප්‍රාර්ථනා ඉෂට කරගැනීම පිණිස හේතුවාසනා වේවා! එසේම, වෙළුම් එකොළොසකින් නිමාවන ග්‍රන්ථයෙහි බරපැන, 'බර පැනයක්' නොවනු පිණිස 'ධම්ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය' නමින් විශේෂ අරමුදලක් පිහිටුවීමෙන් පුරෝගාමීවූ පින්වත් ජී.ටී. බණ්ඩාර මහතාට එම ආදර්ශවත් පරිත්‍යාගයෙන් ජනිත කුශලය පරම ශාන්තවූ 'නිවනේ'

නිවීම' පසක් කරගැනීමට උපනිශ්‍රය වේවායි ! යි පතමු. මුද්‍රණ භාරයේ තීරණාත්මක අවසාන අදියර සඳහා පුණී සහයෝගය දෙන කරුණාරත්න සහ පුත්‍ර සමාගමේ කාඩී මණ්ඩලයට ද අපගේ පුණ්‍යානුමෝදනාව හිමි විය යුතුව ඇත.

මෙයට
සසුන් ලැදී,
කටුකුරුන්දේ ඝඤාණනන්ද හිඤ්ඤ

පොත්ගුලුගල ආරණ්‍ය සේනාසතඤ
'පභ්‍ව කණුව'
කත්තේලෙදුර
දේවාලේගම

(25 41) 1997 ජූලි 1

ප්‍රකාශක නිවේදනය

අතිපුජ්‍ය ඤාණනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේගේ ඉතා අගනා දෙසුම් පෙළක්, මෙසේ කොටස් වශයෙන් මුද්‍රණය කොට, බුදුදහම පිළිබඳ නිරවුල් දැනුමක් ලබා ගැනීම පිණිස උනන්දු වන අය අතට පත් කිරීමට හැකිවීම ගැන මහත් සේ සතුටු වෙමි.

පටිගත කරන ලද දේශනාවලට සවන් දීමෙන් පසු, එම දේශන කෙසේ හෝ මුද්‍රණය කොට ධම් දානයක් ලෙස බෙදාදීමේ අවශ්‍යතාව අපහට දැනුනි. එවැනිම උද්යෝගයකින් එම කාර්යය ඉටු කර ලීමට ජී.ටී. බණ්ඩාර මහතා අපගෙන් කිසිදු පෙළඹීමක් නොමැතිව, සිය කැමැත්තෙන්ම සැදැහැසිතින් ඉදිරිපත් වීම ධර්ම ශක්තිය විදහා පෑමක් මෙන් විය.

එම මහඟු පුණ්‍යකර්මය උදෙසා ඒ මහතා විසින් මහා භාරකාර දෙපාර්තමේන්තුවේ ඒ සඳහාම වූ විශේෂ අරමුදලක් "ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය" නමින් පිහිටුවන ලදී.

මෙවැනි උතුම් ශාසනික කටයුත්තක් සඳහා අනුග්‍රහය දැක්වූ ජී.ටී. බණ්ඩාර මහතාටත් ග්‍රන්ථය ඉතා ඕනෑකමින් මුද්‍රණය කොට එළි දැක්වීම පිණිස කටයුතු කළ මුද්‍රණ ශිල්පී කරුණාරත්න සහ පුත්‍ර සමාගමේ රවි කරුණාරත්න මහතාටත්, ශාසන විරසථිතිය සඳහා තම ධනයත්, ශ්‍රමයත් වැය කිරීමෙන් ලැබෙන ප්‍රීතිය අපමණය.

'නිවනේ නිවීම' නමින් ප්‍රකාශයට පත් කෙරෙන මෙම දේශනා මාලාවේ ඉතිරි දේශන කොටස් වශයෙන් මුද්‍රණය කිරීම පිණිස දායකවීමට කැමති හවතුන්හට, ඒ සඳහා "ශ්‍රී ලංකාවේ මහා භාරකාර තැන" නමින් වෙක්පත් හෝ මුදල් ඇණවුම්, (මුදල් ඇණවුම් නම් ටොරන්ටන් චතුරග්‍රය උප තැපැල් කාර්යාලයෙන් මාරු කරගත හැකි පරිදි) ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාර අරමුදලට බැර කිරීම පිණිස පහත සඳහන් ලිපිනයට එවිය හැකි බැව් කරුණාවෙන් දන්වා සිටිනු කැමැත්තෙමි.

සු.මාපා
ශ්‍රී ලංකාවේ මහා භාරකාර තැන

මහා භාරකාර දෙපාර්තමේන්තුව
නැ.පෙ. 548
2, බුලර්ස් පවුමග
කොළඹ 07.
(2541) 1997 ජූලි 1

අමා ගහ

මහවැලි ගහ උතුරට හැරවීමෙන් පසු එකෙක් නිසරු මුඩු බිම් ලෙස පැවති පෙදෙස්වල සිදුවූයේ ඉමහත් වෙනසකි. පිපාසයට පැත්තිඳක් නොලබා සිටි ගොවිහු පෙදෙස පුරා නිහඬව ගලා යන සිසිල් දිය දහරින් පිනා ගියහ. මැලවුණු ගොයම සරුව නිල්වත්ව කරලින් බර විය. මල් පලින් ගැවසීගත් තුරු-ලිය බලා සැනසෙන පෙදෙස් වැසියෝ තුටු කඳුළු වගුළහ.

දහම් අමා ගහ "උතුරට" හැරවීමේ වැඩ පිළිවෙළක් මෙයට තෙවසරකට පෙර ඇරඹුණි. දහම් පත-පොත තබා "එදා-වෙල" සඳහා වත් විය පැහැදිලි කිරීමට වත්-කමක් නැත්තෝ, නිහඬව නොමිලයේ ගලායන අමිල දහම් අමා දිය දහරින් සඳහම් පිපාසය සන්සිඳුවා ගත්හ. අර්ධ මිසදිටු හැර, සැදැහැයෙන් සරුව, ගුණ නුවණින් බරව පිළිවෙත් මහට නැමී ගත්හ. ලොවී - ලොවුතුරු මල් පල නෙලා ගනිමින් හඳු පුරා පිරි බැතියෙන් නන් අයුරින් සොම්නස පළකළහ.

"ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය" නමින් දියත් කළ මෙම ධම්දාන වැඩපිළිවෙල සඳහා අපගෙන් වැයවූනේ පිරිසිදු ධම්දාන සංකල්පය පමණි. අමාගහ "උතුරට" හැරවූවේ සසුන් ගුණ හඳුනන පරිත්‍යාගශීලී සැදැහැවත්හුමය. "නිවනේ නිවීම" පොත් පෙළ එළි දැක්වීමෙන් නොනැවතී "පහන් කණුව ධම්දේශනා" පොත් පෙළෙහි "බර පැන" දැරීමටත්, දෙස් - විදෙස්වල දහම් පිපාසිතයින් උදෙසා අප අතින් ලියැවෙන අනිකුත් පොත - පත ඒ අයුරින්ම එළි දැක්වීමටත් ඔවුහු උත්සුක වූහ. "දෙන දේ පිරිසිදුවම දීමේ" අදහසින් අමිල වූ දහම ඊට නිසි ශෝභන මුද්‍රණයකින්ම ධම්කාමීන් අතට පත් කිරීමට පියවර ගත්හ. මුද්‍රිත පිටපත් සංඛ්‍යාව අවසන්වනු හා සමගම "නැවත මුද්‍රණ" පළකිරීමෙන් දහම් අමා ගහ වියළී යා නොදීමට දැඩි අදිටනකින් ඇප කැපවූහ.

"පොත් අලෙවිය" පිළිබඳව මෙකල බහුලව දක්නට ලැබෙන වාණිජ සංකල්පයට පිටුපා, තභංචිවලින් තොරව, තමන් අතට නොමිලයේම පත් කැරෙන "දහම් පඩුර" තුළින් ධම්දාන සංකල්පයෙහි අගය වටහා ගත් බොහෝ පාඨක පින්වත්හු තමන් ලද රස අහරක්, නැ-හිතවතුන් සමග බෙදා-හදා ගන්නාක මෙන් නොමසුරුව අන් දහම් ලැදියනටද දී ධම් දානයට සහභාගී වූහ. ඉනුදු නොනැවතී, ශක්ති පමණින් "ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණභාරයට" උරදීමටද ඉදිරිපත්වූහ, ඇතැමෙක් ලොකු කුඩා දහම් පොත් මුද්‍රණය කරවීමේ හා නැවත-නැවත මුද්‍රණය කරවීමේ බරපැන ඉසිලීමට පවා පසුබට නොවූහ.

සම්බුදු සසුන මේ ලක් පොළොවෙහි පවතින තාක් මේ දහම් අමාගහ ලෝ සතුන් සිත් සනහමින් නොසිඳී ගලා යේවා යනු අපගේ පැතුමයි.

"සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාති"

මෙයට,
සසුන් ලැදී
කටුකුරුන්දේ කුසානනු හිසමු

පොත්ගුල්ගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
'පහන් කණුව'
කන්දේගෙදර,
දේවාලේගම.
2000 ජූනි 05 (2544 පොසොන්)

පුණ්‍යානුමෝදනාවයි.

මෙම ධම් ග්‍රන්ථය සඳහම් පිපාසිතයින් අතට පත්කිරීම උදෙසා කාලය, ධනය, ශ්‍රමය ශාසන දයාවෙන් පරිත්‍යාග කළ සෑම දෙනාටම අමිලවූ ධම්ය නොමිලයේ බෙදාදීමෙන් ජනිත කුශල ශක්තිය පරම ශාන්ත උතුම් නිවාණාවබෝධය පිණිස හේතුවාසනා වේවායි පතමු.

- සම්පාදක -

ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය

ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය මගින් පළ කරනු ලබන "නිවනේ නිවීම" පොත් පෙළෙහි සයවැනි වෙළුම දක්වා මුද්‍රණය කිරීමේ සම්බන්ධීකරණය මෑතක් වනතුරු කරන ලද්දේ ශ්‍රී ලංකාවේ මහාභාරකාර තනතුර දැරූ යූ. මාපා මහතා විසිනි. ඉතා ගැඹුරු ධර්ම කරුණු සහිත එම වටිනා දහම් පොත් පෙළ එළි දැක්වීමට හැකිවූයේ ඒ මහතාගේ අප්‍රතිහත ධෛර්යය නිසාමය.

මෙම පොත් පෙළෙහි හත්වැනි වෙළුම මුද්‍රණයට සකස් වෙමින් තිබෙන අවස්ථාවේදී මාපා මහතාට ශ්‍රී ලංකා ජනරජයේ තානාපති ලෙස මියන්මාර් (බුරුමය) දේශයට යෑමට සිදුවිය. ථෙරවාදී බුදු දහම නිර්මලව පවතින එවැනි දේශයකට පත් වී යෑම හුදෙක් ඒ මහතාගේ ශාසනික සේවයේ තවත් පියවරක් ලෙස දකිමු.

මාපා මහතා විසින් එසේ නික්ම යාමට පෙර, "නිවනේ නිවීම" සෙසු කාණ්ඩ මුද්‍රණය කිරීමේ කටයුතු කිසිදු බාධාවකින් තොරව කරගෙන යාම පිණිස, අති පූජ්‍ය කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේගේ මෙම දේශනවල අගය දන්නා අප කීපදෙනෙක් මහාභාරකාර කාර්යාලය වෙත කැඳවා, ඒ පිළිබඳව වැඩ පිළිවෙලක් සකස් කරන ලදී. එම ක්‍රියා පිළිවෙල අනුව "නිවනේ නිවීම" දේශන මාලාව සහ ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය මගින් පළකරනු ලබන "පහන් කණුව ධම් දේශනා" ග්‍රන්ථ එපරිද්දෙන්ම ඉදිරියේදී පළකෙරෙනු ඇත.

මෙම උතුම් ශාසනික සේවය ඉටු කිරීමට මාහට එම භාරයේ ස්ථාපක වශයෙන් මෙතැන් සිට වගකීම පැවරී තිබේ. එම මහඟු කාර්යය ඉෂට කරගැනීම පිණිස ඒ පිළිබඳව උනන්දුවක් දක්වන සියලුම බැතිමත් දායක දායිකාවන්ගේ අනුග්‍රහය අපි බලාපොරොත්තු වෙමු.

මෙම ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරයට එවනු ලබන ආධාර පහත සඳහන් ලිපිනයට ද එවිය හැක.

ආධාර දෙන පින්වතුන්ගේ පහසුව තකා දැන් නුගේගොඩ සම්පත් බැංකු ශාඛාවෙහි "ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය" නමින් ගිණුම් අංක 00036 0001415 දරණ ජංගම ගිණුමක් විවෘත කර ඇති බව සලකන්න.

ජී.ටී. බණ්ඩාර,
ස්ථාපක, ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය
රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට්, 191, හැව්ලොක් පාර,
කොළඹ 5.

1999 ඔක්තෝබර් 25 වැනි දින.

ග්‍රන්ථ සංකේත නිරූපණය

- මහා. - මහා වගන පාළි
- දී.නි. - දීඝ නිකාය
- ම.නි. - මජ්ඣිම නිකාය
- සං.නි. - සංයුක්ත නිකාය
- අං.නි. - අංගුත්තර නිකාය
- බු.නි. - බුද්දක නිකාය
- ධ.ප. - ධම්මපද
- උදා. - උදාන
- ඉති. - ඉතිවුත්තක
- සු.නි. - සුත්තනිපාත
- ථෙර. - ථෙරගාථා
- ථෙරී. - ථෙරීගාථා
- මහානි. - මහා නිද්දෙස
- වු.නි. - වුලල නිද්දෙස
- නෙතනි - නෙතනිපසකරණ
- සු.ටී. - සුමඬගලටීලාසිනී (දීඝ නිකාය අටුවාව)
- ප.සු. - පපඤ්චසුදනී (මජ්ඣිම නිකාය අටුවාව)
- සා.ප. - සාරාප්පසකාසිනී (සංයුක්ත නිකාය අටුවාව)
- මනො. - මනොරථපුරණී (අංගුත්තර නිකාය අටුවාව)
- ධ.අ. - ධම්මපදධ් කථා
- ප.ජො. - පරමාපජොතිකා
- ජා.අ. - ජාතකධ් කථා
- ප.දී. - පරමාපදීපනී
- වි.ම. - විසුද්ධිමග්ග
- බු.ජ. - බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා
- හේ.මු. - සයිමන් හේවාචිකාරණ මුද්‍රණය

19 වන දේශනය

19 වන දේශනය

"නමො තසස භගවතො අරහතො සමමා සමබුද්ධස්ස"

"එතං සනතං එතං පණීතං යදිදං සබ්බසංඛාර සමථො සබ්බපට්ඨපට්ඨිස්සගො තණ්හකඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බානං"

"මෙය ශාන්තය, මෙය ප්‍රණීතය, එනම් සියලු සංස්කාරයන්ගේ සංසිදීම, සියලු උපධිත් අතහැර දැමීම, තණ්හාව ඤාය කිරීම, නොඇල්ම නම් වූ විරාගය, නැවැත්ම නම් වූ නිරෝධය, නිවීම නම්වූ නිබ්බානය."

අතිපූජනීය මහෝපාධ්‍යාය මාහිමීපාණන් වහන්සේ ප්‍රධාන ගරුතර යෝගාවචර මහාසංඝරතනයෙන් අවසරයි. 'නිබ්බාන' යන මාතෘකාව යටතේ පවත්වනු ලබන දේශනා මාලාවේ දහනව වෙනි දේශනයයි මේ.

'සඋපාදිසෙසා නිබ්බාන ධාතු' 'අනුපාදිසෙසා නිබ්බානධාතු' යන පද දෙක පිළිබඳ විවරණයක් අප පසුගිය දේශනය අගභර්යේදී ආරම්භ කළා. ඉතිවුත්තක පාලියේ දුක නිපාතයෙන් උපුටා දැක්වූ සූත්‍රයකුයි අපි ඒකට මූලාශ්‍රය කරගත්තේ. ඒ එක්කම, සූත්‍රවලින්ම මතුකරගත් එක්කරා උපමාවක් ආශ්‍රයෙන් අපි පැහැදිලි කළා මේ කියන නිබ්බාන ධාතු දෙක ඇත්ත වශයෙන්ම 'නිබ්බාන' යන පදයෙන් කියැවෙන නිවීමෙහි අවස්ථා දෙකක් පෙන්වුම් කරන බව. බොහොම බලවත්ව දැල්වෙමින් තිබුන ගින්නකට අමුතුවෙන් දර එකතු කිරීම නතර කළාම, ගිනිදැල් සංසිදිලා, කලින් ගිනි ඇල්ලූ දර කැලී පමණක් ගිනි අඟුරු වශයෙන් නිවෙමින් පවතිනව. යම්කිසි වෙලාවක් ගතවුනාට පස්සේ, ඒවත් නිවිල අඟුරු බවට පත්වෙනව. දැන් මේ රහතන් වහන්සේ පිළිබඳ තත්වයේදීත් අපට කියන්න වෙන්නේ ඒ උපමාවයි. මේ උපමාව අනුවයි අපට තෝරගන්න වෙන්නේ සඋපාදිසෙසා නිබ්බානධාතු' අනුපාදිසෙසා නිබ්බාන ධාතු' කියන පද දෙක. රහතන්වහන්සේ ජීවමානව සිටියදී උපාදානයෙන් සිත මුදාගත් නිසා - උපාදාන කියල කියන්නේ දරටමයි - මේ අමුතු උපාදානයන්ට හිත නොයොදන නිසා, රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගිනිදැල් හටගන්නේ නැහැ. ඒ සන්තානයේ. නමුත් අර උපාදිනනවූ කය පරිහරණය කරන තාක්, මේ ගරීර කුඩුව පරිහරණය කරන තාක්, යම් යම් කායික දවිලි - තැවිලි, මනාප - අමනාප, සැප-දුක් වින්දන ආදියට රහතන් වහන්සේ භාජනය වෙනව. ඒ කොයි අන්දමේ දේවල් ආවත් ඒ රහත් සිත නිවුන සිතක් රාග, දෙවිෂ, මෝහ ගිනිදැල් හට නොගන්න නිසා. අන්න ඒ අර්ථයෙන් රහතන්වහන්සේ ජීවමානව සිටියදී ඒ

තිබෙන තත්ත්වය - එදිනෙදා ජීවිතයේදී පංචේන්ද්‍රියන්ගෙන් අරමුණු ගන්නා අවස්ථාවල සිටින තත්ත්වය - සඋපාදිසෙස නිබ්බාන ධාතු වයි.

රහතන් වහන්සේගේ ජීවිතය කෙළවර වන අවස්ථාවේදී මේ උපාදිනත කයත් අතහරින්න වෙනව. අන්න ඒ අවස්ථාවේදී මේ කයෙන් ඒ සිත මුදාගැනීමී වශයෙන් තිබෙන අවස්ථාව තමයි, අනුපාදිසෙස පරිනිබ්බාන ධාතුවෙන් පිරිනිවන් පාන අවස්ථාව. ඒ උපාදිනත වූ කයත් අතහරිනව. මේ කාරණය කෙටියෙන් සඳහන් වන ගාථාවක් අර අපි කලින් උපුටා දක්වූ, අධගුණකර නිකායේ ඡක්ක නිපාතයේ නාග සුත්‍රයේ සඳහන් වෙනව.

'විතරාගො විතදොසො - විතමොහො අනාසවො
සරීරං විජනං නාගො - පරිනිබ්බසසති අනාසවො'

පහකළ රාගය, ද්වේෂය හා මෝහය ඇති, අනාශ්‍රව වූ රහතන් වහන්සේ (නාගො) 'සරීරං විජනං', ශරීරය අතහරිමින් අනාශ්‍රව ව පිරිනිවන් පාන්නාහ' එකකොට සඋපාදිසෙස නිබ්බානධාතු අනුපාදිසෙස නිබ්බානධාතු කියන පද දෙක ඒ විදියට සැකෙවින් සලකාගත්තොත්, ඊට වඩා අමාරු ප්‍රශ්නයක් අපට ඉදිරිපත් වෙනව - මේ කියන නිබ්බානධාතු දෙක 'දිට්ඨධම්මික' වශයෙනුත් 'සමපරායික' වශයෙනුත් හැඳින්වීමේ අර්ථය කුමක්ද කියන එක. 'දිට්ඨධම්මික' කියල කියන්නේ 'මේ ජීවිතයට අදාළ, 'සමපරායික' කියන්නේ 'මරණින් මතු'. සඋපාදිසෙස නිබ්බානධාතුව 'දිට්ඨධම්මික' හැටියටත් අනුපාදිසෙස නිබ්බානධාතුව 'සමපරායික' - මරණින් මතු දෙයක් හැටියටත් දක්වීමේ අදහස කුමක්ද? දන් සාමාන්‍යයෙන් කමිය ගැන කථා කරන කොට නම් දිට්ඨධම්මික සමපරායික කියන පද දෙක බොහොම පහසුයි තේරුම් ගන්න. ඒ කියන්නේ, මේ ජීවිතයේදී විදින විදීම. ඒ කම්මිපාක සම්බන්ධයෙන් එහෙමත් කියවෙනව. ඊළඟට මරණින් මතු විදීම. නමුත් මේ විධියටම තේරුම් ගත්තොත් නිබ්බානය පිළිබඳව, අපට නිගමනය කරන්නට වෙනව, ජීවත්ව සිටින අවස්ථාවේ විදින නිවන් සැපයකුත් මරණින් මතු විදින නිවන් සැපයකුත්. නමුත් එහෙම නිගමනයක් ධර්මානුකූල වන්නේ නැත්තේ මක් නිසාද? බුදුරජාණන් වහන්සේ නිතරම අවධාරණය කරනව මේ නිවන පිළිබඳ ප්‍රත්‍යක්ෂය මේ ජීවිතයේදීම ලබන අංග සම්පූර්ණ ප්‍රත්‍යක්ෂයක් කියල. ආයි මරණින් මත්තට ඉතිරිවන්නේ නැහැ යමක් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්න. මේ ජීවිතයේදීම ලබන ප්‍රත්‍යක්ෂයක් හැටියටයි 'දිට්ඨධම්මික' 'සමපරායික' 'අකාලික', ආදී පදවලින් නිතර අවධාරණය කෙරෙන්නේ. මෙතෙක්දී අපට කියන්න වෙන්නේ, මේ නිබ්බානය පිළිබඳව කථාකරනකොට දිට්ඨධම්මික සමපරායික කියන පද තේරුම්

ගන්න වෙන්නේ මේ ජීවිතයේදීම ලබන යම්කිසි අංගසම්පූර්ණ ප්‍රත්‍යක්ෂයක දේශනයක් දක්වීමට මේ පද දෙක යොදාගෙන තිබෙන බවයි. මේ කාරණය අපට සැකෙවින් හඳුන්වන්න පුළුවන්. මේ ජීවිතයේදී රහතන් වහන්සේ අත්දකින නිවීම මරණින් මත්තටත් තහවුරු බව නිසැකව දනගැනීම තමයි - කල්තබාම නිසැකව දනගැනීම තමයි - මේ අනුපාදිසෙස නිබ්බානධාතුව කියන එකෙන් හැඟෙන්නේ. අපි දන් කිව්ව, මරණින් මතු තත්ත්වයක් කොහොමද ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්නේ? එහෙම ප්‍රශ්නයක් කෙනෙකුට ඉබේම පැන නගිනව. අන්න ඒකට හොඳ පිළිතුරක් අපට හමුවෙනව මජ්ඣිම නිකායේ ධාතු විභංග සුත්‍රයේ එක්තරා ඡේදයක. බුදුරජාණන් වහන්සේ පුකකුසාති ස්වාමීන්වහන්සේට ප්‍රකාශ කරන ඒ ධම් විග්‍රහවලින් එක කොටසක තිබෙනව මෙන්න මෙහෙම :-

'සෙය්‍යථාපි භික්ඛු තෙලඤ්ච පටිච්ච වට්ඨිඤ්ච පටිච්ච තෙලපපදීපො කඛායති තසෙසච තෙලසසච වට්ඨියාව පරියාදානා අක්කස්ස ච අනුපාභාරා අනාභාරො නිබ්බායති, එවමෙව බො භික්ඛු කායපරියන්තිකං වෙදනං වෙදියමානො කායපරියන්තිකං වෙදනං වෙදියමීති පජානාති. ජීවිතපරියන්තිකං වෙදනං වෙදියමානො ජීවිතපරියන්තිකං වෙදනං වෙදියමීති පජානාති කායස්ස හෙදා උදධං ජීවිතපරියාදානා ඉධෙව සබ්බවෙදියතාති අනභිනන්දිතාති සීතිභවිස්සන්තිති පජානාති, ²

මේ ඡේදයේ තේරුම- මේ පුකකුසාති ස්වාමීන්වහන්සේටයි ආමන්ත්‍රණය කෙරෙන්නේ 'මහණ කියල - යම්සේ මහණ, තෙල්ද පහන්වැටියද නිසා තෙල් පහනක් දල්වෙයිද, ඒ තෙලෙහිද වැටියෙහිද අවසන් වීමෙන්, අනෙක් තෙල් වැටි ආදියක් නොලැබීම නිසා, ආහාර නැතිව ඒ තෙල් පහන නිවියේද, එසේම යම්කිසි භික්ඛුවක් (විමුක්තවූ රහතන් වහන්සේ පිළිබඳවයි මේ කියන්නේ) 'කායපරියන්තිකං වෙදනං වෙදියමානො' කය කෙළවර කොටගත් වේදනාවක් විදින්නේ, කය කෙළවර කොටගත් වේදනාවක් විදිමයි දන ගනියි. දිවි කෙළවර කොටගත් වේදනාවක් විදින්නේ (ජීවිතාන්තය පිළිබඳ මරණ වේදනාවක් විදින්නේ) එබඳු වේදනාවක් විදිමයි දනගනියි. කය බිඳියාමෙන් ජීවිතය කෙළවර වීමෙන් මත්තෙහි 'මෙහිදීම' සියලු වේදියකයෝ තෘෂ්ණා වශයෙන් සතුටු නොවන ලද්දාහු සිසිල් භාවයට පැමිණෙන්නාහයි දනගනී. මෙන්න මෙතන 'දනගනී' කියන වචනයේ විශේෂයක් තියෙනව. ඒ වගේම අනාගත කාලික සිදුවීමකුයි මෙතන කියැවෙන්නේ. අනාගත කාලික ක්‍රියාපදයක් එක්ක යොදල තියෙන්නේ, මේක කලින්ම නිසැකව දනගත්තු කාරණයක් නිසා. රහතන් වහන්සේ

මරණ අවස්ථාව එළඹෙන්නට කලින්ම දන්නව මේ සියලුම වේදයිතයන් සිසිල් වෙනව කියල. ඒ පිළිබඳව නිසැකයි. මේ නිසැක බව ලැබීමට හේතුව රහතන් වහන්සේ අර්හත්ඵල සමාධියේදීම මේ කියාපු සියලු වේදයිතයන්ගේ සිසිල්වීම පිළිබඳ ප්‍රත්‍යක්‍ෂය ලබන නිසයි. ඒක නිසා තමයි ඔය ථෙරගාථා ආදියේ නිතර සඳහන් වෙන්නේ, රහතන් වහන්සේ ඒ අර්හත්ඵල සමාධියේදී ලැබූ නිවන් සුවය පිළිබඳව 'සිහිභූතොසම් නිබ්බතො,³ සිසිල්වුයේ වෙමි. නිවුනේ වෙමි.' එකකොට සියලු වේදයිතයන්ගේ සිසිල්භාවය, සිසිල්වීම පිළිබඳ ඒ ප්‍රත්‍යක්‍ෂය, මේ ජීවිතයේදීම ඒ රහතන්වහන්සේ ලබාගන්නව. අන්න ඒක නිසාම තමයි ඒ ප්‍රත්‍යක්‍ෂය සුත්‍රවල හඳුන්වල තියෙන්නේ 'අනුපාදා පරිනිබ්බාන,⁴ කියන නමින්. දැන් මෙතන එක පාරටම වෙනසක් පෙනෙනව. අපි කථාකරන්නට පටන් ගත්තේ 'අනුපාදිසෙස' පරිනිබ්බානය ගැන දැන් මෙතන කියැවෙනව 'අනුපාදා පරිනිබ්බාන'. අනුපාදිසෙස පරිනිබ්බානය තියෙන්නේ රහතන්වහන්සේගේ ජීවිතය කෙළවරවන අවස්ථාවේදී, අර උපාදිනනවූ කය සම්පුණ්ණියෙන්ම අතහැරන අවස්ථාවේදී. නමුත්, අනුපාදා පරිනිබ්බානය' කියන්නේ අර්හත්ඵල සමාධියමයි. ඒකට නොයෙකුත් වචන අපට පහුගිය දේශනවලදී හමුවුන. 'අනුපාදා විමොක්ඛා' කියලත් කියනව. ඉතින් මෙතන 'අනුපාදා' පරිනිබ්බාන'. එකකොට පරිනිබ්බාන' යන වචනයම මෙතන 'අනුපාදා' යන්නට ඇදල තියෙනව. ඒ කියන්නේ උපාදානයන්ගෙන් තොර පිරිනිවීම මේ ජීවිතයේදීම ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගන්නව රහතන්වහන්සේ, ඒ අර්හත්ඵල සමාධියේදී. ඒ නිසා තමයි ඔය රථවිනීත සුත්‍රයේ එහෙම සැරියුත් ස්වාමීන්වහන්සේ පුණ්ණ මනතානිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් අහන්නේ 'කුමක් සඳහාද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත බඹසර වස් වසන්නේ' කියල. ඒ අවස්ථාවේ පුණ්ණ මනතානිපුත්ත ස්වාමීන්වහන්සේ දෙන පිළිතුර 'අනුපාදා පරිනිබ්බානය සඳහායි මේ බුහමචරියාව වාසය කරන්නේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත. එයින් හැඟෙන්නේ නැහැ ජීවිතය කෙළවර කරගන්නව කියන එක. මෙතන කියන්නේ නිර්වාණ අවබෝධයමයයි, නිර්වාණ ප්‍රත්‍යක්‍ෂයමයි. එකකොට මේ 'අනුපාදා පරිනිබ්බාන' කියන්නේ ජීවිත කාලය තුළදීම රහතන්වහන්සේ ලබන අර්හත්ඵල සමාධියෙන් අර වේදයිතයන් සිසිල්කරගැනීම පිළිබඳ ප්‍රත්‍යක්‍ෂයයි. ඒකම හඳුන්වනව සමහර තැන්වල 'නිරුපධි' කියන වචනයෙනුත්. මෙන්න මෙතනත් තිබෙනව පොඩි ගැටළුවක්. මොකක්ද? පසුකාලයකදී ව්‍යවහාරයට ඇවිල්ල තියෙනව 'නිරුපධිසෙස' කියන පදයක්. ඒක අර 'අනුපාදිසෙස' කියන වචනය බලාගෙන හදාගත්තු එකක් වගෙයි ජේන්නේ. මක්නිසාද? සුත්‍රවල කොතැනකවත් සඳහන් වෙන්නේ නැහැ 'නිරුපධිසෙස පරිනිබ්බාන' කියල එකක්. සඳහන් වෙන්නේ 'නිරුපධි'

'නිරුපධි'⁶ 'නිරුපධි ධම්ම'⁷ ආදී වශයෙනුයි, ඒ අර කියාපු අර්හත්ඵල සමාධියමයි. කලින් අවස්ථාවකත් අපට හමුවුනා ගාථාවක් :-

**'කායෙන අමතං ධාතුං - චූසයිත්වා නිරුපධිං
උපධි පටිනිසසග්ගං - සච්ඡිකත්වා අනාසවො
දෙසෙති සමමාසමබ්බො - අසොකං විරජං පදං'⁸**

'කයින් මේ නිරුපධි නම් වූ අමෘතධාතුව ස්පර්ශ කරල, සියලු උපධීන් අතහැර දැමීම ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගෙන, බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ නිශේෂිවූ නිර්වාණය පිළිබඳව දේශනා කරනව, කියල. එකකොට එහෙම දේශනා කරන්න නම් ජීවත්ව ඉන්න ඕන නේ. එයින් ජේනව මේ 'නිරුපධි' නියන එක යොදල තියෙන්නේ සුත්‍රවල, අර්හත්ඵල සමාධියටම බව. 'අනුපාදා පරිනිබ්බාන' 'අනුපාදා විමොක්ඛා' 'නිරුපධි' ආදී පදවලින් හැඳින්වෙන්නේ ඒ කියාපු වේදයිතයන්ගේ සිසිල්භාවය පිළිබඳ පැහැදිලි ප්‍රත්‍යක්‍ෂයයි. ඒක තවත් හොඳට පැහැදිලි වෙනව සංයුක්ත නිකායේ වේදනා සංයුක්තයේ. බොහෝ අවස්ථාවල නිබ්බානය එක් එක් ශීර්ෂය යටතේ ඉදිරිපත් කරනව. වේදනා ශීර්ෂයෙන් ඉදිරිපත් කරනව අර වේදනා සංයුක්තයේ. එතනත් කියැවෙනව මෙහෙම :-

**'සමාහිතො සමපජානො - සතො බුද්ධසස සාවකො
වේදනා ච පජානාති - වේදනානඤ්ච සමභවං
යත්ථ වේතා නිරුජ්ඣධනති - මග්ගඤ්ච බයගාමීනං
වේදනානං බයා හිඤ්චි - නිචජාතො පරිනිබ්බතො'**

ඒ කියන්නේ, රහතන් වහන්සේගේ ඒ අර්හත්ඵල සමබන්ධ අවබෝධය වේදනා ශීර්ෂයෙන් ඉදිරිපත් කරනව. වේදනා ශීර්ෂයෙන් ඉදිරිපත් කරනව කියන්නේ වේදනාවට මුල්තැන දීලයි ඒ අර්හත් ඵල සමාධිය මෙතෙක්දී විස්තර කෙරෙන්නේ. 'සමාහිතො සමපජානො සතො බුද්ධසස සාවකො' 'සමාධිමත් වූ සති සමපජඤ්ඤයෙන් යුක්තවූ, ඒ බුද්ධශ්‍රාවක තෙම, 'වේදනා ච පජානාති' වේදනාවත් දනගන්නව, වේදනාවන්ගේ ස්වභාවය පිළිබඳ සම්පුණ්ණි පරිඤ්ඤාව ලබාගන්නව. 'වේදනානඤ්ච සමභවං' වේදනාවන්ගේ ප්‍රභවයත් තේරුම් ගන්නව - ඒව හටගන්න ආකාරය. ඊළඟට, 'යත්ථ වේතා නිරුජ්ඣධනති', යම් තැනක වේදනාවත් නිරුද්ධ වෙනවද - ඒ කියන්නේ අර අවේදයිත සුබය වන නිර්වාණය- එනමින් කියැවෙන්නේ නිබ්බානයයි. 'මග්ගඤ්ච බයගාමීනං' ඒ වේදනාවන්ගේ ක්‍ෂයවීම පිළිබඳ-

ඒ ක්‍ෂයවීම කරා යන- මාගීයත්, මෙන් මේ හැම එකක්ම අවබෝධ කරගන්නවයි කියන එකයි. ඊළඟට වේදනානං බයා හික්කු නිව්ඡානො පරිනිබ්බනො' - ඒ වේදනාවන්ගේ ක්‍ෂය කිරීම නිසා ඒ රහතන්වහන්සේ, 'නිව්ඡානො' තෘෂ්ණාව කියන කුසගින්න නැතිව, 'පිරිනිවීමට පත්වෙනව'. මෙතන පරිනිබ්බනො කියන්නේ මරණය නොවෙයි. ඉතින් මෙයින් අපට පෙනෙනව 'පරිනිබ්බන' කියන වචනය සුත්‍රවල යෙදිල තියෙන බව ජීවමාන රහතන් වහන්සේ පිළිබඳවත්. පසුකාලීන අටුවාවල යම්කිසි විශේෂයක් පෙන්වුම් කරනව ජීවමානව සිටියදී රහතන් වහන්සේට සිදුවන්නේ කිලෙස පරිනිබ්බානයය මරණ අවසාවාවේදී - පිරිනිවන් පානව කියන එක දත් කාලේ යොදන අවසාවාවේදී - සිදුවන්නේ බන්ධ පරිනිබ්බානයය කියල. නමුත් එහෙම වෙනසක් සුත්‍රවල යෙදිල නැහැ. අර විධියට වෙනසක් කරන්න සිද්ධ උනේ 'පරිනිබ්බාන' කියන වචනයේ මූලික අර්ථය ටික ටික ගෙවියන්න පටන්ගත්තු නිසයි. මේක සිත පිළිබඳ තත්ත්වයක් බව - පිරිනිවීම කියන එක සිත පිළිබඳ තත්ත්වයක් බව - කල්යාණමේදී යටපත්වුන බවයි පෙනෙන්නේ. ඒක නිසා දන් මේ කාලයේ 'පරිනිබ්බාන' කියන වචනය ඇහෙනවත් එක්කම, එකපාරටම මතක් වෙන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ හෝ රහතන්වහන්සේගේ අවසාන අවසාවාවයි. ඔන්න ඔහොම තත්ත්වයක් තියෙනව. නමුත් සුත්‍රවල අර පිරිනිවීම රහතන් වහන්සේ අර්භත් ඵල සමාධියේදී පැහැදිලිවම ලබන ප්‍රත්‍යක්‍ෂයක්. අන්න ඒක නිසා තමයි අපි අර ධාතුචිහංග සුත්‍රයෙන් උපුටා දක්වූ ඡේදයේ සඳහන් වෙන්නේ: 'තස්ස ඉධෙව සබ්බවේදයිනාති සීතිභවිස්සන්ති පජානාති' - සියලු වේදයිතයෝ මෙහිදීම සිසිල්වන්නාහ කියල දැනගන්නව. ඒ ඥානය තිබෙනව. ඒ දැන ගැනීමම තමයි එතන වැදගත් වන්නේ. ඒ කියන්නේ, නිසැකවෙනව 'මරණ අවසාවාවේදී මට පුළුවන් මෙන් මේ විධියට වේදනාවන්ගේ සීතිභාවය පිළිබඳ ප්‍රත්‍යක්‍ෂයක් මගින් මාරය පරද්දන්න' කියල. ඒ වගේම, 'ජීවිත පරියන්තිකං වේදනං' කියල අර ඡේදයේ සඳහන් වුනේ මේ කියාපු මේ මරණ වේදනාවේදී මේක ඉදිරිපත් කරගන්න පුළුවන් බවයි. 'ජීවිත පරියන්තික' වේදනාව ආවත් - ජීවිතය කෙළවර වන අවස්ථාවේ මරණවේදනාව ආවත් - ඒ අවසාවාවේදී රහතන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කරගන්නේ මෙන් මේ අරභත්ඵල සමාධියයි. අන්න ඒ අර්ථයෙන් තමයි මේකට, අකුප්‍යා වෙතොවිමුක්ති' කියන්නේ. අපට කීප අවසාවාවක මේක ගැන විස්තර කරන්න සිද්ධ වුනා. 'අකුප්‍යා වෙතොවිමුක්ති' කියන්නේ වංචල නොවන, සසල නොවන, කම්පා නොවන විදියේ වෙතො විමුක්තියක්. අනෙකුත් ලෝකික වෙතොවිමුක්ති හැම එකක්ම කම්පා වෙනව මරණ වේදනාව හමුවේ - බරපතලම වේදනාව. නමුත් මේ 'අකුප්‍යා වෙතොවිමුක්තිය'

අරභත්ඵල සමාධියේදී ලබන ඒ නිර්වාණ ප්‍රත්‍යක්‍ෂය, වේදනාවන්ගේ සීතිභාවය පිළිබඳ ප්‍රත්‍යක්‍ෂය, ඒක කම්පාවෙන් නැහැ. ඒ අකුප්‍යා වෙතො විමුක්තිය තමයි, රහතන් වහන්සේලා, බුදුරජාණන්වහන්සේ එහෙම, ජීවිතය කෙළවර වන අවසාවාවේදී ඉදිරිපත් කරගන්නේ. මාරය උදුරගන්න එන අවස්ථාවේදී ඉදිරිපත් කරගන්නේ ඒකයි. දැන් එතකොට අපට මතක් කරගන්න පුළුවනි, අපි අර ඉතිවුක්තකයෙන් උපුටා දක්වූ ඒ දීඝී සුත්‍රයේ අග ගාථාව :-

'යෙ එතදක්ඛාය පදං අසංඛතං
 විමුක්තචිත්තා භවනෙත්ති සංඛයා
 තෙ ධම්මසාරාධිගමා බයෙ රතා
 පහංසු තෙ සබ්බභවාති තාදිනො'

ඒ ගාථාවේ අර්ථය - මේක සමහර කෙනෙකුට ටිකක් ගැටලුවක් වෙන්න පුළුවන් විධියේ ගාථාවක්, ඒ මොකද නිර්වාණ ධාතු දෙක පිළිබඳව සඳහන් ඡේදයක අගටම එන ගාථාව මේකයි. 'යෙ එතදක්ඛාය පදං අසංඛතං' 'යම්කෙනෙක් මේ අසංඛත පදය පිළිබඳව හරියට තේරුම් අරගෙන', 'විමුක්තචිත්තා භවනෙත්ති සංඛයා' - 'භවනෙත්ති නම් වූ තෘෂ්ණාව ක්‍ෂය කිරීමෙන් විමුක්ත සිත් ඇත්තාහු'. අන්න එතනින් ඒ කියැවෙන්නේ සඋපාදිසෙස නිබ්බානධාතු වයි. එකම ගාථාවේ දෙවන පදයෙන් කියැවෙන්නේ සඋපාදිසෙස නිබ්බානධාතු වයි. ඊළඟ පද දෙකේ කියෙන්නේ: 'තෙ ධම්මසාරාධිගමා බයෙ රතා' 'ධම්මසාර' කියන එක - අටුවාවේ පවා ඒක පිළිගන්නව - 'ධම්මසාර' කියල කියන්නේ අකුප්‍යා වෙතොවිමුක්තියයි. අපි මේ කථාකළ අකුප්‍යා වෙතොවිමුක්තිය තමයි, මුළුමහත් ධම්මේම සාරය, හරය. ඒ නිසා ඒකට 'ධම්මසාර' කියල කියනව. 'තෙ ධම්මසාරාධිගමා' - මේ ධම්මසාරය ලබාගැනීම නිසාම, මේ අකුප්‍යාවෙතො විමුක්තිය ලබාගැනීම නිසාම - 'බයෙ රතා', මෙතන මේ ක්‍ෂය කියල කියන්නේ, වේදනාක්‍ෂය. 'වේදනානං බයා හික්කු නිව්ඡානො පරිනිබ්බනො' කියල අපි දන් ටිකකට කලින් ප්‍රකාශ කළ ඒ වේදනාවන්ගේ ක්‍ෂයයයි මෙතන මේ 'බය' කියන වචනයෙන් තේරුම් ගන්න ඕනේ. එතකොට අර අකුප්‍යා වෙතො විමුක්තිය ලබා ගැනීම නිසා, ඒ වගේම, 'බයෙ රතා වේදනාවන්ගේ ක්‍ෂය පිළිබඳව ඇල්ම ඇත්තාහු, 'පහංසු තෙ සබ්බභවාති තාදිනො' ඒ පදයෙන් තමයි ඒ සුත්‍රය ඉවර වෙන්නේ - ඒ තාදීවු සථීරසාර ගුණ ඇති රහතන්වහන්සේලා, 'පහංසු තෙ සබ්බභවාති' සියලුම භවයන් අතහැරියාහ. ඒ කියන්නේ භව නිරෝධයයි. ඒ කියන්නේ රහතන්වහන්සේ භව නිරෝධ ප්‍රත්‍යක්‍ෂය මෙලොවදීම ලබාගන්නා කියන එකයි. අර්භත් ඵල සමාධිය නොයෙකුත් නම් වලින් හඳුන්වන්න පුළුවන්. 'භව නිරොධො

නිබ්බානං' කියන ඒ හැඳින්වීම අනුව, භව නිරෝධය පිළිබඳ ප්‍රත්‍යක්ෂයයි. ඒ භව නිරෝධයම තමයි 'අසංඛත' ධාතු ව. අසංඛත කියල කියන්නෙන් ඒකමයි. භවය 'සංඛත' නම් භව නිරෝධය අසංඛතයි. ඔතැනයි ඕකෙ වෙනස තියෙන්නෙ. එකකොට මේ එකම අසංඛත ධාතුවේ දෙපැත්තක්. මෙතනින් අපට ජේතව මේ එකම අසංඛත ධාතුවේ දෙපැත්තක් තමයි 'සඋපාදිසෙස පරිනිබ්බාන ධාතු' අනුපාදිසෙස පරිනිබ්බානධාතු කියල කිව්වෙ. සඋපාදිසෙස අවසථාවේදී සිත විමුක්තයි. විමුක්ත සිත නිසා රාග, දෝෂ, මෝහ ගිනිදල් පැන නගින්නෙ නැහැ. ගිනි අඟුරු තිබුනට ගිනිදල් පැන නගින්නෙ නැහැ. මක්නිසාද? අමුතු උපාදාන - දර - එකතු වීමක් නැති නිසා. ඊළඟට, මේව එහෙම පිටින්ම නිවුන අවසථාව ගැන කියන කොට තමයි අර අනුපාදිසෙස කියල කියන්නෙ. නමුත් ඒ අවසථාව ගැනත් - එතන 'පරිනිබ්බාන' කියන වචනයේදී ගන්න තියෙන්නෙ, ඒ මරණ අවස්ථාව එනවිට රහතන් වහන්සේල - මාරය එනකොටම - මේ දිවයිනටයි ගොඩ බහින්නෙ. මේ අකුප්පා වෙතොවිමුක්තියට හිත යොමු කරනව.

මේකට හොඳම නිදසුන - අපි ඉස්සෙල්ලම පටන් ගනිමු බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් - බුදුරජාණන් වහන්සේ මරණයට මුහුණ දුන් ආකාරය හොඳ ලස්සනට ප්‍රකාශ කරනව අනුරුද්ධ ස්වාමීන්වහන්සේ, මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රයේ:

- 1. නාහු අසසාස පසසාසො - ධීන චිත්තස්ස තාදිනො
අනෙජො සන්තිමාරඛණ - යං කාලමකරී මුනි
- 2. අසලලීනෙන විතෙනන - වෙදනං අජ්ඣධාසයි
පජ්ජොතසෙසව නිබ්බානං - විමොකෙඛා වෙනසො අහු¹⁰

අනුරුද්ධ ස්වාමීන්වහන්සේ බුදුරජාණන්වහන්සේ පිරිනිවන් පෑ ආකාරය මේ ගාථා දෙකෙන් ප්‍රකාශ කරනව. 'නාහු අසසාස පසසාසො ධීනචිත්තස්ස තාදිනො, - අනෙජො සන්තිමාරඛණ යං කාලමකරී මුනි' - එජා' නම් වූ තෘෂණාවෙන් තොරවූ ඒ බුද්ධ මුනිවරයා යම් ශාන්තියක් මුල්කොට ගෙන කාලක්‍රියා කළේද? ඒ තාදීවූ, සථීර සිත් ඇති ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නතර විය.' ඒකයි මුල් ගාථාවේ අදහස.

ඊළඟට දෙවෙනි ගාථාවේ අදහස: 'අසලලීනෙන විතෙනන වෙදනං අජ්ඣධාසයි' - 'අසලලීනෙන' කියන්නෙ ' නොසැහවුන' - නොසැහවුන සිතින් වෙදනාව දරාගත් සේක. 'පජ්ජොතසෙසව නිබ්බානං - විමොකෙඛා

වෙනසො අහු'. පන්දමක නිව්යාම මෙන් සිතෙහි විමුක්තිය විය. මෙතන කියැවෙන්නෙ සිතෙහි විමුක්තිය. මෙතනින් එකකොට පෙන්නුම් කරන්නෙ බුදුරජාණන්වහන්සේ පිරිනිවන් පෑ හැටි. දැන්, මේ ගාථාවේ තිබෙන ගැඹුර ඇත්ත වශයෙන්ම ඉතාමත්ම විශාලයි. නමුත් මේ පිළිබඳව අටුවාවේ දෙන විග්‍රහයේදී එක්තරා පටලැවිල්ලක්, ව්‍යාකූලත්වයක්, සිදුඋන බවයි පෙනෙන්නෙ. මක්නිසාද, අර පළමුවෙනි ගාථාවේ සඳහන් වෙනවනෙ 'අනෙජො සන්තිමාරඛණ යං කාලමකරී මුනි, කියන එක. එතන 'යං සන්තිං ආරඛණ බුද්ධ මුනි කාලං අකරී' කියන එකක් කියැවෙනව. ඒ කියන්නෙ, යම් ශාන්තියක් අරභයා බුද්ධමුනිවරයා කාලක්‍රියා කළේද' යන්නයි. මේකේදී අටුවාවේ තෝරන්නෙ 'බුද්ධ මුනි සන්තිං ගම්සසාමීති සන්තිං ආරඛණ කාලමකරී' කියල, ඒ කියන්නෙ. බුද්ධ මුනිවරයා ශාන්තියට යන්නෙමයි යන අදහසින්, ශාන්තිය අරභයා කාලක්‍රියා කළේය. දැන් මෙතන එක්තරා ක්‍රම විරෝධී බවක් පෙනෙනව. මක්නිසාද? මේ ආරඛණ' කියන වචනය අටුවාවාරීන් වහන්සේලම යොදල තියෙන්නෙ 'සඳහා' කියන අර්ථයෙන් නොවෙයි. දැන් මෙතන මේ අටුවාව අරගෙන තියෙන හැටියට ශාන්තියට යෑම සඳහායි බුදුරජාණන්වහන්සේ කාලක්‍රියා කළේ. එහෙම ගත්තොත් අර 'ආරඛණ' කියන එක යොදල තියෙන්නෙ 'සඳහා' කියන අර්ථයෙන්. නමුත් අටුවාවාරීන් වහන්සේලාම ජාතකට්ඨකථා ධම්මපදට්ඨකථා ආදී අටුවාවල, ඔය 'ආරඛණ' කියන පද බොහෝවිට යොදන්නෙ - නිදානකථා පිළිබඳව - යම්කිසි කෙනෙකු 'අරභයා' කියල කීමේදී, යම්කිසි කෙනෙකු සඳහා නොවෙයි. දැන් අපි හිතමු දෙවිදත් තෙරුන් අරභයා බුදුරජාණන් වහන්සේ ධම් දේශනාවක් කළයි කියල. එහෙම සඳහන් වෙන තැනක් ගැන. ඒ කියන්නෙ ඒක දෙවිදත් තෙරුන් සඳහා දේශනා කළ එකක් නොවෙයි. දෙවිදත් තෙරුන් ඒ පිරිසෙවත් නැහැ. සම්භරවිට දෙවිදත් තෙරුන්වහන්සේ අපවත් වෙලත් ඉවරයි. එතැනින් කියැවෙන්නෙ දෙවිදත් තෙරුන් මුල්කොට, එහෙම නැත්නම් යම්කිසි කෙනෙකු හෝ යම්කිසි කාරණයක් මුල්කොට දේශනා කළා' කියන එකයි. ඉතින් එහෙම ගත්තොත් අපට මේ ගාථාව තෝරන්න වෙන්නෙ, සූත්‍රයේ අර්ථයට අනුකූල වෙන්න නම්, 'බුද්ධ මුනිවරයා ශාන්තියට යන්නෙමයි කාලක්‍රියා කළේය' කියන එක නොවෙයි. 'බුද්ධ මුනිවරයා කාලක්‍රියා කරන්නෙමයි ශාන්තියට සිත යෙදීය කියලයි අපට ගන්න වෙන්නෙ. අටුවාවට අනුව කාලක්‍රියාව මුලට ශාන්තිය පසුවට, නමුත් සූත්‍රාර්ථයට අනුව අපට පෙනෙන්නෙ ශාන්තිය මුලට කාලක්‍රියාව පසුවට. මෙතන ලොකු ගැඹුරු වෙනසක් පෙනෙනව. මක්නිසාද? අටුවාව තෝරන ආකාරයෙන් ගත්තොත්, බුදුරජාණන් වහන්සේ කාලක්‍රියා කළේ අර නිර්වාණධාතුවට එකතු වෙන්න. ඒ අර්ථය තමයි

අටුවාවල බොහෝ තැන්වල මතුවෙන්නේ. ධර්මානුකූලව නොකිය බැර තැන්වල කියනව, නමුත් බොහෝ අවස්ථාවල එක්තරා විධියක ශාස්තූන් වාදයකට නැඹුරුවන අතරමේ සදාකාලික නිර්වාණයක් පිළිබඳ අදහසක් මතුවන විදියේ ප්‍රකාශන අටුවාවල සඳහන් වෙනව. දැන් මෙතනත් ඒ විධියටයි 'ආරක්ඛ' කියන එක තෝරල තියෙන්නේ. 'ශාන්තියට යන්නෙමයි කාලක්‍රියා කළේය'. නමුත් අපි මෙතෙක් තේරුවේ 'කාලක්‍රියා කරන්නෙමයි ශාන්තියට සිත යෙදීය' කියල. කාලක්‍රියා කරන අවස්ථාව එනකොට අර ශාන්තිය ඉදිරිපත් කරගන්නව, ශාන්තිය මුල් කරගන්නව. පෙරටු කරගන්නව. ඒක පෙරටු කළාම මාරයගේ බල බිඳිල. මක්නිසාද? අර වේදනාවන්ගේ සිහිභාවය ලබා ගන්න නිසා. මෙයින් අපට පේනව අකුප්‍යා වෙතො විමුක්තියේ වටිනාකම. අර්භත්ඵල සමාධිය ඇත්තවශයෙන්ම මෙලොවදීම නිසැකවම ලබන ප්‍රත්‍යක්‍ෂයක්. මෙන්න මේ ප්‍රත්‍යක්‍ෂය තමයි බුදුරජාණන්වහන්සේ, ඒ වගේම රහතන් වහන්සේල, ඉදිරිපත් කරගන්නේ මාරය පරද්දන්න. ඒක නිසාම තමයි, 'තාණං' 'ලෙනං' 'දීපං' 'සරණං' 'පරායණං' 'බෙමං' 'අමනං' ආදී පද රාශියක්ම මේ නිර්වාණයට' යොදල තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ, මරණ වේදනාව, හමුවේ මරණය හමුවේ, කෙනෙකුට, 'තාණං' - ආරක්‍ෂාව වශයෙන් හිටින්නේ, 'දීපං' - ගොඩවෙන්නේ පුළුවන් දිවයින, 'ලෙනං' - ඇතුළු වෙන්න පුළුවන් ලෙන, 'සරණං' - 'පරායණං' - 'පිහිට', 'බෙමං' - ආරක්‍ෂා සහිත තැන. 'අමනං' අමාත්‍යවය කියල කියන්නේ මෙන්න මේ අර්ථයෙන්. මේ අමාත්‍යවය බුදුරජාණන් වහන්සේල, රහතන් වහන්සේල, මෙලොවදීම ලබන ප්‍රත්‍යක්‍ෂයක්. ඒ ප්‍රත්‍යක්‍ෂයම තමයි අර මරණ අවස්ථාවේ ඉදිරිපත් කරගන්නේ.

දැන් මේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ පිරිනිවන් පෑම පිළිබඳව ප්‍රකාශ කළ ගාථාවක අනුරුද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේ මේ කාලක්‍රියා කිරීම කියන වචනයක් යොදාගත්තේ මොකද කියන එකක් අපට කල්පනා කරන්න සිද්ධ වෙනව. 'කාලං අකර්'. මේක මේ සාමාන්‍ය ජනයා පිළිබඳව යොදන වචනයක්, කාලක්‍රියා කළයි කියන එක. ඇයි මේ වචනය මෙතන යෙදිල තියෙන්නේ? අර සිත පිළිබඳ විමුක්තිය- 'විමොකො වෙනසො අහු' කියල කියන සිත පිළිබඳ විමුක්තිය- මේ මරණය පිළිබඳ අදහසින් වෙන්කර දැක්වීමයි. අනිත් අයට වගේම මේ ශරීරයෙන් වෙන් වීමක් සිද්ධ වෙනව රහතන් වහන්සේලාට. අන්න ඒ අදහසට තමයි මේ 'කාලං අකර්' කාලක්‍රියා කළා' කියල යොදල තියෙන්නේ. ඇත්ත වශයෙන්ම බුදුරජාණන් වහන්සේයි රහතන්වහන්සේලායි පමණයි මේ කාලක්‍රියාව කාල ක්‍රියාවක් හැටියට කරන්නේ. හරියට කාලය ආවම ඒකට කළයුතු ක්‍රියාවක් හැටියට කරන්නේ. අනිත් අය ඒකට බයයි. ඒකට කැමති නැහැ. එයින් ගැලවෙන්න බලනව. බුදුරජාණන්

වහන්සේත් රහතන් වහන්සේලත් පමණමයි කාලක්‍රියාව කාලක්‍රියාව හැටියටම කරන්නේ. මක්නිසාද? වෙලාව එනකොටම ඊට සුදානම් මේ 'අකුප්‍යා වෙතො විමුක්තිය' ඉදිරිපත් කරගෙන. අන්න ඒක නිසා මෙතනින් ගතයුතු වැදගත්ම කාරණය තමයි 'අනෙජො සන්තිමාරක්ඛ යං කාලමකරී මුනි' යන පදයෙන් කියැවෙන්නේ. ඒ පදයෙන් කියැවෙන්නේ 'යම් ශාන්තියක් මුල්කරගෙන ඒ බුද්ධමුනිවරයා කාලක්‍රියා කළේද' යන්නයි. අන්න ඒ කාලක්‍රියාව පිළිබඳ අනිත් විස්තර තමයි අනිත් පදවල සඳහන් වෙන්නේ. එනකොට මෙයින් අපට පැහැදිලි වෙනව මේ ජීවිතයේදීම 'දිට්ඨධම්මකවම' අර සමපරායික තත්ත්වය- ඇත්ත වශයෙන්ම සමපරායික තත්ත්වය කියල කියන්නේ මරණින් මතු තවත් උත්පත්තියක් නැත, භවයක් නැත, කියන ඒ භව නිරෝධය පිළිබඳ ප්‍රත්‍යක්‍ෂය - මෙලොවදීම රහතන් වහන්සේලා ලබාගන්නව මේ අරභත්ඵල සමාධියෙන්. ඒ වගේම අර අමාත්‍යවය. අනිකුත් හැම ආගමකම අමාත්‍යවය මරණින් මත්තටයි තියෙන්නේ. මේ බුද්ධ ධර්මයත් ඒවට සමාන කළොත් සදාකාලික නිර්වාණයක් පිළිබඳ අදහසක් එකතු කරගෙන, ඒකටත් අනිත් ආගම්වලට යන කලමයි යන්නේ. එනකොට අනිත්‍යතා ධර්මයට විරුද්ධ වෙනව. අනාත්ම ධර්මයට විරුද්ධ වෙනව. දැන් මෙතන තිබෙන්නේ එහෙම පිටින්ම වෙනස් සංකල්පයක්. අදහසක්. මාරයගේ බල බිඳින සමාධියකට සිත යොමු කිරීමෙන් මරණ අවස්ථාව ජය ගැනීමක්. එනකොට මෙයින් අපට පේනව මේ අසංඛත ධාතුචෙම අංශ දෙකක් දැක්වීමයි 'සඋපාදිසෙස පරිනිබ්බාන ධාතු' 'අනුපාදිසෙස පරිනිබ්බාන ධාතු' කියල පද දෙකක් යොදල තියෙන්නේ. ඇත්ත වශයෙන්ම කියනව නම්, වෙන එකක් තබා මරණින් මතු තත්ත්වය පවා- මෙලොවම ලබන ඒ නිවීම පමණක් නොවෙයි මරණින් මතු ඒ නිවීම තහවුරු බව, මරණින් මතු භවය නිරුද්ධ බව - ඒ හැම එකක්ම රහතන් වහන්සේල කලින්ම ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගෙන තිබෙනව. කල්තබාම ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගෙන තිබෙනව. මෙතන තියෙන වැදගත්කම කොයිතරම්දී කියතොත් මේ ලෝකයේ තියෙන අනෙකුත් සාමාන්‍ය 'සන්ධික- සමපරායික' පද පිළිබඳ විග්‍රහයන්ට වඩා එහෙම පිටින්ම වෙනස් මාර්ගයකිනුයි බුදුරජාණන්වහන්සේ ධර්මය ඉදිරිපත් කරල තියෙන්නේ. මක්නිසාද? සාමාන්‍යයෙන් ලෝකයා සළකන්නේ කෙනෙකුට නිසැකවම ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගත හැක්කේ සන්ධික දේ පමණයි කියල. 'සන්ධික' කියන වචනයේ තේරුමත් 'මේ ජීවිතයට අදාළ දේවල්. එහෙම නම් යමෙකුට නිසැක වශයෙන්, ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වශයෙන්, තේරුම් ගන්න පුළුවන් වන්නේ සන්ධික දේ පමණයි. සාමාන්‍ය ලෝකයේ සිරිත එයයි. 'සමපරායික' දේ - මරණින් මතු තත්ත්වය - පිළිබඳව ඒ විධියට නිසැක වෙන්න බැර නිසාම ලෝකයාගේ සිරිත යම්කිසි ශාස්තෘ කෙනෙකු කෙරෙහි

හෝ දෙවිකෙනෙකු කෙරෙහි හෝ ශ්‍රද්ධාවෙන් ඒ ගැන විශ්වාස කිරීමයි. ටිකක් කල්පනා කරල බැලුවහම මේ කාරණය පැහැදිලි වෙනව. මේ මූලධර්මය තව ටිකක් පැහැදිලි කරගන්න අපි අංශුතර නිකායේ පැවැත්ම නිපාතයේ සුමනා වගගයේ එන සීහ සේනාපතියගේ පොඩි කතා පුවතක් ඉදිරියට ගනිමු.¹¹ මේ ගැඹුරු සුත්‍ර අතරට 'දාන කථාවකුත්' එකතු වුනාම ටිකක් සහනයකුත් වෙනව.

මේක මේ 'දාන කථාව' පිළිබඳ බොහොම සැහැල්ලු කථානතරයක් - අපි මේ නිදසුනක් හැටියට ඉදිරිපත් කරන්නෙ. මේ සීහ සේනාපතිය බොහොම ශ්‍රද්ධාවන දානපති කෙනෙක්. එක දවසක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට ඇවිල්ල විමසනව: 'සකකා නු බො හනෙහ සන්ධිකං දානඵලං පඤ්ඤාපෙතං' 'ස්වාමීනි, සන්ධිකං දානඵලයක් දක්වන්න පුළුවන්ද?' කියල. සාමාන්‍යයෙන් දාන ඵල, දානානිසංස, ගැන කියන කොට පරලොව පිළිබඳව නේ කියන්නෙ. ඒක නිසා වෙනන ඇති සීහ සේනාපතිය මේ විශේෂයෙන් අහන්නෙ. සන්ධිකං වගයෙන්, මේ ජීවිතයේදීම අත්දකින්න පුළුවන්, දානානිසංසයකුත් තිබෙනවද කියල බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් ප්‍රශ්න කලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ අවසාවලේ 'සන්ධිකං' දානඵල හතරකුයි 'සමපරායික' - මරණින්මතු - දාන ඵලයකුයි කියන දාන ඵල පහක්ම ප්‍රකාශ කලා. ඒ සන්ධිකං දානඵල හතර: 'දායකො සීහ දානපති බහුනො ජනස්ස පියො හොති මනාපො- 'සීහ, දානපති දායකයා බොහෝ දෙනාට ප්‍රිය මනාප කෙනෙක් වෙනව.' ඒක පළමුවෙනි සන්ධිකං දානඵලය. මේ ජීවිතයේදීම අත්දකින්න පුළුවන් දානානිසංසය. 'දායකං දානපතිං සනෙතො සප්පුරියා හජන්ති'- 'යහපත් සත්පුරුෂයෝ මේ දායක දානපතියාව ඇසුරු කරනව. මේ දෙවෙනි දානඵලය. 'දායකස්ස දානපතීනො කල්‍යාණො කිත්තිසද්දො අබ්‍රහ්මභවජති' - තුන්වෙනි කාරණය: දායක දානපතියා පිළිබඳව හොඳ යහපත් කීර්ති රාවයක් පැතිරෙනව. හතරවෙනි ආනිසංසය, හතරවෙනි දාන ඵලය: 'දායකො දානපති යඤ්ඤදෙව පරිසං උපසඬකමති යදි බන්ධිපරිසං යදි බ්‍රාහ්මණ පරිසං යදි ගහපතිපරිසං යදි සමණපරිසං විසාරදොව උපසඬකමති අමඬකුභුතො' - 'දායක දානපතියා, යම්කිසි පිරිසක් ක්‍ෂත්‍රිය හෝ වේවා, බ්‍රාහ්මණ හෝ වේවා, ගෘහපති හෝ වේවා, ශ්‍රමණ හෝ වේවා යම්කිසි පිරිසක්, සභාවක්, වෙත ඵලඹෙන කොට, විශාරදඵලම, භයනැතිඵලම, නොමකුඵලම, ඵලඹෙනව. මෙන්ම මේ කියාපු දානානිසංස හතර, දාන ඵල හතර, අත්දකින්න පුළුවන් කෙනෙකුට. ඒ නිසා ඒව සන්ධිකංයි. ඊළඟට පස්වෙනුව- නොඇසූ ප්‍රශ්නයක් නමුත් තව පස්වෙනුවත් - බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කලා, තවත් ඒ සීහ සේනාපතියගේ සීහ සතුටු කරන්න වෙන්න ඇති: 'දායකො දානපති

කායස්ස හෙදා පරමමරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උප්පජ්ජති' - ඒ දායක දානපතියා කයබ්දීමෙන් පසු, මරණින් මත්තෙහි, සුගතියෙහි උත්පත්තිය ලබයි කියල. අන්න ඒ අවසාවලේ මේ සීහ සේනාපතිය ප්‍රකාශ කරනව - අන්න ඒ ප්‍රකාශයයි අපට මෙනෙත්දි වැදගත් වන්නෙ: 'යානිමානි හනෙහ හගවතා වතතාර සන්ධිකානි දානඵලානි අකඛාතානි, නාහං එඤ්ඤා හගවතො සධාය ගච්ඡාමි. අහමෙපතානි ජානාමි..... යඤ්ඤබො මං හනෙහ හගවා ඵචමාහ 'දායකො සීහ දානපති කායස්ස හෙදා පරමමරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උප්පජ්ජති'නි එතාහං න ජානාමි, එඤ්ඤා පනාහං හගවතො සධාය ගච්ඡාමි.' ඒ කියන්නෙ, සීහ සේනාපතිය ප්‍රකාශ කරනව: 'ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් යම් සන්ධිකං දානඵල හතරක් ප්‍රකාශ කලාද, ඒවා පිළිබඳව - 'නාහං එඤ්ඤා හගවතො සධාය ගච්ඡාමි' - 'භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාවෙන් මම ඒව විශ්වාස කරන්නෙ නැහැ. මක්නිසාද? 'අහමෙපතානි ජානාමි 'ඒව ප්‍රත්‍යක්‍ෂයෙන් දන්න නිසා'. එකකොට, ප්‍රත්‍යක්‍ෂයෙන් දන්න නිසාමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාවෙන් විශ්වාස නොකරන්නෙ. මේක ටිකක් ගැඹුරින් හිතිය යුතු කාරණයක්. ඊළඟට අන්තිම එක ගැන කියන්නෙ: නමුත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ 'සමපරායික' - මරණින් මතු - දානඵලයක් ගැන ප්‍රකාශයක් කලාද, 'එතාහං න ජානාමි' - ඒක මම දන්නෙ නැහැ 'එඤ්ඤා පන හගවතො සධාය ගච්ඡාමි' - එය මම දන්නෙ නැති නිසා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාවෙන් ඒ ගැන විශ්වාස කරනව'. ඔන්න ඔතනින් පෙනෙනව, එකකොට, අපි අර කලින් කියාපු මූල ධර්මය. යම්කිසිවක් පිළිබඳව ප්‍රත්‍යක්‍ෂ ඥානය ඇද්ද, එතැනට සධාවක් අනවශ්‍යයි. සධාවක් අනවශ්‍යයි එතෙක්. මක්නිසාද? ප්‍රත්‍යක්‍ෂ ඥානය තිබෙන නිසා. දන්නෙ නැති නිසයි සධාවක් ඇති කරගන්නෙ. විශ්වාසයක් ඇති කරගන්නෙ. දන්නව නම් දන්නව. එබඳු ඒ ප්‍රත්‍යක්‍ෂ ඥානයක් නැති තැන තමයි සධාවට ඉඩ ලැබෙන්නෙ. ඒක නිසා තමයි අර පස්වෙනි කාරණය පිළිබඳ සධාව. මුල් කාරණා පිළිබඳව සධාවක් අවශ්‍ය නැහැ. ඔන්න මේ මූලධර්මය දත් අපි හෙළි කරගත්ත නම්, මේකෙන් ප්‍රයෝජනය ගන්න හොඳ දහම් ගැට ගාථාවක් තියෙනව ධම්ම පදයේ. මේ දහම් ගැට තියෙන පලියට ලිභනව නොවෙයි, මේක අපේ මාතෘකාවට අදාළ ගාථාවක් නිසයි.

'අසසද්ධො අකතඤ්ඤා ච
සන්ධිවෙජ්ඣො ච යො නරො
හතාවකාසො වනතාසො
ස වෙ උත්තම පොරිසො'

මේ අරභනන වගන්තියේ එන ගාථාවකි. මේ විදියේ ගාථාවලට කියන්නේ ශෙල්ෂාථීවත් ගාථා කියල. ශෙල්ෂාර්ථ කියල කියන්නේ සමහර වචන තියෙනව දැරුත්, එහෙම නැත්නම් දෙබිඩි අරුත්. අර්ථ කීපයක් ඇති පද තියෙනව. කාව්‍යාලංකාරයක් වශයෙන් යොදනව මේ අහම් ගැට ගාථා ආදිය. දහම් ගැට කවි එහෙමත් තියෙනව. බැඳු බැල්මටම, මේක කියවන කොට එහෙම පිටින්ම ධම් විරෝධී අදහසක් තියෙන්නේ. ඒක එක්තරා උපායක්, අසන්නාගේ, කියවන්නාගේ, අවධානය යොමු කරවීමට, කුතුහලය ඇති කිරීමට. මොකක්ද මේ කියන්නේ කියල බලනකොට ධම් විරෝධී අදහසක් මුලින්ම කියවෙන්නේ. මේ ගාථාවෙන් එහෙමයි. අපි ගනිමු ඉස්සෙල්ල ධම් විරෝධී අදහස. මොකක්ද මතුපිට පෙනෙන අර්ථය? 'අසසදො' කියන්නේ 'සද්ධාවක් නැති', 'අකතඤ්ඤ' කියන්නේ 'කළඉණ නොදන්නා', 'සන්ධිවේෂදො' - 'ගෙවල් බිඳින', 'හතාවකාසො' - 'සියලුම ඉඩකඩ අහුරාගත්තු, 'වනතාසො' 'වැමැරු දෙයට ආසා කරන', 'යො නරො' යම් මනුෂ්‍යයෙක් වේද, 'ස වෙ උත්තම පොර්සො' ඒ තැනැත්ත තමයි උතුම්ම පුරුෂයා. සමහරවිට මේ කාලෙ හැටියට ඒක ඇත්තත් වෙන්න පුළුවනි. කොහොම නමුත් ඇත්ත වශයෙන්ම මේ ගාථාව රහතන් වහන්සේලා පිළිබඳ ගාථාවකි. නමුත් බැඳු බැල්මට මෙතන කියවෙන්නේ ගෙවල් බිඳින හොරෙක් පිළිබඳවයි. මේ එක අර්ථයක් - දන් මේකෙ ගැඹුරු අර්ථය අපි බලමු, ධර්මානුකූල අර්ථය.

'අකතඤ්ඤ' කියල කියන්නේ - 'අකත' කියන්නේ 'අසංඛතයටයි. නිවනට නමක්. 'අකතං අසංඛතං' කියල එහෙම කියන්නේ. 'අකතඤ්ඤ' කියන්නේ, ඒ නිවන, ඒ අසංඛත තත්ත්වය දනගත්. ප්‍රත්‍යක්ෂ ඥානයෙන් දනගත්. 'අසසදො' ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂ ඥානයෙන් දනගත්තු නිසාම සද්ධාවක් නැති: වැඩි තේරුම පස්සට දමල ඉස්සෙල්ල ගාථාවේ ගැඹුරු අර්ථය ගත්තොත්, මෙහෙමයි. 'අසසදො' කියන්නේ ශ්‍රද්ධාව අනවශ්‍ය. මෙතන පරිවර්තනය කරන්න වෙන්නේ ශ්‍රද්ධාව නැති හැටියට නොවෙයි 'ශ්‍රද්ධාව අනවශ්‍ය'. දන් අපි අර සීහ සේනාපතිගේ කථාවෙන් මතු කරගත්තු ධම් න්‍යායය අනුව, ඇත්ත වශයෙන්ම අකතඤ්ඤ කියන දෙවන පදය තමයි අපට ඉස්සරහට ගන්න වෙන්නේ. ඒ කියන්නේ, 'අකතඤ්ඤ' නිසාමයි 'අසසදො' වෙන්නේ. අසංඛත ස්වභාවය, අසංඛත ධර්මය, කල්තබාම ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන් දනගත්තු නිසාමයි රහතන් වහන්සේට ශ්‍රද්ධාවක් අනවශ්‍ය. අන්න ඒ අර්ථයෙන් රහතන් වහන්සේට මෙතන 'අසසදො' කියන පදය යොදල තියෙනව. එකකොට, 'අකත' නම් වූ ඒ නිවීමේ දනගත්, ඒ නිසාම ශ්‍රද්ධාව අනවශ්‍ය වූ, ශ්‍රද්ධාවෙන් වැඩක් නැති - අනිත් පදත් ඒ විධියට තව ගැඹුරු අර්ථවලින් දක්වනව- 'සන්ධිවේෂදො' කියල කියන්නේ ගෙවල් බිඳින අදහස

නොවෙයි 'සංසාර සන්ධිය සිඳ දමු'. මෙතන අර 'වට්ටුපවේෂදො' ආදී වශයෙන් දක්වන ඒ සංසාර සන්ධිය සිඳ දමු'. 'හතාවකාසො' නැවත උත්පත්තියකට ඇති ඉඩකඩ අහුරාගත්. 'තෙ ඛිණ්ණිජා අවිරුළුභිවජ්ඣා' ආදී වශයෙන් කියවෙන විදියට කම්බිජ නැති කළාවූ. 'වනතාසො' වමාරා දමු ආසාව ඇති'. ඒ කියන්නේ ආසාව වමාරා දමු. අන්න එබඳු ඒ පුද්ගලයා ඇත්ත වශයෙන්ම උතුම් පුරුෂයෙක්. ඔන්න එකකොට ඒ රහතන් වහන්සේ පිළිබඳවයි. දන් මෙතන අපට පැහැදිලි වෙනව 'අසසදො' කියන පදය රහතන් වහන්සේට යොදල තියෙන්නේ අර 'අසෙබො' කියන පදය වගේ. රහතන් වහන්සේ පිළිබඳව යෙදෙනව 'අසෙබො' කියල පදයක්. 'සෙබ' කියල කියන්නේ, 'හික්මෙන' කියන අර්ථයෙන්. සෝවාන් ආදී වූ ඒ ආයී අෂටාංගික මාගීයට හරිහැටි වැටිල රහත්වීම දක්වා උත්සාහ කරන ආර්ය පුද්ගලයා හඳුන්වන පදයක් තමයි 'සෙබො'. 'සෙබ' කියන පදය බලාගෙන 'අසෙබ' කියන පදය එහෙමම පරිවර්තනය කළොත් කියන්න වෙන්නේ 'නොහික්මෙන තැනැත්තා'. නමුත් රහතන් වහන්සේ 'නොහික්මෙන තැනැත්තා' නොවෙයි, හික්මීම අවසාන කළ 'හික්මීමෙන් වැඩක් නැති' 'අමුතුවෙන් හික්මීමට අවශ්‍යතාවක් නැති' තැනැත්තා. අන්න ඒ අර්ථයෙන් 'අසෙබො' කියන පදය යොදනව රහතන් වහන්සේට. අන්න ඒ වගේම තමයි මෙතනත් මේ 'අසසදො' කියල යොදල තියෙන්නේ. 'අසසදො' අකතඤ්ඤ ව'. මෙතන මේ 'අකතඤ්ඤ' කියන පදයෙන්ම අපි අර කලින් සඳහන් කළා වගේ අසංඛතය පිළිබඳව මේ ජීවිතයේදීම රහතන් වහන්සේ -කල්තබාම - අර්භන් ඵල සමාධියේදී ඒ හවනිරෝධය ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගැනීමෙන් දන ගත්ත. ඒ අසංඛතය දනගත්තු නිසාම තමයි- අන්න ඒක නිසාම තමයි - අපි ප්‍රකාශ කළේ මේක මහා ආඥාධීවත් දෙයක්ය මේ ධර්මය පිළිබඳව කියල. මේ නිවීමේ ප්‍රත්‍යක්ෂය පිළිබඳ මහා ආඥාධීවත් ධර්මතාව කුමක්ද? සන්ධික වූ- මේ ජීවිතය හා සම්බන්ධ - දේවල් පමණක් නොවෙයි, 'සමපරායික' තත්ත්වයක් පිළිබඳවත් - මරණින් මතු තත්ත්වයක් පිළිබඳවත් - නිසැක ප්‍රත්‍යක්ෂ ඥානයක් ලබාගැනීමේ ක්‍රමයක් බුදුරජාණන්වහන්සේ ඉදිරිපත් කරල තියෙනව මේ 'නිබ්බාන' නාමයෙන්. හව නිරෝධය පිළිබඳ ප්‍රත්‍යක්ෂයක්. මරණින් මතු හවයක් නැති බව මෙලොවදීම දකින තත්ත්වයක් මේ කියන්නේ. 'හව නිරොධො නිබ්බානං'. එකකොට මේ එකම අසංඛත ධාතුවයි තිබෙන්නේ. ඒ නිසා තමයි අර ගාථාව ඉවර වෙන්නේ, 'පභංසු තෙ සබ්බභවාති තාදිනො' කියල. ඒ රහතන් වහන්සේල සියලුම හවයන්ගෙන් මිදුන. දන් අපට මෙයින් පැහැදිලි වෙනව, 'සඋපාදිසෙසා නිබ්බානධාතු' 'අනුපාදිසෙසා නිබ්බානධාතු' කියල මේ දෙකක් තිබුනට, 'අනුපාදිසෙස නිබ්බානධාතු' කියල කියන්නේ රහතන්

වහන්සේ මරණින් මතු ගිහිල්ල පදිංචි වෙන 'සදාකාලික' තත්ත්වයක් නොවෙයි. ඒ වගේම 'අමරණීය' තත්ත්වයක් නොවෙයි. නිර්වාණයේ අමාත්‍යය මෙලොවදීම අත්දකිනව. ඒක නිසා තමයි 'අමතං පරිභුංඝප්පිති' කියල කියන්නේ. රහතන් වහන්සේල අමාත්‍ය අනුභව කරනව, අර්හත්ඵල සමාධියට සමවැදිල. ඒ වගේම, අර මරණ අවසාව ආවාම ඒක ඉදිරිපත්කරගෙන අමාත්‍ය වළඳන අතරෙයි මාරය හෙමිහිට ශරීරය අහක් කරගන්නේ. එකකොට, ඕන නම් මේකට ගිනි නියාගන්නත් පුළුවන්, හරියට වෙන කෙනෙකුගේ ශරීරයට ගිනි නියන්න වගේ. අපි දන් ධර්මයේ ඉතාමත්ම ගැඹුරු කොටසකටයි මේ ඇවිල්ල තියෙන්නේ.

මේ 'සංඛත' 'අසංඛත' කියන පද දෙක ගැනත් යමක් කියන්නට සිදුවෙනව. අපි ගියවර දේශනයේදී ප්‍රකාශ කළා ලෝකයා සාමාන්‍යයෙන් මහා පරතරයක් ඇතැයි සලකන එතෙර - මෙතෙර කියන පද දෙකත්, ලොකික-ලෝකෝත්තර කියන පද දෙකත් පිළිබඳ එක්කරා අමුතු විදියේ විවරණයක්. සාමාන්‍යයෙන් 'එතෙර-මෙතෙර' 'ලොකික- ලෝකෝත්තර' යන පද පිළිබඳව 'පරතරය' කියන වචනය ඇහෙනකොටම කෙනෙකුට කාලයත් අවකාශයත් අතින් යම්කිසි විශාල පරිවේෂ්ඨයක් හැඟෙනව. නමුත් අපි මේ එතෙර - මෙතෙර අතර පරතරයත් 'ලොකික- ලෝකෝත්තර අතර පරතරයත් උපමා කළේ බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අවසර ලැබුණු ඒ නෙළුම් උපමාව - පියුම් උපමාව - මාගීයෙන්. අර නෙළුම් කොළේ ඉඳල පිණි බිත්දුවට යම් දුරක් වේද අන්ත එපමණම දුරක් තමයි එතෙරත් මෙතෙරත් අතර තියෙන්නේ, ලොකිකයත් ලෝකෝත්තරයත් අතර තියෙන්නේ. මේව සමහරවිට නිකං තර්ක කියල හිතන්න පුළුවන්. නමුත් ගැඹුරින් කල්පනා කිරීමට හොඳ අවස්ථාවක්. 'යසස පාරං අපාරං වා පාරාපාරං න විජ්ජති' කියන ඒ අර ධම්මපද ගාථාව බැලූ බැල්මට මහ අවුල් විදියේ ගාථාවක්. රහතන් වහන්සේට එතෙරත් නෑ මෙතෙරත් නෑ එතෙර- මෙතෙර දෙකමත් නෑ. අන්ත එබඳු ගාථාවලින් පෙනෙන හැටියට රහතන් වහන්සේ මෙතෙරින් පමණක් නොවෙයි එතෙරවුනේ. මෙතෙර-එතෙර දෙකින්ම එතෙර වුනා. ඒ කියන්නේ අවයතාව ඉක්මවුව. සංඛතය - අසංඛතය දෙක ගැනත් ඒ විදියේ දෙයක් කියන්න සිදු වෙනව. 'සංඛතය' හරියට මල් රටාවක් වගේයි. හවය නමැති මේ සංඛතය සකස් වෙල තියෙන්නේ තණ්හා ලාටුවෙනුයි, දිට්ඨි පටලැවිලිවලිනුයි, මාන ගැටවලිනුයි. තණ්හා ලාටුව ඉවත් කරල, දිට්ඨි පටලැවිලි බේරල, මාන ගැට ලිහා දැමීමොත්, අන්ත ඒ අවස්ථාවේ සංඛතයම අසංඛතය බවට පත්වෙනව. එකම මල් රටාව. මේකෙ තියෙන තණ්හා ලාටුව හෝදල ඇරල, දිට්ඨි පටලැවිලි බේරල දමල, මාන ගැටත් ලිහා දැමීමහම 'සංඛත' මල් රටාව 'අසංඛත' වෙනව.

ඒකම තමයි හව නිරෝධය. 'නිබ්බාන' කියන වචනයෙන් හැඟෙන නිවීම ගැන කල්පනා කරල බැලුවාම බුදුරජාණන් වහන්සේ 'පරිනිබ්බාන' යන්නෙන් දක්වන්නේ අර විධියේම නිවීමක් බව පෙනව. බුදුරජාණන් වහන්සේම උදන් ඇනු, ප්‍රීතිවාක්‍ය ප්‍රකාශ කළ, එක් අවස්ථාවක් හැටියට සඳහන් වෙනව උදාන පාළියේ අගටම එන දබ්බමලලපුත්ත මහරහතන් වහන්සේගේ පරිනිබ්බාන අවසාව¹². මේ දබ්බමලලපුත්ත මහරහතන් වහන්සේ මහත් සෘඪිමත් රහත් කෙනෙක්. විශේෂයෙන්ම තේජෝධාතු සමාපත්තියෙන් යම් යම් හපන්කම් කළ ආශ්‍රීතීවත් රහතන් වහන්සේ නමක්. ඒ රහතන් වහන්සේගේ පරිනිබ්බානයත් එක්කරා විදියක ආශ්‍රීතීවත් සිද්ධියක්. උන්වහන්සේ පිරිනිවන් පෑමට සුදුසු කාලය - ඒ කියන්නේ ජීවිතය අවසාන වන කාලය - ආවාම, බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට වැඩල 'පරිනිබ්බාන කාලො 'දානිමෙ සුගත' මගේ පරිනිබ්බාන කාලය දන් ඇවිල්ල තියෙනව සුගතයන් වහන්ස' කියල ප්‍රකාශ කළා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊට දුන් පිළිතුර 'යසස' දානි තවං දබ්බ කාලං මඤ්ඤසි' 'යම් වැඩකට දන් සුදුසු කාලය නම් දබ්බ ඒ වැඩේ කරන එකයි තියෙන්නේ'. ඒ කිව්ව විතරයි දබ්බමලලපුත්ත රහතන් වහන්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පැදකුණු කරලා අහසට පැන නැගිල, තේජෝධාතු සමාපත්තියට සමවැදිල එයින් නැගිටල පිරිනිවන් පෑව. ගිනි දල්වුනු උන්වහන්සේගේ ශරීරයෙන් අළු ඉතිරි උනේ නැහැ. දැලි ඉතිරි උනේ නැහැ. ඒකයි විශේෂත්වය. අළුත් ඉතිරි උනේ නැහැ. දැලිත් ඉතිරි උනේ නෑ. මේක එකකොට 'නිබ්බානය' පිළිබඳව අපි මේ ප්‍රකාශ කළ අදහස්වලට හොඳ නිදසුනක්. ඒ නිසාම වෙන්ට ඕන බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ අවස්ථාවේදී හොඳ වටිනා උදාන ගාථාවක් ප්‍රකාශ කළේ.

අහෙදි කායො නිරොධි සඤ්ඤා - වෙදනා සීති හවිංසු සබ්බා
 සංඛාරා වූපසම්භු - විඤ්ඤාණං අත්ථං අගමා

'කය බිඳී ගියේය සඤ්ඤාව නිරුද්ධ විය. සියලු වෙදනාවෝ සිසිල් භාවයට පත්වූවාහ. සංඝාරයෝ සංසිදුනාහ. විඤ්ඤාණය අත්‍යයට ගියේය (කෙළවර විය)'. තවත් ඉතිරි දෙයක් නැහැ මෙතන. මේ සිද්ධිය කොයිතරම් වැදගත්ද කියතොත්, මේක සිදුඋනේ රජගහනුවර වේඵවනාරාමේ. ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවැත් නුවරට වැඩිය අවසාවාවේදී සංඝයා වහන්සේ කෙනෙක් අහපු ප්‍රශ්නයකට පිළිතුරු වශයෙන් නොවෙයි, තමන් වහන්සේම ඒ සංඝයා වහන්සේල අමතල 'අපේ දබ්බමලලපුත්ත මේ විදියට පිරිනිවන් පෑව. අළුත් ඉතිරි උනේ නැහැ දැලිත් ඉතිරි උනේ නැහැ' කියල ප්‍රකාශ

කරල අන්තිමට තවත් උදාන ගාථා දෙකක් - තවත් ප්‍රීති වාක්‍ය දෙකක් - ප්‍රකාශ කළා.

- 1. අයොසන හතසෙසව - ජලතො ජාතවෙදසො
අනුපුබ්බපසනතස්ස - යථා න ඤායතෙ ගති
- 2. එවං සමමාවිමුක්තානං - කාම බන්ධොසතාරිනං
පඤ්ඤාපෙත්‍රං ගති නන්ධී - පතතානං අවලං සුඛං¹³

'අයොසනහතසෙසව ජලතො ජාතවෙදසො' - මේ මුල් පද දෙක ගැන පොඩ් ගැටලුවක් තියෙනව. අටුවාවල එහෙම තෝරන කොට අර්ථ දෙකක් දීල තියෙනව. නමුත් ඉස්සෙල්ලම අපට මෙතන ගතයුතු අර්ථය කියන්න සිද්ධවෙනව. අපට අභිමත අර්ථය මුලින්ම ඉදිරිපත් කරනව. 'අයොසන හතසෙසව- ජලතො ජාතවෙදසො', ගිනිගත්තු යකඩ ගුලියක් - යකඩ පිඩක් - මෙන් දල්වෙන්නා වූ ගින්නක්, 'අනුපුබ්බපසනතස්ස' - අනුපිළිවෙලින්, අනුක්‍රමයෙන්, නිවී ගියවිට, 'යථා න ඤායතෙ ගති' - 'යම්සේ එය ගිය තැන දැනගත නොහැකිවේද? 'එවං සමමාවිමුක්තානං - එසේම, මැනවින් විමුක්ත වූ', 'කාමබන්ධොසතාරිනං' කාමබන්ධන නම් වූ සැඟ පහරින් එතෙර වූ ඒ රහතන් වහන්සේලාගේ, 'පඤ්ඤාපෙත්‍රං ගති නන්ධී- පතතානං අවලං සුඛං', - නොසෙල්වෙන නිවන් සැපයට පත්වූ ඒ රහතන් වහන්සේලා පෙන්නුම් කිරීමට ගියමගක් නැත. ගියමගක් දැකගත නොහැක'. එකකොට මෙතන ප්‍රශ්නයක් හැටියට අපි ප්‍රකාශ කළේ මුල් ගාථාපද දෙක පිළිබඳවයි. අටුවාව විවරණ දෙකක් දෙනව. එක විවරණයක් තමයි කම්මලක කිණිහිරෙනුත් යකඩ මිටියෙනුත් තලනු ලබන යම් කිසි ලෝහ භාජනයකින් පැනනගින ගින්නක් හෝ එහෙම නැත්නම් ඒ ශබ්දය හෝ ක්‍රම ක්‍රමයෙන් සන්සිදී ගියාම ඒක කොහේ ගියාද, කොයි පැත්තට ගියාද, කියල දැන ගන්න බැර වෙන්නෙ යම්සේද' - කියල අන්න ඒ විධියටයි අටුවාවාරීන් වහන්සේ තෝරන්නෙ - ඊළඟට, 'ඇතැම් කෙනෙක් මෙසේද කියත්' කියල (සමහර විට අටුවාවෙ වෙන අයගෙ අදහසින් දානව 'කෙවිද්වාද' වශයෙන්) තවත් තේරුමක් දෙනව. 'තලනු ලබන යකඩ ගුලියක්' කියන අදහසකුත් දෙනව. අපි මේ අර්ථ දෙකටම වඩා වෙනස් ආකාරයකින් මෙතෙක් තේරුවෙ. කම්මලක තලනු ලබන යකඩයක් ගැන නොවෙයි මේ කියන්නෙ, යකඩයක් නිවියාම ගැන නොවෙයි. 'අයොසන හතසෙසව' කියන එක උපමාවක්. 'ඉව' (-හතසෙස + ඉව) කියලයි මෙතන ගන්න තියෙන්නෙ අටුවාව අරන් තියෙන්නෙ 'එව' කියලයි 'අයොසන හතසෙසව ජලතො ජාතවෙදසො' - මේ කියන්නෙ අර ගිනිදල්ල ගැනයි.

දල්වෙන්නාවූ ගින්නක් දකින කොට ඒ ගිනිදල්ල පිළිබඳ යම්කිසි ඝන සංඤ්ඤාවක් ඇතිවෙනව. ලොකු ගිනි දල්ලක් දිහා බැලුවාම පෙනෙන්නෙ ඇත්තවශයෙන්ම උව්‍යමය දෙයක් හැටියටයි. අන්න ඒ අදහසයි මේ 'අයොසනහතසෙසව' කියන එකෙන් පෙන්නුම් කරන්නෙ. ඒ කියන්නෙ, රත්වූ යකඩ ගුලියක් වගේ දල්වෙන්නාවූ ගිනි මැලයක්. 'සෙයො අයොගුළො භුක්තො - තතො අගභිසිඬුපමො'¹⁴ ආදී ධම්මපද ගාථාවෙ ඒ උපමාව සඳහන් වෙනව වෙනත් ආකාරයකින්. 'ගිනි දල්ලක් වගේ ගිනිගෙන දිලිසෙන යකඩ ගුලියක් ගිලීම මැනවි' කියල අර දුශ්ශීලත්වය ගැන ප්‍රකාශ කරන කොට දක්වෙනව. අන්න ඒ ගාථාවෙ, එතන ඒ ගිනි ගත්තු යකඩ ගුලිය ගිනිදල්ලකට උපමා කරල. මෙතන ගිනිදල්ල යකඩ ගුලියකට උපමා කරල. මේ ගැන සැකයක් තියෙනව නම් එකකොට ඒක අනුව විසඳා ගන්න පුළුවන්. මෙතන කියැවෙන්නෙ 'ජලතො ජාත වෙදසො' දල්වෙන්නා වූ ගිනිදල්ල. ඒ පිළිබඳව ඇතිවෙන ඝන සංඤ්ඤා අන්න අර වගෙයි.

එකකොට මෙයින්ම අපට පේනව - බුදුරජාණන් වහන්සේ උදාන ගාථා තුනක්ම මේ දබ්බමලලපුක්ක මහරහතන් වහන්සේගේ පරිනිබ්බානය පිළිබඳව ප්‍රකාශ කළේ මක් නිසාද? මේ නිබ්බාන' කියන එක නිවීමක්'. නිවුනට පස්සේ මේක යන තැනක් නෑ. අනෙකුත් අයගෙ ශරීරවල අළු එහෙම ඉතිරිවෙනව. එකකොට ටිකක් හරි කෙනෙක් හිතා ගන්නව මෙන්න මෙහෙම යම්කිසි දෙයක් ඉතිරි වෙනව කියල. නමුත් මේ දබ්බමලලපුක්ක මහරහතන් වහන්සේ නියම විධියට අර තෙජෝ ධාතු සමාපතතියෙනුත් පාඩමක් උගන්වන්න වගේ අන්තිමට අළුත් ඉතිරිකළ නැහැ දලින් ඉතිරි කළ නැහැ. අන්න ඒ නිසා තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ප්‍රීතිවාක්‍ය ප්‍රකාශ කළේ. මේ භව නිරෝධයමයි නිබ්බානය. අමුතුවෙන් එකතුකරගන්න සදාකාලික 'නිබ්බානයක්' මෙතන නැහැ. අමරණීය නිබ්බානයක් මෙතන නැහැ.

අටුවාවලත් සමහර විට ඉඳහිටල නොයෙකුත් ආකාරයෙන් මතුකරන තර්ක මේ කාලයෙන් අහන්ට ලැබෙනව. නිවන ගැන ලියන ලේඛකයින්, නිවන ගැන දෙසන දේශකයින් බොහෝවිට උපකාර කරගන්නව මේ මෑතදී ඇතිකරගත්තු යම් යම් උපමා. විශේෂයෙන්ම, උපමා දෙකක් නිතර අහන්ට ලැබෙනව, කියවන්ට ලැබෙනව. ඉඹි උපමාවයි ගෙඹි උපමාවයි. මේ ඉඹි උපමාවෙ තියෙන්නෙ - ඔන්න ඉඹිබෙක් වතුරට බහිනව. මාලුවො අහනව 'කොහේ ඉඳලද යාලුවෙ ආවෙ' කියල. ඉඹිබ කියනව 'මම ගොඩබිම ඉඳලයි ආවෙ' කියල. 'ගොඩබිම කොහොම එකක්ද මෙන්න

මෙහෙමද මෙහෙමද, කියල මාලුවො අහනව, දියේ සවභාවය අනුව. එකකොට ඉතින් ඒ හැම ප්‍රශ්නෙටම 'නෑ නෑ' කියන්න වෙනව. අර ගෙඹි උපමාවක් ඒ වගේ. මැඩ්දෙන වතුරට බැස්සාම වතුරෙම ඉන්න ඉස්තෙඩියට ගොඩබිම තේරුම් කරන්න ගියොත් 'නෑහෑ නෑහෑ' කියන්න වෙනව. එකකොට මේ 'නෑහෑ නෑහෑ' කියන එක නිබ්බානයට සම්බන්ධ කරන්නෙ කොහොමද? අපි අර අර්භත් ඵල සමාධිය පිළිබඳව දැක්වූ ජේද ටිකයි නිදහින හැටියට දක්වන්නෙ, ඒ දේශකයින්, ඒ ලේඛකයින්. අපි සදහන් කළා 'අන්ථි හිකඛවෙ තදායතනං යත්ථ නෙව පඨවී න ආපො' ආදී වශයෙන් 'මෙන්න මෙහෙම ආයතනයක් තිබෙනව පඨවී ආපො ආදී කිසිවක් නැති' කියල. නමුත් අපි සාධක සහිතව පෙන්නුම් කළා ඒ සදහන් වෙන්නෙ රහතන් වහන්සේ මරණින් මතු ගිහිල්ල ඇතුල් වෙන, කියන්න බැර - අර ඉබ්බට කියාගන්න බැර, මැඩ්දෙනට කියාගන්න බැර - අමුතු ලෝකයක් නොවන බව. මේ නිසා අර වගේ විවරණවලින් මේ ධර්මයෙ තිබෙන හව නිරෝධය පිළිබඳ ගැඹුරු අදහසත්, පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයත් ප්‍රතික්ෂේප වෙනව. අනාත්ම දේශනාව ප්‍රතික්ෂේප වෙනව. එබඳු ඒ දේශනාවලින් බොහෝවිට නිවීමේ පිළිබඳ ඉලක්කය ගැන වැරදි අවබෝධ ඇතිවෙනව. බලවත් අනවබෝධයකින් එබඳු දේශනා කෙරෙන බවයි කියන්න වෙන්නෙ.

එබඳු තර්ක ඉදිරිපත් කරන්නෙ, මේ නිවීමේ උච්ඡේදයක් නොවෙයි කියල කීමටයි. උච්ඡේදවීමක් ගැන අදහසක් වැළැක්වීමටයි ඒ විදියේ සදාකාලික නිවීමේ පිළිබඳ මවා පෙන්වන්න උත්සාහ කරන්නෙ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේම ප්‍රකාශ කරල තියෙනව 'මම මේ හව නිරෝධය පිළිබඳව දේශනාකරන අවස්ථාවලදී මට නොයෙකුත් අය - ශාස්වත දෘෂ්ටි ගන්තු අය - මට 'අභූත අඛණ්ඩකමයක්' - ඒ කියන්නෙ අසත්‍ය වෝදනාවක් - කරනවය, 'වෙනයිකො සමණො ගොතමො' ශ්‍රමණ ගෞතමයෝ උච්ඡේද වාදියෙක්ය' - 'සනොසත්තස්ස උච්ඡේදං විනාසං විභවං පඤ්ඤපෙති' - ඇත්ත වශයෙන් තිබෙන්නා වූ ආත්මයක උච්ඡේදයක් ප්‍රකාශ කරනවය' කියල. ඒ අවස්ථාවලදී බුදුරජාණන්වහන්සේ ඒ උච්ඡේද වාදය පිළිබඳ වෝදනාවෙන් ගැලවීමට කවදාවත් කිසිම ආකාරයකින් ශාස්වත වාදයට හේත්තු වූනෙ නෑහැ. සදාකාලික නිබ්බානයක් පිළිබඳ අදහසක් ඉදිරිපත් කරගෙන ඒ වෝදනාවෙන් බේරෙන්න ගියෙ නෑ. ඒ වෙනුවට කළේ මොකක්ද? ධර්මයට අනුව ක්‍රියාත්මක දේශනාවට සිත යොමු කරවලා, වතුරාසී සත්‍ය දේශනාවට සිත යොමු කරවලා, ඒ ප්‍රශ්නය විසඳුව, 'මට මෙහෙම අභූත වෝදනාවක් කරනව. මා නොකියන දේකටයි මේ වෝදනාව

කරන්නෙ' කියල අවසාන කරන්නෙ කොහොමද? 'පුබ්බවාහං එකරහි ව දුකඛඤ්ඤව පඤ්ඤපෙම් දුකඛස්ස ව නිරොධං'¹⁵ මම එදක් කළේ, අදත් කරන්නෙ මෙවිචරයි, දුකත් දුක නිරෝධයත් පමණයි මා දේශනා කරන්නෙ'. 'තථාගත' කියල ගන්න ආතම වශයෙන් ගතයුතු පුද්ගලයෙක්වත් ඇතෙයි කියල නොවෙයි මම ප්‍රකාශ කරන්නෙ. මේ දුක් ගොඩක්, සංසාරයෙ අවිද්‍යාව අනුව ආපු දුක් ගොඩක්, උපාදානය නිසා ඇතිවෙලා - උපාදානය නිසාමයි 'භවයක් ඇතිවෙන්නෙ - උපාදානය නැතිඋන හැටියෙ කෙළවර වෙනව. භව නිරෝධය එතනමයි'. 'අනුපාදා පරිනිබ්බාන' වශයෙන් ඒ භව නිරෝධ අවස්ථාවේදී රහතන් වහන්සේ අර කිසිවක් අල්ලගන්නෙ නෑ. යමක් අල්ලගෙන ඉන්නව නම් තමයි හඳුන්වන්න පුළුවන් වන්නෙ. ඒ හැම එකක්ම අතහැරියම ඒකට නමක් දෙන්න බැහැ. සමහර අවස්ථාවල අටුචාවලත් තෝරනව අර විධියට 'අපඤ්ඤතිකභාවං ගතා' කියල. එහෙම පනවනට බැරඋනට මොකද කොහේ නමුත් ගියා. අර කුරුල්ලන් ගිය මාගීය වගේ කොහේ නමුත් ගියා. අපට ඒක කියාගන්න බැර දෝසය විතරයි. අන්න ඒ විදියෙ දුර්වල තර්ක නගනව. මේ හැම එකකින්ම ධර්මයේ තිබෙන 'පටිච්ච සමුප්පාද' 'අනත්ත' ආදී ගැඹුරු අංශ යටපත් වෙනව. ක්‍රම ක්‍රමයෙන් ඒ එක්කම සකකාය දිට්ඨිය වැඩෙනව. ශාස්වත දෘෂ්ටියට බරවෙනව. නිබ්බානය පිළිබඳ ඉතාමත්ම ගැඹුරු අංශයක් දැක්වීමටයි අපි මේ දේශනාවෙ මේ විස්තර ටික ඉදිරිපත් කළේ.

අධ්‍යේෂිත

1. අං.නි. IV 110 පිට (බු.ප.21)
2. ම.නි. III 506 පිට (බු.ප.12)
3. ථෙර. 34 පිට. රක්තසෙර ගාථා (බු.ප.28)
4. ම.නි. I 368 පිට, රථචිනිත සු. (බු.ප.10)
5. ම.නි. I 366 පිට (බු.ප.10)
6. උදා. සක්කාර සු.බු.නි. I 152 පිට (බු.ප.24)
7. උදා. සොණ සු.බු.නි. I 244 පිට (බු.ප.24)
8. ඉති.ධාතු සු.බු.නි. I 378 පිට (බු.ප.24)
9. සං.නි. IV 390 පිට සමාධි සු. (බු.ප.16)
10. දී.නි. II 246 පිට (බු.ප.8)
11. අං.නි. III 60 පිට (බු.ප.20)
12. උදා. පඨම දබ්බ සු.බු.නි. I 316 පිට (බු.ප.24)
13. උදා. දුතිය දබ්බ සු.බු.නි. I 316 පිට (බු.ප.24)
14. ධ.ප. නිරය වග්ග. බු.නි. I 102 පිට (බු.ප.24)
15. අලගදුපම සු.ම.නි. I 350 පිට (බු.ප.10)

**20 වන
දේශනා**

20 වන දේශනය

"නමො තසස භගවතො අරහතො සමමා සමබුද්ධසස"

"එතං සනතං එතං පණීතං යදිදං සබ්බසංඛාරසමථො සබ්බපට්ඨපටි නිසසගො තණ්හකයො විරාගො නිරොධො නිබ්බානං"

"මෙය ශාන්තය, මෙය ප්‍රණීතය, එනම් සියලු සංස්කාරයන්ගේ සංසිදීම, සියලු උපධීන් අතහැර දැමීම, තණ්හාව ක්‍ෂය කිරීම, නොඇල්ම නම් වූ විරාගය, නැවැත්ම නම් වූ නිරෝධය, නිවීම නම් වූ නිබ්බානය"

අතිපූජනීය මහෝපාධ්‍යාය මාහිමිපාණන් වහන්සේ ප්‍රධාන ගරුතර යෝගාවචර මහාසංඝරත්නයෙන් අවසරයි. 'නිබ්බාන' යන මාතෘකාව යටතේ පවත්වනු ලබන දේශනා මාලාවේ විසිවෙනි දේශනයයි මේ.

'සමපරායික' නම් වූ මරණීන් මතු තත්ත්වය පිළිබඳව 'දිට්ඨධම්මික' වශයෙන් මේ ජීවිතයේදීම ප්‍රත්‍යක්ෂ දැනුමක් ලබාගත හැකිවීම නිර්වාණාවබෝධය පිළිබඳ ආශ්වාසීවත් ධම්මාචාරීන් හැටියට අපි පසුගිය දේශනයේදී විස්තර කළා. 'දිට්ඨව ධම්මෙ සයං අභික්ඛො සවජ්ජකා' - දිටු දැමියෙහිම ස්වකීය අභිඤ්ඤාවෙන් සාක්ෂාත් කොට' යන පාඨය නිතරම සූත්‍ර දේශනාවල සඳහන් වෙන්නේ මේ මරණීන් මතු තත්ත්වය ගැන සියැසින් දුටුවාක් මෙන් විමුක්ත පුද්ගලයාට සහතික විය හැකි නිසයි. 'නාච්චානි පුනඛභවො' - 'දන් ඉතින් නැවත භවයක් නැත', 'බිණො ජාති' - 'උපත ක්‍ෂය විය', 'චුති උදාන පාඨ - ප්‍රීති වාක්‍ය - ප්‍රකාශ කිරීමට බුදුරජාණන් වහන්සේටත් රහතන් වහන්සේලාටත් හැකි උනේ භව නිරෝධය ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන්ම මේ ජීවිතයේදී දනගත හැකිවීම නිසයි. ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂය තුළින්ම උන්වහන්සේලා සියලු වේදයිතයන්ගේ සිසිල්වීම නම් වූ එක්තරා අවේදයිත සුබයක් අත් දකිනව. ඒක නිසා තමයි නිවන 'අවේදයිත සුබයක්' හැටියට හඳුන්වන්නේ. ජීවිතය කෙළවර මරණ අවසාව එළඹෙන විට මේ රහතන්වහන්සේලා, මේ විමුක්ත පුද්ගලයින්, මරණ වේදනාව හමුවේ පවා නොසැලෙන 'අකුප්පා වෙනො විමුක්තිය' ඉදිරිපත් කර ගැනීමෙන් මරණයට කලින්ම අමරණීය වෙනව. මරණීන් පසුව නොවෙයි. මේ අකුප්පා වෙනොවිමුක්තිය ගැන බොහෝ අවසාවල බුදුපියාණන් වහන්සේ ඉතාමත්ම උත්කෘෂ්ට අරුමින් වණිනා කරල කියෙනව. ඉතාමත් උතුම් සැපය හැටියට, උතුම්ම ඥානය හැටියට, උතුම්ම 'ණය නැති බව' හැටියට, විස්තර කරල කියෙනව. නිදසුන් වශයෙන් කියතොත්, අධ්‍යාත්ම නිකායේ ජකක නිපාතයේ ධම්මික වග්ගයේ එන ගාථා දෙකක්:

- 1. 'තසස සමමා විමුක්තසස - ඤාණං වෙ භොති තාදිනො අකුප්පා මෙ විමුක්තිති - භව සංඤ්ඤාප්පනකඛයෙ
- 2. එතං බො පරමං ඤාණං - එතං සුඛමනුතතරං අසොකං චිරජං බෙමං - එතං ආණන්‍යාමුක්තමං'

'මැනවින් විමුක්ත වූ ඒ තාදී පුද්ගලයාට - 'එහෙවු' ස්ථිර සාර පුද්ගලයාට - භව සංයෝජන ක්‍ෂය වීමෙන් 'මගේ විමුක්තිය අකෝප්‍යයි, අවලයි, යන ඥානය ඒකාන්තයෙන්ම වෙයි. 'එතං බො පරමං ඤාණං' - මෙය පරම ඥානයයි. මෙය උතුම්ම ඥානයයි. 'එතං සුඛමනුතතරං' - මෙය අනුතතර සෑපයයි. 'අසොකං චිරජං බෙමං' - නිශ්ශෝකීවූ, කෙලෙස් රජස් රහිතවූ, ආරක්‍ෂා සහිතවූ, මේ තත්ත්වය, එතං ආණන්‍යාමුක්තමං' - උතුම්ම වූ 'ණය නැති' බවයි. මේ ණය නැති බව කියන්නේ - සාමාන්‍යයෙන් රහතන්වහන්සේලා ණය නැති බව ප්‍රකාශ කරනව සමහර අවස්ථාවල සිවුපස පරිභෝගය සම්බන්ධයෙන්. සිවුපස පරිභෝගය සම්බන්ධයෙන් ණය නැති බවකුත් කියෙනව. නමුත් ඒක නොවෙයි මෙතන කියවෙන්නේ, බොහෝ තැන්වල නිවනටම උපපදයක් හැටියට, නිවනම හඳුන්වන වචනයක් හැටියට යොදනව 'ආණන්‍යා' කියන වචනය. ඒකට හේතුව, මුළු මහත් සංසාරයම එකම ණයක්. කවදාවත් ගෙවල නිම කරන්න බැරි විදියේ ණයක්. පොලී සහිතව - ගිනි පොලී සහිතව - ගෙවනට වෙන විදියේ ණයක්. ඒ කියන්නේ, කම්යත් කම් විපාකයත් ගැන සලකල බලන කොට කවදාවත් ගෙවල ඉවර කරන්න බැරි ණයක් වගේ. ඒ ණයෙන් පවා මේ රහතන්වහන්සේලා විමුක්ත වෙනව, කම්කෂය කිරීමෙන්, කම් බීජ ක්‍ෂය කිරීමෙන්. ඒ වගේම මේ ජීවිතයෙන් එහාට කම් විපාක පලදීමට ඉඩ නොතැබීමෙන්. අර රතන සූත්‍රයේ එහෙම කියවෙන 'බිණං පුරාණං නවං නඤ්ච සමභවං' කියන පාඨයත් මේ අනුව තේරුම් ගන්න පුළුවනි. පරණ ණය ඔක්කොම ගෙවල ඉවරයි තවත් ණය වෙන්නේ නැහැ. ඔන්න ඔය විදියේ තත්ත්වයක්. එතකොට මෙන්න මේ අකුප්පා වෙතොවිමුක්තියේ විශිෂ්ටත්වයයි මෙයින් ප්‍රකාශ කෙරෙන්නේ. සාමාන්‍යයෙන් ලෝකයේ කෙනෙකුට හිතන්න බැරි විදියේ ඥානයක් - මරණින් මතු තත්ත්වය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වශයෙන් දැකීම. නිවන පිළිබඳ සාකච්ඡා හැම එකකදීම වගේ ඉතාම සියුම් ප්‍රශ්නයක්, ගැටළුවක්, හැටියට ඉදිරිපත් කෙරෙන්නේ විමුක්ත පුද්ගලයාගේ මරණින් මතු තත්ත්වය පිළිබඳ ප්‍රශ්නයයි. මේ ප්‍රශ්නයට බුදුරජාණන් වහන්සේ දුන්න කෙටි පිළිතුරක් අපි ගිහවර දේශනයේදීත් දක්වුව, උදාන පාළියේ අවසාන වන අවසාන ගාථා දෙකෙන්. ඉතාමත්ම විශිෂ්ට අන්දමින්මයි ඒ උදාන ගාථා ප්‍රීතිවාකා පිළිබඳ සංග්‍රහය, ඒ

ධම්මුත්‍රපඨය කෙළවර වෙන්නේ. ඒ අවසාන ගාථා දෙක අපි නැවතත් මතක් කර ගනිමු.

- ආයොසනභතසෙසව - ජලතො ජානවෙදසො
- අනුසුඛබ්බපසන්නසස - යථා න ඤායතෙ ගති
- එවං සමමා විමුක්තානං - කාම බන්ධොසතාරිනං
- පඤ්ඤාපෙතුං ගති නඤ්චී - පත්තානං අවලං සුඛං

'රත්වූ ඝන යකඩ පිඩක් මෙන් දැල්වෙන ගින්නක් ක්‍රමයෙන් නිවීගිය පසු එය ගිය අතක් දනගන නොහැකිවේද, එසේම කාමබන්ධන නමැති සැඩ පහරින් එතෙරව, මැනවින් විමුක්ත වූ අවල සුඛයට පත්වූවන් ගිය අතක් පෙන්නුම් කළ නොහැකිය'.

මේ අවසාන පද දෙක විශේෂයෙන්ම වැදගත්. 'පඤ්ඤාපෙතුං ගති නඤ්චී - පත්තානං අවලං සුඛං' 'අවල සුඛයට පත්වූවන්ගේ 'ගතිය' - ගියමග, ගියපාර - පැනවිය නොහැකිය'. අවල සුඛය හැටියට මෙතන හඳුන්වල කියෙන්නේ අර කියාපු අකුප්පා වෙතොවිමුක්තියමයි. 'අකුප්ප' කියන්නේ 'අකෝප්‍ය' කුපිත නොවන, නොසෙල්වෙන. එතකොට මේ පදයෙන් හොඳටම පැහැදිලිව කියැවෙන්නේ, ඒකෙ නියම අර්ථය, 'මරණින් මතු, එසේ විමුක්ත වූ රහතන් වහන්සේලාගේ ගිය අතක් දක්වනට බැහැ. හරියට අර ගින්නක්, ගිනි දැල්ලක් වගේ. ගිනිදැල්ලක් හැටියට ජේන කොට මේක ඝන සංඥාව අනුව හරියටම ඇති දෙයක් හැටියටයි හැඟෙන්නේ. නමුත් එබඳු ඒ ගිනිදැල්ල පවා දර නැති වීමෙන් නිවීගියාට පස්සේ ගිය දිසාවක් - අභවල් දිසාවට ගියයි කියල - කියන්න බැහැ. අන්න ඒ වගේ ම, ගිය දිසාවක්, ගිය අතක්, දක්විය නොහැකිය කියන එකයි මෙන්න මේ 'පඤ්ඤාපෙතුං ගති නඤ්චී' කියන එකේ අදහස. අර්ථය මෙහෙම උනත්, බොහොම දෙනෙක් උත්සාහ කරනව මීට වඩා වෙනස් අර්ථයක් මෙයින් මතු කරගන්න. 'පඤ්ඤාපෙතුං ගති නඤ්චී' කියන එකේ මේ 'ගති' කියන වචනය අනුව සමහර කෙනෙක් කල්පනා කරනව - අටුවාචාරීන් වහන්සේලා පවා ඇතැම් අවස්ථාවල - පෙන්නුම් කළ හැකි ගති විශේෂයකට, උත්පත්ති විශේෂයකට නොපැමිණෙන නමුත්, විස්තර කරන්න බැරි, කියල දෙන්න බැරි, යම්කිසි තැනකට රහතන් වහන්සේලා යනවයි කියල. උචේද්වාදයට හයෙනුයි ඒ විදියේ අදහසක් ඉදිරිපත් කරන්නේ. මේක මේ අටුවාවලත් තිබෙන බවට හොඳ නිදසුනක් තමයි ධම්මපද්ධකථාවේ කොට වගහයේ එක්තරා ගාථාවකට අටුවා දීමෙදීත් ඒ වගේ අදහසක් දීම.

'අභිංසකා යෙ මුනසො - නිවං කායෙන සංචුතා
තෙ යනති අච්චුතං ධානං - යඤ්ඤානා න සොචරෝ'

කයින් නිතර සංවර වූ ඒ අභිංසක මුනිවරු, යම් තැනකට ගොස් ශෝක නොකෙරෙත්ද එබඳු ඒ 'අච්චුත' තැනට - ඒ කියන්නේ ගිලිහී නොයන තැනට - යෙත්, පත්වෙත්, කියන එකයි. මෙතෙක්දී මේ 'අච්චුතං' කියන වචනය තෝරන්නේ 'සසසතං' කියලා. 'ශාසිත තත්ත්වයට යනව'. 'යනති' කියලා යන බවක් මෙතන කියවෙන නිසා කල්පනා කරන්නට ඇති මේ කියන 'අච්චුත' තත්ත්වය, අවල තත්ත්වය, මරණින් මතු ලබන එකක් හැටියට. නමුත් අපි දැන් ප්‍රකාශ කළ කාරණයට තවත් සාධකයක් අපට දක්වන්නට පුළුවන් සුත්ත නිපාතයේ පාරායණ වග්ගයේ හෙමක මාණව පුට්ඨාවෙනි. එතන කියවෙනව මොකක්ද මේ අච්චුත පදය කියන එක පැහැදිලිවම:

'ඉධ දිට්ඨසුතමුත විඤ්ඤාතෙසු - පියරුපෙසු හෙමක
ඡන්දරාග විනොදනං - නිබ්බාන පදමච්චුතං'

'හෙමක, මෙලොවම මේ 'දිට්ඨ සුත මුත විඤ්ඤාත' - දුටු, ඇසූ, දනුන, දනගත් - කියන ඒ ඉන්ද්‍රියාරමණ පිළිබඳව, ප්‍රිය ස්වරූප වූ එබඳු දේවල් පිළිබඳව, ඡන්දරාගය පහකිරීමම 'අච්චුත' නම් වූ ඒ නිවීමකට පදයයි. එකකොට මෙයින් අපට පැහැදිලි වෙනව, මරණින් මතු යම්කිසි ශාසිත වූ, අමරණීය වූ, තැනකට යනව නොවෙයි කියන එක. ඒ විධියට එහෙම නොයෙකුත් දෙනා තර්කයක් ඉදිරිපත් කරන්නේ ඇත්ත වශයෙන්ම උච්ඡේද දෘෂ්ටියකට වැටෙයි කියන හය නිසයි. එහෙම හයක් ඇතිවෙන්නට හේතුව මොකද? හව තෘෂ්ණාවෙන් මැඩුණු ලෝකයාට හව නිරෝධය පිළිබඳ දේශනාව බොහොම හය ගෙනදෙන විධියේ දෙයක්. මේ නිසාම තමයි ඒ අටුවාවාරින් වහන්සේල වගේම මේ කාලෙන් ඔය අලුතෙන් හදාගත්තු උපමා දෙකක් දක්වන්නේ. අපි එදා දවසේ මතක් කළා 'ඉබ් උපමා' 'ගෙඹි උපමා' ගැන. අර ජලයේ වසන මාලුවට හෝ ඉස්ගෙඩියට, ගොඩබිම කුමක්ද කියලා තේරුම් ගැනීමට අවශ්‍ය උනාම ඉබ්බගෙන් හරි ගෙඹ්බගෙන් හරි ඒ ගොඩබිම ගැන අසන අසන ප්‍රශ්නයට ඉබ්බටත් ගෙඹ්බටත් සිද්ද වෙන්නේ 'නැත, නැත, නැත, නැත' කියන්නයි. ඒ විදියටම බුදුරජාණන් වහන්සේත් මේ නිවීමේ ප්‍රතිසංයුක්ත දේශනාවල 'නැත, නැත' යන වචන රාශියක් දක්වල නියෙනවයි කියන එකයි ඒ අයගේ තර්කය. නමුත් අපි ප්‍රකාශ කළා ඒ විධියට නොවෙයි ඒව තේරුම් ගත යුත්තේ කියන එක. මේ හව නිරෝධය කියන කාරණයමයි මෙයින් පෙන්නුම් කරන්නේ. බුදුරජාණන්

වහන්සේ මජ්ඣම නිකායේ අලගද්දුපම සූත්‍රයේ පැහැදිලිවම ප්‍රකාශ කරනව 'මා මේ හව නිරෝධය පිළිබඳව දේශනා කරන ධර්මය අහල ඇතැම් ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයින්, ඇතැම් මහණ බමුණන්, මට අහන වෝදනාවක් නගනවයි මා උච්ඡේද වාදියෙක් කියලා, 'සතො සතනස්ස උච්ඡේදං විනාසං විභවං පඤ්ඤපෙති' කියලා. 'ඇත්ත වූ සත්ත්වයකුගේ - ඇත්ත වශයෙන් සිටින්නා වූ සත්ත්වයකුගේ - උච්ඡේදය, විනාශය, නැතිවීම, පෙන්නුම් කරනවය කියලා. ඒ වගේම, මේ ධර්මය අහල ඇතැම් කෙනෙක් බොහොම ශෝකයට, කලානත බවට, පත්වෙනවයි, වැලපෙනවයි 'උච්ඡේදස්සාමි නාම සු. විනසස්සාමි නාම සු.න සු නාම භවිස්සාමි' ආදී වශයෙන් කියමින් - 'මා උච්ඡේද වෙනවලු, මා විනාශ වෙනවලු, මා තවත් ඇතිවන්නේ නැතිලු'. ඒ විධියට ශෝක කරන බව බුදුරජාණන්වහන්සේ පැහැදිලිවම ප්‍රකාශ කරලා නියෙනව. විමුක්ත පුද්ගලයාගේ මරණින් මතු තත්ත්වය ගැන බුද්ධකාලයෙන් මහණ බමුණන් අතර නොයෙකුත් තර්ක විතර්ක පැවතුනා. ඒ අය අතර මතයක් පැවතුනා යම්කිසි ශාසනයක විමුක්ත පුද්ගලයාගේ මරණින් මතු තත්ත්වය ගැන විචරණයක් කළ යුත්තේ සතරකොන් තර්කයක් අනුවය කියලා. 'සතරකොන් තර්කය' කියන මේ සිංහල වචනය අපි යොදා ගත්තේ 'චතුෂ්කෝටි' කියන එකට. 'චතුෂ්කෝටි' - කොන් හතරක් ඇති ප්‍රශ්නයක්. ඒ ප්‍රශ්නය සූත්‍ර දේශනාවල නිතරම සඳහන් වෙනව. මොකක්ද?

'හොති තථාගතො පරමමරණා
න හොති තථාගතො පරමමරණා
හොති ච න ච හොති තථාගතො පරමමරණා
නෙව හොති න න හොති තථාගතො පරමමරණා'

'මරණින් මතු තථාගත තෙම වෙයි' - ඉන්නවයි කියන එකයි ඒ. දෙවෙනි එක: 'මරණින් මතු තථාගත තෙම නොවෙයි' තුන්වෙනි එක: 'මරණින් මතු තථාගත තෙම වෙයි සහ නොවෙයි' - ඒ දෙකේම සම්බන්ධයක්. හතරවෙනි එක: 'මරණින් මතු තථාගත තෙම වෙයිත් නොවෙයි, නොවෙයිත් නොවෙයි'. ඒ කියන්නේ, අපි මේක තේරුම් ගත හැකි ආකාරයට කිව්වොත්, ඔන්න, යම්කිසි ප්‍රශ්නයකට දිය හැකි පිළිතුරු සමූහයමයි මේ හතර ඇතුළට කොටු කරලා නියෙන්නේ. 'හතරකොන්' කියලා කිව්වේ ඒකයි. දැන් 'උභතෝකෝටික' කියන එක අපි කවුරුත් දන්නව. ඒ දෙකෙන් එකකට අනුවෙනව කියන එක. ඒ වගේ මෙතන හතරක් හැටියටයි, හතරකොන් ප්‍රශ්නයක් හැටියටයි, ඉදිරිපත් කරලා නියෙන්නේ. යම්කිසි දෙයකට එක්කො 'ඔව්' කියන්න වෙනව. එහෙම නැත්නම් 'නෑ' කියන්න වෙනව. එහෙම නැත්නම් 'ඔව්' සහ 'නෑ' එකට එකතු කරලා කියන්න වෙනව. එහෙමත්

නැත්තම් 'ඔවුන් නෑ නෑත් නෑ' කියන්න වෙනව. ඔන්න ඔය විධියට වතුෂ්කෝටි ප්‍රශ්නයක් අනුවයි තථාගතවරයාගේ මරණින් මතු තත්ත්වය ගැන විවරණය කළ යුත්තේ කියන අදහස ඒ කාලයේ මහණ බමුණන් පරිබ්‍රාජකයන් අතර තිබුණ. මෙතන මේ 'තථාගත' යන වචනෙ යොදන්නේ - අපට දන් හුරු පුරුදු හැටියට 'තථාගත' කියල කියනකොටම මතක් වෙන්නේ බුදුරජාණන්වහන්සේ - නමුත් ඒ කාලෙ මේ 'තථාගත' කියන වචනය එක්තරා පාරිභාෂික ශබ්දයක්ව තිබුණ බවයි පේන්නේ. ඒ මහණ බමුණන් 'තථාගත' කියන වචනය යෙදුවේ ඕනෑම ශාස්තෘවරයෙකුගේ ශාසනයක, 'උත්තමපුරිසො පරම පුරිසො පරමපතතිස්සනෙතො' යනුවෙන් හැඳින්විය හැකි පුද්ගලයා පිළිබඳවයි. ඒ කියන්නේ, ඒ ශාසනයේ ඉගැන්වීම සම්පූර්ණ කළ, එය කෙළවර කළ, උත්තම පුරුෂයා, පරම තත්ත්වයට ගිය තැනැත්තා, පරමප්‍රාප්තියට - උතුම් හැටියට සැලකෙන තත්ත්වයට ගිය තැනැත්තා.

මේ කාරණය අපට හොඳට පැහැදිලි වෙනව සංයුත නිකායේ අව්‍යාකත සංයුතයේ 'කුතුහලසාලා' සූත්‍රයෙන්.⁶ ඒ සූත්‍රයේදී වච්ඡගොත්ත කියන පරිබ්‍රාජකය බුදුරජාණන්වහන්සේ දැකීමට ඇවිල්ල, මෙන්න මෙහෙම කාරණයක් සැලකර සිටිනව. 'භවත් ගෞතමය, පහුගිය දවස්වල කුතුහල ශාලාවේ ලොකු රැස්වීමක් තිබුණ මහණ බමුණන් පරිබ්‍රාජකයන් එකතු වෙල. ඒ රැස්වීම පැවැත්වෙන අතරතුර එක්තරා අතුරු කථාවක් ඔවුන් අතර පැන නැගුණ. මොකක්ද අතුරු කථාව? ඔවුන් මෙන්න මෙහෙම ප්‍රකාශ කළා. ' මේ පූරණ කසුප කියල ඉන්නව බොහොම ලොකු ශ්‍රාවක පිරිසක් ඇති, ලොකු ශ්‍රාවක පිරිසකගේ ආචාර්යවරයෙක් හැටියට සිටින, ප්‍රසිද්ධ, බොහෝ දෙනා විසින් හොඳයයි පිළිගත්තු, ශාස්තෘවරයෙක්. ඒ ශාස්තෘවරයා තමන්ගේ සාමාන්‍ය ශ්‍රාවකය මිය පරලොව ගියාම, ඒ තැනැත්තා අසවල් තැන උපන්න, අභවලා අභවල් තැන උපන්න කියල විවරණය කරනව. ඒ වගේම, තමාගේ ශාසනයේ ඉහළම තත්ත්වයට පත්වූ, විමුක්තිය හැටියට සැලකෙන තත්ත්වයට පත්වූ පුද්ගලයා මියගියාම, ඔහු පිළිබඳවත් අර විධියේ ප්‍රකාශයක් කරනව. අසුවල් තැන, අන්න අතන උපන්න කියල. පූරණකසුප² කියන ශාස්තෘවරය එහෙමයි. 'මකඛලී ගෝසාල' කියන ශාස්තෘවරයත් එහෙමයි. 'නිගණ්ඨ නාතපුත්ත' කියන ශාස්තෘවරයත් එහෙමයි. 'සඤ්ජය බෙලට්ඨිපුත්ත' කියන ශාස්තෘවරයත් එහෙමයි. 'පකුඨ කච්චායන' කියන ශාස්තෘවරයත් එහෙමයි. 'අජිත කෙසකමබල' කියන ශාස්තෘවරයත් එහෙමයි. ඒ දෙදෙනා ගැනම පැහැදිලි ප්‍රකාශයක් කරනව. නමුත්, 'සමණ ගොතම' කියල මේ ඉන්න ශාස්තෘවරය - ඒත් ලොකු ගෝල පිරිසක් ඇති, බොහෝ දෙනා විසින් හොඳයයි පිළිගත්තු

තැනැත්තෙක් - ඒ ශ්‍රමණ ගෞතමයන් අර පළමුවෙනි ප්‍රශ්නයට නම් පිළිතුරක් දෙනව. ඒ කියන්නේ, සාමාන්‍ය ශ්‍රාවකයෙක් මිය ගියාම, 'අසුවලා අසුවල් තැන උපන්නා' කියල පැහැදිලිව ප්‍රකාශයක් කරනව. නමුත් 'යොපිබ්බසුස සාවකො උත්තමපුරිසො පරමපුරිසො පරමපතතිස්සනෙතො, තමපි සාවකං අඛනතිං කාලකතං උපපතතිසු න ව්‍යාකරොති' - නමුත් තමන්ගේ ශාසනයේ අර උත්තම තත්ත්වයට, පරම තත්ත්වයට ගිය ශ්‍රාවකය මිය ගියාම, ඒ පිළිබඳව යම්කිසි විවරණයක්, ප්‍රකාශයක්, අර කියාපු වතුෂ්කෝටික න්‍යාය අනුව කෙරෙන්නේ නැහැ. 'අපි ව බො නං එවං ව්‍යාකරොති' නමුත් ඒ වෙනුවෙන් මේ විධියේ විවරණයක් කරනව: 'අච්ඡෙච්ඡ තණං, වාචනාය සඤ්ඤාජනං, සමමා මානාභිසමයා අනතමකාසි දුක්ඛස්ස'. 'අච්ඡෙච්ඡ තණං' - තණභාව කපා හැරිය. 'වාචනාය සඤ්ඤාජනං' - සංයෝජන බැරී හරවල දමම. මේක හරියට කියනව නම්. 'වාචනාය' කියන වචනෙ තියෙන්නේ - දන් අපට භිතාගන්න පුළුවන් - කොක්කකින් යමක් අවුණල තියෙනව නම්, ඒ කොක්ක අතින් පැත්තට හැරව්ව. අන්න ඒ වගේ දෙයක්. 'සමමාමානාභිසමයා' - හොඳින්ම මානය තේරුම් ගැනීමෙන්, මානයේ ස්වභාවය හොඳින් තේරුම් ගැනීමෙන්, 'අනං අකාසි දුක්ඛස්ස' - දුක් කෙළවර කළා' - කියන ඔන්න ඔය විදියේ විවරණයකුයි දෙන්නේ. 'අර අපට ඕන අතරේ උත්තරයක් නොවෙයි,' කියල මෙන්න මෙහෙම අතුරු කථාවක් ඒ සභාවේ පැවතුණාය. මේක අභලා - මේ වච්ඡගොත්ත නාම මේ විස්තරයයි කියන්නේ - මේක අභල, මට සැකයක් විචිකිච්ඡාවක් ඇති වුන කොහොමද මේ ශ්‍රමණ ගෞතමයන්ගේ ධර්මය තේරුම් ගන්නේ කියල.

එහෙම ප්‍රකාශ කළාම, බුදුරජාණන් වහන්සේ කිව්ව - 'අලං හි තෙ වච්ඡ කඛඛිතුං, අලං විචිකිච්ඡතුං, කංඛනීයෙ පන තෙ ධානෙ කඛඛා උපපන්නා' - 'ඒක හොඳයි වච්ඡ, එහෙම සැක කළ එක. විචිකිච්ඡාවක් ඇතිකරගත්තු එක. සැකයක් ඇතිවිය යුතු තැනකයි නුඹට සැකයක් ඇතිලනේ. එහෙම ප්‍රකාශ කරල ඔන්න ඊළඟට අර වච්ඡගේ සැකය දුරු කිරීමට නියම විධියටම හේතු දක්වනව. 'සඋපාදානස්ස ඛාහං වච්ඡ උපපතතිං පඤ්ඤපෙමී නො අනුපාදානස්ස' - 'වච්ඡය, මම උපතක් දක්වාලන්නේ උපාදාන සහිත වූවහුටයි. උපාදාන රහිතවූවහුට නොවේ.' උපාදානය නැති තැනැත්තා පිළිබඳව මම උපතක් පෙන්නුම් කරන්නේ නැහැ. උපාදාන ඇති එක්කෙනා පිළිබඳව විතරයි මා උපතක් පෙන්නුම් කරන්නේ. ඊළඟට උපමාව දෙනව: 'සෙය්‍යථාපි වච්ඡ. අග්ගි සඋපාදානො ජලති නො අනුපාදානො. එවමෙව ඛාහං වච්ඡ සඋපාදානස්ස උපපතතිං පඤ්ඤපෙමී නො අනුපාදානස්ස' - යම් සේ, වච්ඡ උපාදාන සහිත වූ, ඒ කියන්නේ, දර ඉන්ධන ද්‍රව්‍ය-

ගින්නක් අල්ල ගන්න යම්කිසි ද්‍රව්‍යයක් තියෙනව නම් එය - එවැන්නක් ඇති කල්හිම, 'සඋපාදානො ජලති' ගින්න දල්වෙනව. ඒ දර ආදියක් නැතිකල්හි එය දල්වෙන්නේ නැහැ. අන්න ඒ විදියටම - මේ 'උපාදාන' කියන වචනයට අර්ථ දෙකක් තිබෙන බවයි අපි කලින් සඳහන් කළේ- ගින්නට දර වගේ අර පුද්ගලයාට උත්පත්තිය පිළිබඳව උපාදානය උපකාර වෙනව. එහෙම ප්‍රකාශ කළාම වචන තවත් ප්‍රශ්නයක් අහනව. යම්කිසි ගැඹුරු අදහසක් දෙන ප්‍රශ්නයක් අහන්නේ. 'යසම්ඤ්ච පන හො ගොතම සමයෙ අවච්චි වානෙන බිත්තා දුරමපි ගච්ඡති, ඉමස්ස පන භවං ගොතමො කිං උපාදානස්මිං පඤ්ඤපෙති' - 'යම් අවසථාවක ගිනි සිලක් සුළඟින් විසිකරනු ලැබ දුරට පවා විහිදී යන්නේද ඒ පිළිබඳව, ඊට, කුමක් උපාදානය වේයයි ශ්‍රමණ ගෞතමයෝ පෙන්වුම් කරන්නේද? කුමක්ද ඒ ගින්නට ඒ අවසථාවේ උපාදාන වන්නේ කියන එකයි. එකකොට බුදුරජාණන්වහන්සේ ඊට පිළිතුරු දෙනව: 'යසම්ඤ්ච ධො වච්ඡ සමයෙ අවච්චි වානෙන බිත්තා දුරමපි ගච්ඡති, තමහං වාසුපාදානං වදාමි. 'වාතො හිස්ස වච්ඡ තස්මිං සමයෙ උපාදානං හොති'. 'යම් අවසථාවක ගිනිසිලක් සුළඟින් විසිකරනු ලැබ ඇතට විහිදී යේද, ඒ අවසථාවේ වාතයම උපාදානය යයි මම කියමි'. 'ඒ අවසථාවේ වාතයයි ඊට උපාදානය වන්නේ' කියල පිළිතුරු දෙනව.

එකකොට මේ දුන්නේ උපමාවක්. ඊළඟටයි ඔන්න වචන නියම ප්‍රශ්න අහන්නේ: 'යසම්ඤ්ච පන හො ගොතම සමයෙ ඉමඤ්ච කායං නිකම්පති සනෙතා ච අඤ්ඤතරං කායං අනුස්සනො හොති ඉමස්ස පන භවං ගොතමො කිං උපාදානස්මිං පඤ්ඤපෙති' 'යම් අවසථාවක සත්ත්වයෙක් මේ කය අතහැරල එක්තරා කයකට පැමිණියේ වෙයිද, ඒ අවසථාවේ කුමක් උපාදානය හැටියට ශ්‍රමණ ගෞතමයෝ දක්වන්නේද?' එකකොට බුදුරජාණන්වහන්සේ ඊට දෙන පිළිතුර: 'යසම්ඤ්ච ධො වච්ඡ සමයෙ ඉමඤ්ච කායං නිකම්පති, සනෙතා ච අඤ්ඤතරං කායං අනුස්සනො හොති. තමහං තණ්හාපාදානං වදාමි. තණ්හා හිස්ස, වච්ඡ තස්මිං සමයෙ උපාදානං හොති': 'යම් අවසථාවක සත්ත්වයෙක් මේ කය අතහැරල එක්තරා කයකට පැමිණියේ වෙයිද, ඒ අවසථාවේ තණ්හාවම උපාදානය වෙනවය. තණ්හාවයි උපාදානය වන්නේ. ඒ අවසථාවේ තණ්හාවම ඔහුට උපාදානය වශයෙන් සිටිනවය'. එතනින්ම සුත්‍රය කෙළවර වෙනව. නමුත් මෙන්න මේ අවසානයට කියාපු කොටස් දෙකේ එක්තරා ගැටලුපු තැනක් තියෙනව. අපි මේ පාඨවලට යොදාගන්නේ 'අනුස්සනො' කියන වචනයයි. 'පැමිණියේය' කියන එකයි. සත්ත්වයා මේ කය අතහැරිය, 'අඤ්ඤතරං කායං අනුස්සනො' - 'එක්තරා කයකට පැමිණියේ'. මේ කයද අතහැරියේ වෙයිද එක්තරා කයකට පැමිණියේ

වෙයිද?' නමුත් අටුවාව එහෙම, පිළිඅරගෙන විවරණය කරන්නේ 'අනුස්සනො' කියන පාඨයක්. 'අනුස්සනො' කිව්වොත් මෙතන විරුද්ධාර්ථයයි තියෙන්නේ. 'නුපන්නේ වෙයිද'. 'අනුස්සනො හොති' වූකිකිණේ යෙව පටිසන්ධිත්තස්ස අනුස්සනනතා අනුස්සනො හොති' කියල විවරණයකුත් දෙනව. ඒ 'අනුස්සන' කියන එක එතන යොදල තියෙන්නේ මක්නිසාද කියල අටුවාවාරීන් වහන්සේ තෝරන්නේ සාරත්ථප්පකාසිනී සංයුතක අටුවාවේ: 'වුතිකුණයෙහිම පටිසන්ධි සිත නුපදින නිසා අනුස්සනනය'. මේ කය අතහැරිය නමුත් කොහෙවත් උපන්නේ නැහැ. එකකොට මේකට ප්‍රතිවිරුද්ධ අර්ථයක් තියෙන්නේ. ඇතැම් ත්‍රිපිටක සංස්කාරකයින් මේ ගැන සැක කරනව. මෙතන ඉඳිම විය යුතු පාඨයක්ය කියල. ඇත්ත වශයෙන්ම ඒ සැකය සාධාරණ හැටියට හැඟෙන නිසා තමයි අපි මෙතන 'අනුස්සනො' යන වචනය වෙනුවට 'අනුස්සනො' යන්න යෙදුවේ. ඒ කියන්නේ, සත්ත්වයා මේ කය අතහැරිය එක්තරා කයකට පැමිණියේ. මේ පාඨය යොදා ගැනීමට හේතුව මොකද, 'අඤ්ඤතරං' කියන වචනය නිතරම යෙදෙන්නේ යම්කිසි ඇතිබවක් හැඟවීමටයි. 'එක්තරා' කියල යොදන්නේ යම්කිසිවකින් තෝරල, ඇතිබවක් ඇඟවීමටයි. එහෙම නැත්නම්, 'අඤ්ඤ' කියල යොදන්න තිබුන. මේ කයද අතහැරිය අනෙක් කයකට පැමිණියේ නැහැයි කියලයි කියන්න තිබුනේ. නමුත් 'එක්තරා' කියල යෙදුවේ මේක ඇතිබවක් හඟවන නිසයි. 'එක්තරා කයකට පැමිණියේ වේද'. එකකොට නිරුක්ති අනුව බැලුවත් මේ 'අඤ්ඤතරං' කියන වචනය අනුව අපට ගන්න වෙන්නේ 'අනුස්සනො' කියන පාඨය නොවෙයි 'අනුස්සනො' කියන පාඨයයි. සත්ත්වයා මේ කය බහා තබනව, අතහරිනව, එක්තරා කයකට පැමිණෙනව. ඒ වගේම උපමාව අනුව කල්පනා කරල බැලුවත්, මෙතන පෙනෙන්නේ, - වචන අහන ප්‍රශ්නය ගැන ටිකක් කල්පනා කරල බැලුවහම, - ඉස්සෙල්ලම අහන ප්‍රශ්නය, 'ගිනිසිලක් හුලඟින් විසිකරනු ලැබ ඇතට විහිදෙනව කියල. මේ කියන්නේ ලැව්ගින්නක් එහෙම පැතිරෙන ආකාරය පිලිබඳවයි. දැන්, ලැව් ගින්නක් පැතිරීමේදී, එක ගහක ඉඳල තව ඇත තියන ගහකට ගින්න පැතිරෙන්නේ හුලඟින් ඒක තල්ලු කරගමයි. අන්න ඒ කාරණය උපමා කරගෙනයි වචන අහන්නේ. නමුත් අටුවාව තේරුම් කරල තියෙන්නේ මේ කයත් අතහැරිය තව කොහෙවත් උපන්නේ නැහැ කියල. එකකොටයි අරෙහෙම තණ්හාව උපාදානය වෙන්නේ. මේ විදියේ විවරණයක් මුල් කරගෙන තමයි ඇතැම් කෙනෙක් අනතරාභවවාදයකුත් මේකෙන් මතුකරගන්න බලන්නේ. එකකොට, අනතරාභව වාදයකට කොහෙන්ම ඉඩක් නැහැ අර 'අනුස්සනො' කියන පාඨය ගන්නොත්. වචන අහන්නේ මෙතන ඉතාම සරල ප්‍රශ්නයක්. කෙනෙක්

මේ කය අතහැරල තව කයක උපදින කොට ඒ පරතරය කොහොමද පියැවෙන්නේ කියන එක. බුදුරජාණන්වහන්සේ අර දෙන උපමාවක්, ගින්නක් එක ගහකින් අනිත් ගහකට පැතිරීමේදී වාතය උපාදානය වෙන්නා වාගේ මේ තණතොට මරණ අවසානවේදී ඉදිරිපත් උනාම, එක කයක් අනිත් කයක් එක්ක සම්බන්ධ වෙනව. අන්න ඒ නිසාම තමයි තණතොටට 'භවනෙතනි' කියල කියන්නේ. 'භවනෙතනි'. 'නෙතනි' කියල කියන්නේ 'නොරායාම' ඉදිරියට නොරා යන ගතියක් මේ තණතොටේ කියෙනව. 'නනි' කියන වචනය යොදනව තණතොටට. 'භවනෙතනි' කියල යොදනව. එතකොට මෙතන මේ කියැවෙන්නේ, නැවත ඉපදීමේදී, මේ කයත් ඊළඟ කයත් අතර පරතරය පියැවෙන්නේ මෙන්න මේ තණතොටෙන් බවයි. තණතොටම උපාදාන වශයෙන් සිටිනව. තණතොටම දර - ඉන්ධන ද්‍රව්‍ය - වශයෙන් සිටිනවයි එක තැනකින් තව තැනක ඉපදීමේදී කියන එක. ඒ කාරණයයි අපට මෙතනින් තේරුම් ගන්න වෙන්නේ. කොයිහැටි හෝ වේවා, මෙන්න මේ කුතුහලසාලාවේ කෙරුණු සාකච්ඡාවෙන් අපට පෙනෙනව, මේ ශාසනයේ විමුක්ත පුද්ගලයාගේ මරණින් මතු තත්ත්වය සම්බන්ධයෙන් අනෙකුත් ශාසනවරු වගේ බුදුරජාණන්වහන්සේ පැහැදිලි ප්‍රකාශයක් නොකිරීම මේ මහණ බමුණන්ගේ කුතුහලයට හේතුවුන බව. ඒ නිසායි ඔවුන් මේ ගැන දිගින් දිගටම කථා කළේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙතෙක්දී කිසිවක් නොකිය හිටිය නොවෙයි. යම්කිසි අමුතු විදියේ විවරණයක් දුන්න. ඒකයි අර වච්ඡ කියාපු ප්‍රවෘත්තියෙන් සඳහන් වෙන්නේ. බුදුරජාණන්වහන්සේ දුන්න විවරණය අර සතරකොන් ප්‍රශ්නය අනුව ගිය විවරණයක් නොවෙයි. අමුතුව විවරණයක්. 'අවෙඡ්ඡි තණතො. වාචනෙයි සංඝඤ්ඤාපනං, සමමා මානාභිසමයා අනතමකාසි දුක්ඛස්ස'. 'තණතොට කපා හැරිය. 'භව කොකු' - භවයට සම්බන්ධවුනු කොකු - අනිත් පැත්තට හැරව්ව. මානය හරියට තේරුම් ගැනීමෙන් දුක් කෙළවර කළා'. කියන අන්න ඒ විවරණයයි දුන්නේ. ඒකයි එතකොට නියම උත්තරය. අර හතර කොනෙන් එකක්වත් නොවෙයි. මෙන්න මේ කාරණය ඉතාමත්ම වැදගත් දෙයක් වෙනව. මක්නිසාද? 'භවනෙතනි' කියන මේ තණතොට කපා හැරීම, සිදු දැමීම. තණතොට කපා හැරීමෙන් වෙන්නේ භවය යා කරන සංයෝජන ක්‍රියාවිරහිත වීමක්. කොකු ආ පස්සට හැරව්ව වගේ. 'භව සංයෝජන ක්‍ෂය' කියල කියන්නේ ඒකයි. ඊළඟට තවත් හොඳ අදහසක් කියැවෙනව මෙතන - 'සමමා මානාභිසමයා' මේ අසම්මානයේ යථා ස්වභාවය තේරෙන්නේ අවිද්‍යාව ඉවත්වීම හා සමඟයි. මානය හරියට තේරුම් ගත්තාම මානය එතනම ඉවරයි. හරියට අඳුර කියන තැනකට ලාම්පුවක් අරා ගියා වගේ. එතකොට 'සමමා මානාභිසමයා' මානය හරියට තේරුම් ගැනීමෙන්ම, 'අනතමකාසි

දුක්ඛස්ස' - දුක් පිළිබඳ ප්‍රශ්නයක් නේ තිබුණේ. දුක්ඛ කෙළවර වුනේ. 'එවිචරයි කියන්න කියෙන්නේ' - කියන එකයි. මෙයින් අපට වැදගත් කාරණා රාශියක් හෙළිවෙනව. නමුත් මීටත් වඩා හේතු සාධක සහිතව බුදුපියාණන්වහන්සේ මේ ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු දීල කියෙනව අග්නිවච්ඡගොත්ත සූත්‍රයේ - මජ්ඣිම නිකායේ.⁸

අග්නිවච්ඡගොත්ත සූත්‍රයේ පැහැදිලිවම මේ ප්‍රශ්නය ඉදිරිපත් කරල කියෙන්නේ 'හොති තථාගතො පරමමරණා' ආදී චතුෂ්කෝටික රටාවට අනුවයි. අනිත් මහණ බමුණන් නම් කල්පනා කළේ දිය යුතු පිළිතුර මේ හතරෙන් එකක් විය යුතුයි කියල. අවශ්‍යයෙන්ම මේ හතරෙන් එකක් විය යුතුයි කියල. මෙයින් පිට පිළිතුරක් දෙන්න බැහැ කියන අදහසක් ඔවුන් තුළ තිබුණ. මරණින් මතු තත්ත්වය පිළිබඳව වූ මේ සතරකොන් ප්‍රශ්නයට බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිතුරු නොදී ඒක පැත්තකට කළා - 'යපිතානි'. ඒව ප්‍රතික්‍ෂේප කළා - 'පටිකඛිතානි'. ඒ විදියට විවරණය කළේ නැහැ - 'අව්‍යාකතානි', කියන කාරණයයි මේ සූත්‍රවල නිතරම සඳහන් වෙන්නේ.

එතකොට මෙන්න මේක ලොකු ගැටලුවක් උනා, මේ හතරට මොකද පිළිතුරු නොදෙන්නේ කියන එක. අන්‍යතීර්ථකයින් පමණක් නොවෙයි, මේ ශාසනයේ භික්ෂූන්වහන්සේලා පවා - මාලුධිකාපුත්ත කියන භික්ෂූන් වහන්සේ නමක් බුදුරජාණන් වහන්සේට අභියෝග කළා. බොහොම තදින්ම අභියෝග කළා, "මේ ප්‍රශ්න හතරෙන් එකකට පිළිතුරු දෙන්න. එහෙම නැත්නම් දන්නේ නැතිබව කියන්න" කියල.⁹ එතරම් උග්‍ර විධියට අභියෝග කළේ මක්නිසාද? මේ හතරෙන් එකක් සත්‍ය විය යුතුය යන හැඟීමක් ඒ අය තුළ තිබුන නිසයි. මේ හතරක් එක්කම ඇදල තිබෙන තවත් ප්‍රශ්න හයක් තිබෙනව. ඒ කියන්නේ, කොටින්ම ප්‍රශ්න දහයක්ම තිබෙනව බුදුරජාණන් වහන්සේ 'අව්‍යාකත' වශයෙන් පිළිතුරු නොදී පැත්තකට කළ. දන් ඒ හයත් යන්නමින් නමුත් මෙතෙක්දී කිට්ටු කර ගන්න ඕන. ඒ මොකද? වැදගත් කාරණා රාශියක් එයින් මතුකරගන්න පුළුවන් නිසා. ඒ හය මොනවද? ඒ හය ඇත්තවශයෙන්ම උභතෝකෝටික යුගල තුනක්. අවසානයේ කියෙන්නේ 'චතුෂ්කෝටික' සතරකොන් ප්‍රශ්නයක්. මුලින් කියෙන උභතෝකෝටික ප්‍රශ්න යුගල තුනෙන් පළමුවෙනි යුගලය තමයි 'සසසනො ලොකො', අසසසනො ලොකො' - 'ලෝකය සදාකාලිකය' ලෝකය සදාකාලික නොවේය. දෙවෙනි යුගලය: 'අනතවා ලොකො', 'අනතතවා ලොකො' - 'ලෝකය කෙළවරක් සහිතය' ලෝකය කෙළවරක් රහිතය'. ඊළඟ යුගලය: 'තං ජීවං තං සරීරං', 'අඤ්ඤං ජීවං අඤ්ඤං සරීරං' 'ජීවයත් ශරීරයත් එකක්මය. ජීවය එකක්ය, ශරීරය අනිකක්ය.' මෙතන ජීව කියල

යොදල තියෙන්නෙ 'ආත්මය' කියන අදහසින්. එතකොට වඩා තේරෙන භාෂාවෙන් කීවොත්, 'ආත්මයක් ශරීරයක් එකක්' 'ආත්මය එකකි, ශරීරය අනිකකි.' ඒ කියන්නෙ ඒ දෙක එකිනෙකට වෙනස් කියන එකයි. ඔන්න ඔය විධියෙ උභතෝකෝටික ප්‍රශ්න භයකුත් චතුෂ්කෝටික ප්‍රශ්න භතරකුත් අව්‍යාකත ප්‍රශ්න නමින් හැඳින්වෙනව. සමහරවිට පසේනදී කොසොල් රජු වැනි රජවරුත්, ඒ වගේම අන්‍යාකීරීක ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයින් අසනව මේ ප්‍රශ්න දහය. මේ ප්‍රශ්න දහයට පිළිතුරු ලබා ගන්න හුඟක් දෙනෙක් උත්සාහ කරනව. එතකොට, මේවට පිළිතුරු නොදීමට හේතු - නොදන්නෙ මක්නිසාද කියන එක - මේ කාරණාව යට බොහොම වටිනා ගැඹුරු ධර්මකාරණා රාශියක් සැඟවිල තිබෙනව. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේවට පිළිතුරු දීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට එක හේතුවක් හැටියට බොහොම දෙනෙක් කියන්නෙ - අර මාලුඬිකාපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ වගෙ - 'නොදන්න නිසා'. මේවට උත්තර දෙන්න බැරිනිසා උත්තර නොදී පැත්තකට කලා කියන එක. ඊළඟට තවත් හේතුවක් සමහර කෙනෙක් දක්වනව. 'ඒ නොදන්න නිසා නොවෙයි මේ ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු බුදුරජාණන් වහන්සේ දනගෙන හිටිය. නමුත් අපට දේශනා කළේ නැත්තේ ඒව නිවනට අවශ්‍ය නැති නිසයි'. දන්නව, නමුත් නිවනට අවශ්‍ය නැති නිසා අපට දේශනා කළේ නැත. ඒකට සාධක වශයෙන් සමහර කෙනෙක් ප්‍රකාශ කරනව, කිට්ටු කරගන්නව මේකට, අර සංයුත්ත නිකායෙ සච්ච සංයුත්තයෙ තියෙන 'සිංසපා' සූත්‍රය.¹⁰ ඇට්ටේරිය වනයක බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩවාසය කරන අවසථාවක තමන් වහන්සේගෙ අතට ඇට්ටේරිය කොළ අහුරක් අරගෙන සංඝයා වහන්සේලාගෙන් ඇහුව 'මේ අතේ තිබෙන කොළ ප්‍රමාණයද වැඩි, උඩ ගස්වල තිබෙන කොළද වැඩි කියල. සංඝයා වහන්සේල ප්‍රකාශ කලා, "අතේ තියෙන්නෙ කොළ බොහොම ටිකයි. ඉහළ ගස්වලයි වැඩිපුර කොළ තියෙන්නෙ". ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙන්න මෙහෙම ප්‍රකාශයක් කලා: 'එවමෙව බො හිකබ්වෙ එතදෙව බහුතරං යං වො මයා අභිඤ්ඤාය අනකබ්‍යානං, අප්පමන්තකං අකබ්‍යානං' 'එසේම මහණෙනි, මෙයම වැඩිදෙයය, මොකක්ද? මා අභිඤ්ඤාවෙන් දනගත් නමුත් ප්‍රකාශ නොකළ කරුණුය වැඩි, අර ගස්වල තියෙන කොළ වගේ. 'අප්පමන්තකං අකබ්‍යානං' - 'අභිඤ්ඤාවෙන් දනගෙන ප්‍රකාශ කළේ ඉතාම ටිකයි, අතේ තියෙන කොළ වගේ'.

මේ උපමාව අනුව අපි තේරුම් ගන්න ගියොත්, අපට කියන්න වෙනව, 'මේ ප්‍රශ්න දහයට පිළිතුරු දෙන්න පුළුවන්. මේ ප්‍රශ්න හරි. ඒව අපට නොකිව්වෙ - අර වැඩිහිටියෙක් කුඩා දරුවකුට නොකියන දේවල් වගේ - යම්කිසි රහසක් නිසයි' කියල. නමුත් මේකත් නොවෙයි හේතුව. මේ දහය

නිවනට අදාළ නොවන බව නම් ඇත්ත. නමුත් තවත් හේතුවක් තියෙනව, මේ ප්‍රශ්න දහයම යම්කිසි මිථ්‍යා පදනමක් උඩයි ගොඩනැගිල තියෙන්නෙ. යම්කිසි මිථ්‍යා දෘෂ්ටියක් අනුව ඇතිවුනු නිගමන දහයක් මෙනත තියෙන්නෙ. මේවට උත්තර දුන්නොත් ඒ මිථ්‍යා පදනම පිළිගත්ත වෙනව. මිථ්‍යා දෘෂ්ටියට අනුවනා වෙනව. උත්තර දෙන තැනැත්තා කොටු කරන විදියෙ ක්‍රමයක් මේ ප්‍රශ්නවල තිබෙන්නෙ. ඒක නිසා තමයි අර උභතෝකෝටික චතුෂ්කෝටික වශයෙන් - දෙකොත්, සතරකොත් වශයෙන් - මේ ප්‍රශ්න, ඉදිරිපත්වෙලා තියෙන්නෙ. මේවට බුදුරජාණන්වහන්සේ 'අහුච්ඡන්' නැහැ. ඒකයි හේතුව. මේක අපි තවත් ටිකක් විමසලා බැලුවොත්, පළමුවෙනි ප්‍රශ්න යුගලය: 'සසසනො ලොකො', 'අසසසනො ලොකො'. 'ලෝකය සදාකාලිකය', එහෙම නැත්නම්, 'ලෝකය සදාකාලික නොවෙයි'. මෙතනින් කියැවෙන්නෙ ලෝකය, කාලය අනුව විග්‍රහ කිරීමක්. ඊළඟ යුගලය: 'අන්තවා ලොකො', 'අන්තතවා ලොකො' - 'ලෝකයේ කෙළවරක් ඇත'. 'ලෝකයේ කෙළවක් නැත'. මේ ප්‍රශ්න යුගල දෙක, ඒ කියන්නෙ, මේ මුල් ප්‍රශ්න හතර, ලෝකය පිළිබඳවයි. මේවට බුදුරජාණන්වහන්සේ පිළිතුරු නොදුන්නෙ මක්නිසාද කියල අපි ටිකක් විමසල බලමු. මේ ශාසනයේ 'ලෝකය' කියන වචනයට අමුතුවම හැඳින්වීමක් දීල තියෙනව. 'අරියසස විනයෙ' - දන් බොහෝ අවසථාවල මේ බුද්ධශාසනයට අදාළ හැටියට යම්කිසි වචනයකට නිර්වචනය සපයනකොට - එය හඳුන්වන ආකාරය ඉදිරිපත් කරනකොට - බුදුරජාණන්වහන්සේ 'අරියසස විනයෙ' කියල දක්වනව. 'අරියසස විනයෙ ලොකො'. එතකොට ආර්ය ව්‍යවහාරයට අනුව, එහෙම නැත්නම් ආර්ය ශික්ෂණයට අනුව, ලෝකය හඳුන්වන්නෙ අර සාමාන්‍ය ලෝකයා ලෝකය හඳුන්වන විධියට නොවෙයි. ආර්ය ව්‍යවහාරයට අනුව ලෝකය හටගත්තේ සලායතනයේ බව අපි කලින් අවසථාවක් ප්‍රකාශ කලා. 'ඡසු ලොකො සමුප්පන්නො'¹¹. මේ සලායතනය තුළයි ලෝකය හටගෙන තිබෙන්නෙ. මේ සලායතනයම ලෝකයයි. මේ කාරණය කොයිතරම් වැදගත්ද කියනොත්, සලායතන සංයුත්තයෙ සුත්‍ර රාශියක් තිබෙනව, හික්ෂුන් වහන්සේල ඉදිරිපත් වෙල බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අහනව: මේ 'ලෝකය', 'ලෝකය' කියල හැමෝම කියනව, මොකක්ද මේ ලෝකය කියල කියන්නෙ? අපි කීපයක් විතරක් මෙතෙන්දී එළියට ගනිමු. සමීඳ්ධි සූත්‍රයෙ සමීඳ්ධි ස්වාමීන් වහන්සේ අහනව: 'ලොකො ලොකොති භනෙන චුච්චති. කිත්තාවතා නුබො භනෙන ලොකො වා අසස ලොක පඤ්ඤති වා'¹² 'ස්වාමීනි, ලෝකය ලෝකය කියල කියනව, කෙනෙකින් ලෝකයක් හෝ ලෝක ප්‍රඥප්තියක් හෝ වෙද?, මෙහෙම ඇසුවාම බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊට පිළිතුරු දෙනව: 'යථු බො සමීඳ්ධි අඤ්චි චකඤ්ඤා අඤ්චි චකඤ්ඤා විඤ්ඤාණං

අතී වකු විඤ්ඤානබ්බා ධම්මා. අතී තත ලොකො වා ලොක පඤ්ඤානිවා'. 'සමිද්ධි, යමිතනක ඇසක් වේද, රූපයෝ වේද, ඇස පිළිබඳ විඤ්ඤාණයක් වේද (වකු විඤ්ඤාණයක් වේද), වකු විඤ්ඤාණයෙන් දහහැකි ධම්මයෝ වේද, අන්ත එතන ලෝකයක් තිබෙනව, ලෝක ප්‍රඥප්තියක් තිබෙනව. ඒ විදියටම, කණ, නාසය, ආදී අනිකුත් ආයතන පිළිබඳවත් ප්‍රකාශ කරනව. එතකොට ඒ ලෝකය තිබෙන තැනයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ. ඊළඟට, ඒකෙම අනිත් පැත්ත ප්‍රකාශ කරනව. බුදුරජාණන් වහන්සේ. 'යතං බො සමිද්ධි නතී වකු නතී රූපා නතී වකු විඤ්ඤාණං නතී වකු විඤ්ඤානබ්බා ධම්මා. නතී තත ලොකො වා ලොක පඤ්ඤානි වා' - 'සමිද්ධි, යමි තනක ඇස හෝ රූප හෝ වකු විඤ්ඤාණය හෝ වකු විඤ්ඤාණයෙන් දහයුතු ධම්මයෝ හෝ විද්‍යමාන නොවේද, එතන ලෝකයක් හෝ ලෝක ප්‍රඥප්තියක් හෝ නැත'.

මෙයින් අපට තේරුම් ගන්න පුළුවනි, අර ලෝකය සදාකාලිකද කියල කාලය අනුව කෙළවරක් සෙවීමත්, එහි අන්තයක් තියෙනවද කියල දේශ වශයෙන් - අවකාශ වශයෙන් - එහි කෙළවරක් සෙවීමත් එහෙම පිටින්නම මිථ්‍යා දෘෂ්ටියක් පමණයි. මක්නිසාද? සලායතනය තිබෙනතාක් ලෝකයක් තිබෙනව. අන්ත ඒක නිසයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ලෝකය පිළිබඳ ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු නොදුන්නේ. තවදුරටත් මේ ලෝකය පිළිබඳව දීපු විග්‍රහ තිබෙනව කීපයක්ම. අපි ඒ හැම එකක්ම නැත්ත, වැදගත් දෙකක් ඉදිරිපත් කරමු. එක්තරා හිඤ්ඤාවක් බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් ඉල්ලනව ලෝකය පිළිබඳව නිර්වචනයක්, හැදින්වීමක්: 'ලොකො ලොකොති භනෙන චුවචනි. කිත්තාවතා නුබො භනෙන ලොකොති චුවචනි' ස්වාමීනි, 'ලෝකය', ලෝකය කියල කියනව, කෙතෙකින්ද ලෝකයක් වන්නේ? බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනව: 'ලුජ්ජිති බො හිකු තසමා ලොකොති චුවචනි. කිඤ්ඤ ලුජ්ජිති වකු බො හිකු ලුජ්ජිති. රූපා ලුජ්ජනි. වකු විඤ්ඤාණං ලුජ්ජිති, වකු සමච්ඤ්ඤා ලුජ්ජිති. යමපිදං වකු සමච්ඤ්ඤා පච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිනං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා තමපි ලුජ්ජිති'¹³ 'ලෝක' කියල කියන්නේ 'ලුජ්ජිති' කියන අර්ථයෙන්. 'ලුජ්ජිති' කියන්නේ 'ලුදු' වෙනව ඒක මේ කාලෙ ව්‍යවහාරයේ නැති වචනයක්. 'පලුදු වෙනව' කියන වචනය නම් තියෙනව. නමුත් 'ලුදුවෙනව' කියන වචනය ව්‍යවහාරයෙන් ඇත්වෙල වගෙයි පෙනෙන්නේ. 'ලුදු' වෙනව කියල කියන්නේ බිඳිල යනව. බුදුරජාණන්වහන්සේ සමහර අවස්ථාවලදී අලුත් නිරුක්ති දෙනව වචන වලට, පරණ නිරුක්ති අතහැරල. මොකද, ධර්මානුකූල නිසා. එතකොට, 'බිඳි යනව' කියන අර්ථයෙනුයි 'ලෝකය' කියල කියන්නේ. 'ලුජ්ජිති ලොකො' කුමක්ද බිඳි යන්නේ? ඇස, රූපයන්, වකු විඤ්ඤාණය, වකු

සමච්ඤ්ඤා, වකු සමච්ඤ්ඤා නිසා හටගන්නා සැපයුක් ආදී සියලු වේදයිතයන්. මෙන්න මේ නිසා 'ලුජ්ජිති' කියන අර්ථයෙන්, 'ලුජ්ජිති' කියන නිරුක්තිය අනුවයි, මේ ශාසනයේ ලෝකය හඳුන්වන්නේ. ඊළඟට, ආනන්ද ස්වාමීන්වහන්සේත් අහනව මේ ප්‍රශ්නයම: 'ස්වාමීනි, 'ලෝකය', 'ලෝකය' කියල කියනව කෙතෙකින්ද ලෝකයක් වන්නේ?' කියල. එතකොට, බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශකරනව: 'යං බො ආනන්ද. පලොකධම්මං අයං චුවචනි අරියස්ස විනයෙ ලොකො' 'ආනන්ද, යමක් - 'පලොකධම්මං' අන්ත එතන කියවෙනව 'පලුදු' කියන වචනය - යමක් පලුදුවන ස්වභාවය ඇත්තේද, එය මේ ආර්ය ශික්ෂණයෙහි, ආර්ය ව්‍යවහාරයට අනුව, 'ලෝකය' යයි කියනු ලැබේ. 'කිඤ්ඤ ආනන්ද පලොකධම්මං.' 'කුමක්ද, ආනන්ද, මේ පලුදුවන ස්වභාවය ඇත්තේ?'. 'වකු බො ආනන්ද පලොකධම්මං. රූපා පලොකධම්මා. වකු විඤ්ඤාණං පලොකධම්මං. වකු සමච්ඤ්ඤා පලොකධම්මා. යමපිදං වකු සමච්ඤ්ඤා පච්චයා. උප්පජ්ජති වෙදයිනං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා තමපි පලොකධම්මං.'¹⁴ 'ඇසත් පලුදුවෙනව, රූපයනුත් පලුදුවෙනව, වකු විඤ්ඤාණයත් පලුදු වෙනව, වකු සමච්ඤ්ඤාත් පලුදු වෙනව, වකු සමච්ඤ්ඤා නිසා ඇතිවන සැපයුක්, නොදුක් - නොසුව වේදයිතයනුත් පලුදු වෙනව'. එතකොට මෙයින් අපට තේරුම් ගන්න පුළුවනි, යමක් නිතර පලුදු වෙනව නම්, මොහොතක් පාසා බිඳී බිඳී යනව නම්, එය ඒකකයක් නොවෙයි. එහෙම ඒකකයක් නොවන දෙයක, සදාකාලිකත්වයක් හෝ කෙළවරක් ඇති බවක් හෝ කියන්න බැහැ. නිතරම පලුදු වෙනව නම්, හැදි-හැදී, බිඳි-බිඳී යනව නම්, ඒක එකක් හැටියට ගන්නේ කොහොමද? ඒ ප්‍රශ්නවලට බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිතුරු දුන්න නම්, අර අන්‍යාගමිකයන් අතර තිබුන ලෝකය කියන ප්‍රඥප්තිය තහවුරු වෙනව. ඒ දෘෂ්ටිය පිළිගන්න වෙනව. එතකොට මේ අනුව අපට මේ මුල් ප්‍රශ්න හතරට බුදුරජාණන්වහන්සේ පිළිතුරු නොදීමේ හේතුව තේරුම් ගන්න පුළුවනි.

අපි ඊළඟට බලමු ඊළඟ උභතෝකෝටික ප්‍රශ්නය ගැන. 'තං ජීවං තං සරීරං - අඤ්ඤං ජීවං අඤ්ඤං සරීරං' - 'ආත්මයන් ශරීරයන් එකකි. ආත්මය එකකි. ශරීරය අනිකකි' මේ ප්‍රශ්න යුගලටත් 'ඔව්' හෝ 'නෑ' හෝ කියයුතුමයි කියන එකයි අන්‍යාගමිකයන් අතර තිබුන මතය උනේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේවට පිළිතුරු දුන්න නම් ඒත් අහුවෙනව. ඇත්ත වශයෙන්ම මේ ප්‍රශ්නය උපමා කරන්න පුළුවනි දන් මේ කාලෙ උසාවිවල එහෙම දක්ෂ නීතිඥයින් අහන ප්‍රශ්නවලට. ඒ අය සමහර විත්තිකරුවන්ගෙන්, එහෙම නැත්නම් සාක්ෂි කරුවන්ගෙන්, කටට වචනේ දීල යමිකිසි ප්‍රශ්නයක් අහනව, තමන්ට ඕන කරන උත්තරේ ලබාගැනීමට. සමහර වෙලාවට

කියනව 'උසාවියේ කාලය කා දමන්නේ නැතිව, 'ඔව්' හෝ 'නෑ' හෝ යන කෙටි පිළිතුරක් දෙන්න' කියල. මෙන්න මේ විධියේ ප්‍රශ්නයක් අහනව විත්තිකරුවකුගෙන්: 'ඔබ දන් මත්පැන් බීම නතර කරලද? ඇත්ත වශයෙන්ම විත්තිකරු කවදාවත් මත්පැන් නොබිචි කෙනෙක් නම්, මෙයා 'ඔව්' කිව්වත් 'නෑ' කිව්වත් මේ තැනැත්තා ඉස්සෙල්ල බේබද්දෙක් වෙලා හිටියයි කියන එක උසාවිය ඉදිරියේ ඔප්පු වෙනව. ඒක නිසා මේකට උත්තර දෙන්න බැහැ. ඔන්න ඔය විදියේ දෙයක් තමයි මේ ප්‍රශ්නවලත් කියෙන්නේ. ආත්මයන් ශරීරයත් එකක්මද? ආත්මය එකක්ද? ශරීරය වෙන එකක්ද? කියල ඇහුවොත් බුදුරජාණන් වහන්සේ නොපිළිගන්න ආත්මයක්, පිළිගන්ට සිද්ධ වෙනව. මේ ආත්මය කියන එක පෘථග්ජනයන් අතර තිබෙන එහෙම පිටින්නම මෝඩ සංකල්පයක් කියලයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ.¹⁵ ඒක නිසා ආත්මයන් ශරීරයත් එකගොඩකට දාල හෝ වෙන්කරල හෝ දක්වීම පිළිබඳ මේ ප්‍රශ්නවලට බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිතුරු දුන්නේ නැහැ. ඔන්න ඔය විදියේම 'හොරයක්', ඔය විධියේම අඩුපාඩුවක්, මිථ්‍යා පදනමක්, මේ තථාගතයන් වහන්සේ පිළිබඳ ප්‍රශ්නවලත් කියෙනව. ඒක දැනටමත් හුඟක්දුරට අපි ප්‍රකාශකළ කරුණුවලින් පෙනුන. මේ 'තථාගත' කියන වචනයෙන් බුදුරජාණන්වහන්සේ අදහස් කළේ අන්‍යාගමිකයන් අදහස් කළ කාරණාව නොවෙයි. අන්‍යාගමිකයන් නම් අර සාමාන්‍ය ශ්‍රාවකයාත්, මේ 'තථාගත' කියන 'උත්තම පුරුෂ, පරම පුරුෂ' පුද්ගලයන් යන දෙන්නාම තුළ ආත්මයක් ඇති හැටියට කල්පනා කළා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ විග්‍රහය පිළිගන්නේ නැහැ. 'තථාගත' කියන වචනයට මහපුදුම විදියේ ගැඹුරු, සියුම් අතරම අර්ථයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කරල කියෙනව. අපට මේක තවදුරටත් පැහැදිලි වෙන්නේ අපි මේ විවරණය කරන්න බලාපොරොත්තුවන, අගති වච්ඡගොක්ක සුත්‍රයෙන්මයි.

මේ සුත්‍රයේදී පළමුවෙන්ම වච්ඡගොක්ක පරිබ්‍රාජකය උත්සාහ කරනව බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අර කියාපු ප්‍රශ්න ලැයිස්තුවට - අර දහයට - තමාට ඕන කරන උත්තරය ලබාගන්න. හරියට අර උසාවියේ කටට වචනේ දීල අහන ප්‍රශ්න වගේ, මෙන්න මෙහෙම අහනව: 'කිත්තුවො හො ගොතම සසසනො ලොකො ඉදමෙව සචං මොසමඤ්ඤති එවං දිට්ඨි හටං ගොතමො' - 'කිමෙක්ද, හවත් ගොතමය, 'ලෝකය ශාස්ථ්‍යය මෙයම සත්‍යය. අනෙක් සියල්ල බොරුය' යන මේ දෘෂ්ටියද හවත් ගොතමයන්ගේ කියෙන්නේ? "නබො අහං වච්ඡ එවං දිට්ඨි" - 'නැහැ, වච්ඡ, මගේ එහෙම දෘෂ්ටියක් නැහැ'. ඊළඟට අහනව ඒකට ප්‍රතිවිරුද්ධ එක, ඒකටත් නැහැයි කියනව. ඔහොම දහයටම බුදුරජාණන් වහන්සේ 'නැත, නැත' කියල පිළිතුරු දෙනව. මේවට මම උත්තර දෙන්නේ නැහැ කියල පැත්තකින්

තබනව. එකකොට බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අහනව වච්ඡගොක්ක පරිබ්‍රාජකය, 'කවර ආදීනවයක් දකලද මේ ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු නොදෙන්නේ, කියල. එකකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙන්න මෙහෙම ප්‍රකාශයක් කරනව:

'සසසනො ලොකොති බො වච්ඡ දිට්ඨිගතමෙතං දිට්ඨිගතණං
 දිට්ඨිකතතාරං දිට්ඨිවිසුකං දිට්ඨිවිප්පඤ්ඤිතං දිට්ඨිසංඤ්ඤාප්පතං සදුකඛං
 සච්ඡාතං සඋපායාසං සපරිලාහං න නිබ්බිදාය න විරාගාය න
 නිරොධාය න උපසමාය න අභිඤ්ඤාය න සමෙබ්බාය න නිබ්බානාය
 සංවනති'¹⁶

මෙතන තිබෙනව අර කියාපු හේතු දෙකම. මේ ප්‍රශ්න නිවනට අදාල නැති බව පමණක් නොවෙයි, මේ ප්‍රශ්නවල යම්කිසි අඩුවක් තිබෙන බවත් මේ පළමුවෙන් කියාපු කොටසෙන් පේනව. බුදුරජාණන්වහන්සේ ආදීනව හැටියට දක්වන්නේ මොකක්ද? වච්ඡට ප්‍රකාශ කරනව: 'මම මේ සසසනො ලොකො ආදී ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු නොදුන්නේ මේකයි. මේක 'දිට්ඨිගතං' - දෘෂ්ටියක් පමණයි, සත්‍යානුකූල නොවූ යම්කිසි දෘෂ්ටියක් පමණයි. 'දිට්ඨිගතණං' - දෘෂ්ටිවනානතරයක්, 'දිට්ඨි කතතාරං' - දෘෂ්ටි කාතතාරයක් ශුඤ්ඤ දෙයක්. හිස් දෙයක්. 'දිට්ඨි විසුකං' - දෘෂ්ටි විහිලුවක්, විහිලු දක්මක්. දිට්ඨි විප්පඤ්ඤිතං දෘෂ්ටි තිගුස්සීමක්, දිට්ඨි සංඤ්ඤාප්පතං - දෘෂ්ටි සංයෝජනයක්, හැකිල්ලක්, බැම්මක්. 'සදුකඛං' - ඊළඟට, ඒ වගේම, ඒව ගැන හිතන්න ගියාම දුක් ගෙන දෙනව. 'විසාතං' - වෙහෙස ගෙන දෙනව. 'උපායාසං' - දඩ් වෙහෙස ගෙන දෙනව. 'පරිලාහං' - දවිල්ල ඇති කරන විදියේ ප්‍රශ්න රාශියක්. ඒ වගේම ඒ එකක්වත් නිර්වේදය පිණිස, විරාගය පිණිස, නිරෝධය පිණිස, උපසමය පිණිස, අභිඤ්ඤාව පිණිස, සමෙබ්බිය පිණිස, නිර්වාණය පිණිස, හේතුවන්නේ නැහැ.'

එකකොට අපිට පෙනෙනව මේ ප්‍රශ්නවල මිථ්‍යාපදනමක් තිබෙන බව. මේවා මිථ්‍යාදෘෂ්ටි ගොඩක්. වෙන එකක් තබා, බොහෝ අවස්ථාවල බුදුරජාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනව: ශ්‍රැතවත් ආර්යශ්‍රාවකයාට මේ ප්‍රශ්න ප්‍රශ්නවත් නොවෙයි කියල. අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජනයටයි මේ ප්‍රශ්න පැනනගින්නේ ලොකු ප්‍රශ්න හැටියට. මක්නිසාද? වතුරාසිසත්‍යය පිළිබඳව අවබෝධයක් තිබෙනව නම් මේ ප්‍රශ්න අහන්නේ නැහැ. මෙන්න මෙයින් අපට පැහැදිලි වෙනව මේ ප්‍රශ්න දහයට බුදුරජාණන්වහන්සේ පිළිතුරු නොදීමට හේතුව.

එහෙම ප්‍රකාශකරලා, බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊළඟට තේරුම්කරනව: 'මෙන්න මේ ආදීනව දකලයි මම මේ ප්‍රශ්න දහයට පිළිතුරු නොදන්නේ'. ඒ වගේම තවදුරටත් ප්‍රකාශ කරනව: 'මේ ආදීනව දකල මම ඒ වෙනුවට කළේ මොකක්ද? රූප වේදනාදී පඤ්චපාදානකඛන්ධයේ උදයව්‍යය - හට ගැනීම නැතිවීම දෙක - දකීමෙන්, අභිංකාර මමිංකාර මානානුසයන් දුරුකිරීමෙන්, මේ දුක් කෙළවර කළා, විමුක්ත උතා'. එහෙම තේරුම් කළාට පස්සෙන් වච්ඡගොතන අර සතරකොන් ප්‍රශ්නය අනුවම මේ ශාසනයේ විමුක්ත පුදගලයා ගැන තේරුම් ගන්න උත්සාහා කරනව. 'එවං විමුක්තවිතො පන හො ගොතම භික්ඛු කුභිං උපපජ්ජති?' - 'හවත් ගොතමයෙනි, ඔය කියාපු විධියට ඔය විමුක්ත වෙන භික්ඛුව කොහේද උපදින්නේ? එකකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙන පිළිතුර: 'උපපජ්ජති ඛො වච්ඡ න උපෙති' - 'උපදියි' යනු වච්ඡ, නොයෙදෙයි'. ඒ ප්‍රශ්නයම ගැලපෙන්නේ නැහැයි කියන එකයි. ඊළඟට අහනව: 'තෙන භි හො ගොතම න උපපජ්ජති' - 'එහෙනම් හවත් ගොතමයෙනි නුපදීද? ඒකටත් බුදුරජාණන්වහන්සේ පිළිතුරු දෙන්නේ ඒ ප්‍රශ්නයත් ගැලපෙන්නේ නැහැ කියලයි. ඔය විධියටම, 'උපදනේත් වෙයි නුපදනේත් වෙයි කියන ඒ තත්වයද? 'ඒකටත් මේ ප්‍රශ්නය නොගැලපෙයි කියල වදාළ. 'එහෙමනම් උපදනේත් නොවෙයි, නුපදනේත් නොවෙයි කියන එකද තත්වය? ඒකත් නොගැලපෙයි කියල වදාළ. එකකොට ඔන්න වච්ඡගොතනට මේක මහ ප්‍රභේදිකාවක්. මේ හතරෙන් එකකට පිළිතුරු ලබාගැනීමට නේ බලාපොරොත්තු උනේ.

මේ ප්‍රභේදිකාව විසඳා දීමට බුදුරජාණන්වහන්සේ මෙන්න මෙහෙම අහනව: 'හොදයි එහෙනම් වච්ඡ මම නුඹගෙන්ම යම්කිසි ප්‍රශ්නයක් අහන්නම්. ඒකට පුළුවන් හැටියට පිළිතුරු දෙන්න. දන් නුඹ ඉදිරියෙහි ගින්නක් දැල්වුනොත්, නුඹ දන්නවද තමා ඉදිරියෙහි ගින්නක් දැල්වෙනව කියල? 'ඔව්, මම දන්නව'. කවුරුවත් ඇහුවොත් මේ ගින්න කුමක් නිසාද දැල්වෙන්නේ කියල, මොකද කියන්නේ? 'තණකොළ ලී කැබලි උපාදානයක් නිසා මේ ගින්න දැල්වෙනව කියල මම ප්‍රකාශ කරනව'. 'හොදයි අපි හිතමු මේ ගින්න නිවී ගියා කියල නුඹ ඉදිරියෙ. එකකොට නුඹ දන්නවද මේ ගින්න නිවුනා කියල?, ඔව්, මම දන්නව මේ ගින්න මා ඉදිරියෙ නිවුනා කියල'. 'මේ නිවුනු ගින්න මෙතනින් කොයි දිසාවටද ගියෙ, නැගෙනහිරටද, බටහිරටද, උතුරටද, දකුණටද කියල ඇහුවොත් නුඹ මොකක්ද කියන්නේ?' අන්න ඒ අවසථාවේ වච්ඡටත් කියන්න සිද්ධ උතා අර 'න උපෙති' කියන වචනය, 'නොයෙදේ' කියන වචනය. 'න උපෙති හො ගොතම' ගැලපෙන්නේ නැහැ, හවත් ගොතමය' මක්නිසාද? 'යං භි

සො හො ගොතම අගභි තිණකට්ඨපාදානං පටිච්ච අජලි. තසස ච පරියාදානා අඤ්ඤාසස ච අනුපාභාරා අනාභාරො නිබ්බුතොච්ච සඛබං ගච්ඡති' 'මක්නිසාද? හවත් ගොතමය, ඒ ගින්න යම් තණකොළ ලී කැබලි උපාදානයක් නිසා දැල්වුනේද, ඒවායේ අවසන්වීමෙනුත් අනෙක් දරක් නොලැබීමෙනුත් නිවුණේය යන ගණයට වැටෙයි'. 'නිබ්බුතොති සඛබං ගච්ඡති' ආහාර නැතිව, දර නැතිව, නිවුණේය යන සංඛ්‍යාවට වැටේ. 'සඛබං ගච්ඡති. කියන වැදගත් වචනයක් එතෙක්දී මතු වෙනව. අපි මේක කලින් සාකච්ඡා කළා. 'සංඛං ගච්ඡති' කියන්නේ ගණන් ගනු ලැබේ කියන එකයි. ගිණීමට හසුවෙයි කියන එකයි. ප්‍රඥප්තියට හසුවෙයි කියන එකයි. එකකොට, නිවුණේය යන සංඛ්‍යාවට වැටේ' කියල කීමට සුදුසු වෙනව. ඒ මිසක්, නිවිල කොහේ ගියාද කියල කියන්න බැහැ. මක්නිසාද? 'නිවිගියේය' කියල කිවු පමණින්, එය නිවුනට පස්සේ තවත් කොහේවත් ගියයි කියල හිතුවොත්, ඒක අර භාෂා ව්‍යවහාරය පිළිබඳ එක්තරා විධියක මිථ්‍යා අදහසක් වෙනව. මිථ්‍යා නිගමනයක් වෙනව. භාෂා ව්‍යවහාරය හරියාකාරව තේරුම් නොගැනීමක් වෙනව. 'නිබ්බුතොච්ච සංඛං ගච්ඡති' එකකොට කියන්න වෙන්නේ නිවුනයි කියන ඒ වචනය පමණයි. ඔන්න ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනව:

'එවමෙව ඛො වච්ඡ, යෙන රූපෙන තථාගතං පඤ්ඤාපයමානො පඤ්ඤාපෙය්‍ය, නං රූපං තථාගතසස පභීනං උච්ඡන්තමුලං තාලාව්‍යථුකතං අනභාවකතං ආයතිං අනුපපාදධමමං රූපසංඛාවිමුක්තො ඛො වච්ඡ තථාගතො ගමභීරො අපපමෙය්‍යා දුප්පරියොගානො සෙය්‍යථාපි මහා සමුද්දො උප්පජ්ජති න උපෙති, න උප්පජ්ජති න උපෙති, උප්පජ්ජති ච න ච උප්පජ්ජති න උපෙති, නෙව උප්පජ්ජති න නුප්පජ්ජති න උපෙති'

මෙන්න මේ ප්‍රකාශයේ තියෙනව මහා වටිනා, ගැඹුරු ධර්ම කාරණා රාශියක් අඩංගු වෙලා. වච්ඡගොතන අර කාරණය පිළිගත්තට පස්සේ-අර, ගින්න නිවුනහම නිවී ගියේය කියන ව්‍යවහාරය මිසක් ඒක කොහේ ගියාද කියල කීම නුසුදුසු බව ප්‍රකාශ කළාම - බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊටම සම්බන්ධ කරල කියනව, 'එසේම වච්ඡ, යම් රූපයකින් යම් කෙනෙක් තථාගත කෙනෙකුත් පනවාලන්නේද තථාගත කෙනෙකුත් පිළිබඳව යම්කිසි රූපයක් මෙන්න මේ රූපය තථාගතයන්ගේ යයි පනවන්නේද, එබඳු ඒ රූපය තථාගතයන් වහන්සේ පිළිබඳව, 'පභීනං' - - ප්‍රභීනය. අතහරින ලද්දේය. 'උච්ඡන්තමුලං' - මූලින් සිදින ලද්දේය. 'තාලාව්‍යථුකතං' 'වාහු'

ව්‍යුත්පන්න, කියල කියන්නේ ඉඩමට. තාල+අව්‍යුත්පන්න +කතං' කියන්නේ තල්ගහ උගුල්ලල කෙලින් හිටවල තියෙනව, හරියට නිකං, හැදෙන ගහක් වගේ පිටට පේන්නේ, 'අනුභාවකතං' - 'නැති' බවට පමුණුවන ලද, 'ආයතිං අනුභවාදධම්මං' නැවත නුපදනා බවට පත්කළ. අන්න එබඳු ඒ තත්ත්වයට පත්කළාම, 'රූපසංඛාවිමුක්තො බො තථාගතො' එතකොට තථාගතයන් වහන්සේ රූපය වශයෙන් ගණන් ගන්න බැරි වෙනව. රූප සංඛ්‍යාවෙන් මිඳෙනව. රූප යන ප්‍රඥපතියෙන් මිඳෙනව. ඒ මිඳීම නිසාම, 'ගමනීරො අසමෙය්‍යො දුස්සරියොගාහො සෙය්‍යථාපි මහා සමුද්දො' - ඒ තථාගතයන් වහන්සේ 'ගමනීරො' ගැඹුරු කෙනෙක් වෙනව, 'අසමෙය්‍යො' - ප්‍රමාණ කළ නොහැකි, මිනිස නොහැකි. 'දුස්සරියොගාහො' - ගැඹුරු මනින්න බැරි, 'සෙය්‍යථාපි මහාසමුද්දො' - හරියට මහා සමුද්‍රය වගේ. එම නිසාම තථාගතයන් වහන්සේ උපදිමි කියල හෝ නුපදිමි කියල හෝ උපදනේත් වෙයි නුපදනේත් වෙයි කියල හෝ එ දෙකම නොවන්නේය කියල හෝ කියන්න බැහැ. මෙතන මේ රූපය ප්‍රභීත වෙන්නේ මරණයෙන් නොවෙයි. රූපය විනාශවීමක් නොවෙයි මෙයින් හැඟෙන්නේ. තණ්හාව නැති කිරීමයි. ඒ බව අපට පැහැදිලි වෙනව - තණ්හාව නැති කිරීමෙන්ම රූපය මුලින් සිඳෙන බව ප්‍රකාශ වෙනව - බන්ධ සංයුක්තයේ එන රාධ සංයුක්තයෙන්. බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනව: 'රූපෙ බො රාධ යො ජඤ්ඤා යො රාගො, යා නන්දි, යා තණ්හා, තං පඡභථ. එවං තං රූපං පභීතං භවිසසති උච්ඡින්නමුලං තාලාව්‍යුත්පන්නං අනභාවකතං ආයතිං අනුභවාදධම්මං,¹⁷ රාධ, රූපය පිලිබඳව යම් ඡන්දයක්, රාගයක්, නන්දි නම් වූ සතුටක්, තණ්හාවක් වෙයිද, එය දුරලන්න. මෙතන මේ විධියටයි රූපය ප්‍රභීත වෙන්නේ. මුලින් සිඳින ලද්දක් වෙන්නේ. උගුලා තැබූ තල් ගහක් වගේ වෙන්නේ. නැති බවට පත්වෙන්නේ. නැවත නුපදනා බවට පත්වෙන්නේ'. එතකොට, මේ පඤ්චපාදානකඛන්ධය රහතන් වහන්සේගේ මරණයෙන් නැතිවෙන දෙයක් හැටියටයි සාමාන්‍ය ලෝකයා කල්පනා කරන්නේ. නමුත් රහතන් වහන්සේ කියල අපි වයච්චාර කළාට, හරියට උගුල්ලල තැබූ තල්ගහක් වගේ. ඒක ඇතට පෙනෙන නිසා තල්ගහක් හැටියට, කෙනෙක් හිතාගන්නව ඇත්තටම තල්ගහක්ය කියල. ඒ වගේම, 'තථාගත' කියන වචනයට ගැලපෙන සත්ත්වයෙක්, තැනැත්තෙක් ඇත්තවශයෙන්ම සිටිනව කියල හිතාගන්නව. මෙතන මේකයි, එතකොට, මේ කොටසින් අපට වැටහෙන්නේ. මේකටම අදාළ වටිනා ගැඹුරු කාරණා රාශියක් මේ පාඨය තුළින් අපට මතුකරගන්නට පුළුවන්. නමුත් කාලය මදි නිසා අදට මෙතනින් නතර කරනව.

අබෝලිපි

1. අං.නි. IV 122 පිට (බු.ප.21)
2. ධ.අ. 2-503 පිට (භේ.මු.)
3. සු.නි. 334 පිට (බු.ප.25)
4. ම.නි. I 350 පිට (බු.ප.10)
5. වූල මාලුඬකා සු.ම.නි. II 152 පිට: අග්නි වච්ඡගොක්ක සු.ම.නි. II 256 පිට (බු.ප.11)
6. සං.නි. IV 700 පිට (බු.ප.16)
7. සා.ප. III 107 පිට (භේ.මු.)
8. ම.නි. II 256-264 පිට (බු.ප.11)
9. ම.නි. II 152-154 පිට (බු.ප.11)
10. සං.නි. V - 2-294 පිට (බු.ප.17-2)
11. සං.නි. I 76 පිට (බු.ප.13)
12. සං.නි. IV 88 පිට (බු.ප.16)
13. සං.නි. IV 118 පිට (බු.ප.16)
14. - එම - 120 පිටුව
15. අලගදුපම සු.ම.නි. I 344 පිට (බු.ප.10)
16. ම.නි. I 260 පිට (බු.ප.11)
17. සං.නි. III 348 පිට (බු.ප.15)

**21 වන
දේශනය**

21 වන දේශනය

" නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සමුදාසස්ස "

"එතං සන්නං එතං පණීතං යදිදං සබ්බසංඛාරසමථො සබ්බපට්ඨි පටිනිස්සගො තණ්හකයො විරාගො නිරොධො නිබ්බානං "

"මෙය ශාන්තය මෙය ප්‍රණීතය එනම් සියලු සංස්කාරයන්ගේ සංසිද්ධි, සියලු උපධීන් අතහැර දැමීම, තණ්හාව ක්‍ෂය කිරීම, නොඇල්ම නම් වූ විරාගය, නැවැත්ම නම් වූ නිරෝධය, නිවීම නම් වූ නිබ්බානය "

අතිපූජනීය මහෝපාධ්‍යාය මාහිමිපාණන් වහන්සේ ප්‍රධාන ගරුතර යෝගාවචර මහා සංඝරත්නයෙන් අවසරයි. නිබ්බාන යන මාතෘකාව යටතේ පවත්වනු ලබන දේශනා මාලාවේ විසි එක්වන දේශනයයි මේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ 'ඔව්' හෝ 'නැහැ' හෝ යනුවෙන් ඒකාන්ත වශයෙන් පිළිතුරක් නොදුන්, පසෙකින් කැබු, අභ්‍යාකත ප්‍රශ්න දහය - විචරණය නොකළ ප්‍රශ්න දහය - ගැන පසුගිය දේශනයේදී අපි තරමක් දුරට සාකච්ඡා කළා. ඒ ප්‍රශ්නවලට බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිතුරු නොදීමට හේතුව වශයෙන් අපි දැක්වූයේ ඒ ප්‍රශ්න යම්කිසි මිථ්‍යා දෘෂ්ටි - මිථ්‍යා මත - උඩ පදනම් වී තිබීමයි. ඒ මිථ්‍යා දෘෂ්ටි වලට තුඩු දෙන නිසා ඒ ප්‍රශ්නවලට අර විධියේ නිශ්චිත පිළිතුරක් දීම ඒ දෘෂ්ටි තහවුරු කිරීමක් වෙනව. අන්ත ඒක නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒවා කිසිවකට ඒකාන්ත පිළිතුරක් දුන්නේ නැහැ. ශාස්ථික දෘෂ්ටියක් උවෙස්ද දෘෂ්ටියක් මේ ප්‍රශ්න තුළින් එබිකම් කරන හැටි ගියවර දේශනයෙන්මත් තරමක් දුරට පැහැදිලි වෙන්ට ඇති. අපේ මාතෘකාවට කෙළින්ම අදාළවන 'තථාගතවරයාගේ මරණින් මතු තත්ත්වය' පිළිබඳ වතුෂ්කෝටි ප්‍රශ්නය - ඒ කියන්නේ සතරකොන් ප්‍රශ්නය - තුළිනුත් එබිකම්පාන්නේ මේ කියාපු ශාස්ථික දෘෂ්ටියක් උවෙස්ද දෘෂ්ටියක්. ඒවාට ඒකාන්ත පිළිතුරක් දුන්න නම් බුදුරජාණන් වහන්සේත් ඒ දෘෂ්ටි වලට අහු වෙනව. බුදුරජාණන්වහන්සේ ලෝකයාට හෙළිකොට වදාළ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව මේ අන්ත දෙක ඉක්මවූවක්. මේ අන්ත දෙකෙන් කොටස් අරගෙන පුරුද්දා සාදාගත් මැදුම් මහක් නොවෙයි. ඒ විධියේ මැදුම් මහක් නම්, බුදුරජාණන් වහන්සේට අර ප්‍රශ්න භතරෙන් පසුව සඳහන් වන ප්‍රශ්න දෙකට 'තථාගතයන් වහන්සේ මරණින් මතු වෙයි සහ නොවෙයි' නැත්නම්, 'වෙයිත් නොවෙයි නොවෙයිත් නොවෙයි' වැනි අඩාල විසඳුමක් ඉදිරිපත් කරන්න තිබුන. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ එහෙම නොකර ඒ ප්‍රශ්න සම්පූර්ණයෙන්ම ප්‍රතිකේෂ්ප කළා. ඒ වෙනුවට

බුදුරජාණන් වහන්සේ කළේ වතුරාසී සත්‍ය දේශනාවට පදනම් වූ පටිච්ච සමුප්පාද ධර්ම න්‍යායය මතුකර දෙන අමුතුව විවරණ මාර්ගයකින් ඒ ප්‍රශ්නවල මිථ්‍යා සවරූපය හෙළිකර දීමයි.

මජ්ඣිම නිකායේ අගභිවච්ඡගොතක සූත්‍රයේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ වච්ඡගොතක පරිබ්‍රාජකය ත්‍යාගතවරයාගේ මරණින් මතු තත්ත්වය ගැන ඇසූ ප්‍රශ්නයට දුන්න අවසාන නිගමනය අපි එදා සඳහන් කළා - ඒ නිගමන පාඨය. නමුත් ඒ ගැන සැහෙන පමණ සාකච්ඡා කරන්න කාලය මදි උනා. ඒක නිසා අපි නැවතත් ඒ ඡේදය ඉදිරිපත් කරගනිමු. ඒ අර වච්ඡගොතක පරිබ්‍රාජකය පිළිගත්තහම අර නිවුන ගින්න අභවල් දිසාවට යනව කියල කීම නොගැලපෙන කියමනක් කියල, 'න උපෙති' කියල පිළිගත්තහම, ඒ වගේම 'නිබ්බතො' කියන වචනය ඒක හුදෙක් සංඛාවක් ගිණීමක් පමණක් බව පිළිගත්තහම, බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒකටම අල්ලල ඊ ළඟට දෙනව විසඳුම: 'එවමෙව ඛො වච්ඡ යෙන රූපෙන ත්‍යාගතං පඤ්ඤාපයමානො පඤ්ඤාපෙය්‍ය තං රූපං ත්‍යාගතස්ස පභීතං. උච්ඡින්නමුලං තාලාව්‍යච්ඡකතං අනභාවකතං ආයතිං අනුප්පාද ධම්මං. රූප සංඛා විමුක්තො ඛො වච්ඡ ත්‍යාගතො ගමභීරො අප්පමෙය්‍යො දුප්පරියොගාහො සෙය්‍යථාපි මහාසමුද්දො. උප්පජ්ජති න උපෙති න නෙව උප්පජ්ජති න නඋප්පජ්ජති න උපෙති' - අරකටම සම්බන්ධ කරල- එසේම වච්ඡ, යම් රූපයකින්, ත්‍යාගත කෙනෙකුත් පණවන්නේ පණවාලිය හැක්කේද එබඳු ඒ රූපය, ත්‍යාගතයන් වහන්සේ පිළිබඳව ප්‍රභීතය - ප්‍රහානය කරන ලද්දේය. උච්ඡින්නමුලං - මුලින් සිදින ලද්දේය. මුලින් සිදින ලද ගසක් මෙන් කරන ලද්දේය. තාලාව්‍යච්ඡකතං - උගුලා තබන ලද තල් ගසක් බවට පත් කරන ලද්දේය. අනභාවකතං - නොපවත්නා බවට පත් කරන ලද්දේය. 'රූප සංඛා විමුක්තො ඛො වච්ඡ ත්‍යාගතො, ගමභීරො අප්පමෙය්‍යො දුප්පරියොගාහො සෙය්‍යථාපි මහා සමුද්දො' - වච්ඡ ත්‍යාගත තෙම රූප සංඛ්‍යාවෙන් විමුක්තය රූපය කියල ගණන් ගැනීම් වශයෙන් - ගිණීමක් කිරීමෙන් - විමුක්තය. 'ගමභීරො, අප්පමෙය්‍යො දුප්පරියොගාහො සෙය්‍යථාපි මහාසමුද්දො - මහා සමුද්‍රය මෙන් ගැඹුරුය, ප්‍රමාණ කළ නොහැකිය ගැඹුර මිනිය නොහැකිය. එමනිසා 'උප්පජ්ජති න උපෙති - එමනිසා අර කියාපු හතර විධියට - අර සතර කොන් ප්‍රශ්නයට-ගැලපෙන්නෙ නැහැ, කියන එකයි. උපදිය කියල කියන්නත් බැහැ. නුපදිය කියල කියන්නත් බැහැ. උපදින්නේත් වෙයි නුපදින්නේත් වෙයි කියල කියන්නත් බැහැ. උපදින්නේත් නොවෙයි නුපදින්නේත් නොවෙයි කියල කියන්නත් බැහැ.

ඒ විධියටම, ඒ රූපය ගැන කිව්ව වගේම, රූපසාක්‍යය ගැන කිව්ව වගේම, වේදනාව ගැනත් සඤ්ඤාව ගැනත් සංස්කාර ගැනත් විඤ්ඤාණය ගැනත් මේ පඤ්ඤාසාක්‍යය - පඤ්ඤා උපාදාන සාක්‍යය - පිළිබඳවම බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ විධියට දක්වුවා. එතකොට මෙනෙත්දී අපට පැහැදිලි වෙනව මේ ශාසනයේ ත්‍යාගතවරය රූප වේදනා ආදී ඒ කිසිම සාක්‍යයක් අනුව ගණන් ගැනීමට නොහැකි බව. මේ උපමා වලින් හොඳට පැහැදිලි වෙනව ත්‍යාගතවරයාගේ තත්ත්වය - හරියට අර ගස පිළිබඳ උපමාවමයි - මුලින් සිදින ලද ගසක් වගේයි. මුලින් සිදින ලදුව කෙලින් තියෙනව නම් ගහක්, ඒක දක්කහම කෙනෙක් හිතනවා, ඒකට ඇත්ත වශයෙන්ම රැවටෙනව, සාමාන්‍ය ගහක් කියල. ඒ වගේම උගුලන ලද තල් ගසක් තවමත් කෙලින් තියෙනව නම් ඒකටත් සමහර විටක මේ වැඩෙන තල් ගසක් කියල හිතනව. අන්න ඒ විධියට මේ ත්‍යාගතවරය පිළිබඳව ලෝකයා හිතන්නේත් ඒ ආකාරයටයි.

මෙන්න මේ ගස පිළිබඳ උපමාව අපට නැවතත් මතක් කරල දෙනව ඉසිදත්ත ථෙර ගාථාව. මේ කාරණය හෙළිවෙන විටිනා ගාථාවක්.

පඤ්ඤාකඛන්ධා පරිඤ්ඤාතා - නිධ්‍යනි ඡින්නමුලකා
දුක්ඛකඛයො අනුප්පතො - පතො මෙ ආසවකඛයො.¹

ඒකෙ තේරුම: පඤ්ඤාකඛන්ධා පරිඤ්ඤාතා' - පිරිසිඳ දැනගන්නා ලද පඤ්ඤාසාක්‍යයේ, සාක්‍ය පහ, නිධ්‍යනි ඡින්නමුලකා' මුලින් සිදින ලදුව කෙලින් සිටිත් කියන එකයි. 'දුක්ඛකඛයො අනුප්පතො' දුක් කෙළවර කිරීමට ළඟාවීම්. 'පතො මෙ ආසවකඛයො' ආශ්‍රවක්ෂය නම් වූ නිවනට පැමිණියේමි. එයින් හැඟෙනව රහත් වූනාම ඔන්න ඔය විධියේ තත්ත්වයක් තියෙන්නෙ - මහ පුදුම විධියේ තත්ත්වයක්. දන් මෙනෙ මේ සංඛා කියන වචනය විශේෂයෙන් වැදගත් වෙනව. අපි අර පපඤ්ඤා කියන වචනය ගැන සාකච්ඡා කළ අවස්ථාවේ පපඤ්ඤා සංඛා කියන වචනයක් ඉදිරිපත් උනා. පපඤ්ඤා සංඛා - පපඤ්ඤා සඤ්ඤා සංඛා, එතෙත්දී අපි මේ සංඛා කියන වචනය ගැන හුඟක් දුරට විස්තර කළා. සංඛා කියන එකට සමානයි සමඤ්ඤා, පඤ්ඤාති කියන පදක්. සංඛා, සමඤ්ඤා, පඤ්ඤාති කියන්නෙ සමානාර්ථවත් - බොහෝදුරට කිට්ටු කිට්ටු අඵ ඇති -පදයි. ගිණීමි, හැදින්වීමි, පැණවීමි, ගණන් ගැනීමි, හඳුන්වා දීමි, පැණවීමි. එතකොට අර බුදුරජාණන් වහන්සේ දුන් නිගමන පාඨයෙන් පැහැදිලි වෙනව මේ ශාසනයේ ත්‍යාගතවරය රූප වශයෙන් ගණන් ගන්නත් බැහැ. රූප සාක්‍යය තිබුනත්. වේදනා වශයෙන් ගණන් ගන්නත් බැහැ. වේදනා

වින්දන්. සඤ්ඤා සක්‍රමය වශයෙන් ගණන් ගන්නන් බැහැ, මේ තථාගතයන් වහන්සේ සියලු සඤ්ඤාවෙන් අඳුනගන්නන් බැහැ, සංස්කාර වලින්වත්, විඤ්ඤාණයෙන්වත් බැහැ. එකකොට මෙන්න මේ විධියේ පැණවීම් ගණන්ගැනීම් කියන ඒව කිරීමට නම් යම්කිසි ද්වයතාවක් අවශ්‍ය වෙනව - ද්වයතාවක් - දෙකක් පිළිබඳව - ඒක අපි කලින් අවසථාවක ප්‍රකාශ කළා මේ ද්වයතා පිළිබඳ යම්කිසි ධර්මතාවක්. දන් ඔන්න ඉතාමත් සුළු නිදසුනක් වශයෙන් කිව්වොත් සාමාන්‍යයෙන් බඩුවක් පවා මිළ කරන්න පුළුවන් වෙන්නෙ සැපයුමක් ඉල්ලුමක් අතර වට්ටයක් කරකැවෙනව නම් තමයි. ඔන්න ඔය විධියේ එක්තරා වට්ටයක් තියෙනව - දෙකක් අතර කරකැවෙන වට්ටයක් තියෙනව - වට්ටය කියන්නෙ කරකැවීමක්. ඒ විධියේ කරකැවීමක් තියෙන තාක් තමයි ප්‍රඥප්තියකට ඉඩ තිබෙන්නෙ. එකකොට මෙන්න මේ ද්වයතාවෙන් මිදිල තථාගතයන් වහන්සේ. විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර තියෙන ද්වයතාව මේ සංසාරක දියසුළිය බව අපි ප්‍රකාශ කළා. දන් මෙතෙක්දී අපට මේ දිය සුළිය ගැන තවත් වරක් මතක් කරගන්න පුළුවන්. කලින් අවසථාවකත් අපි ඉදිරිපත් කළ උඩාන පාඨයක් - උදාන පාලියෙන් ඉදිරිපත් කළ උඩාන පාඨයක් - 'ඡිත්තං වට්ටං න වට්ටති එසෙවනො උකඛසස'. ඒ රහතන් වහන්සේ පිළිබඳව සඳහන් වෙනව සිදින ලද වට්ටය - 'සිදින ලද ඒ සුළිය නොකැරකැවෙයි. මෙයම උකඛි කෙළවරයි, කියල. එකකොට මේ විඤ්ඤාණ නාමරූප අතර දිය සුළිය, නාමරූපය අතහැරීමෙන්, අනිදස්සන විඤ්ඤාණ තත්ත්වය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කර ගැනීමෙන් සිදු දමල, රහතන් වහන්සේ මේ ජීවිතයේදීම භව නිරෝධය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කර ගත්ත. උක්ඛ නිරෝධය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කර ගත්ත. ඒක නිසා ඉන්පසු ජීවත්වුනාට මොකද, අර සක්‍රම එකක් වත් උපදාන වශයෙන් අල්ල ගන්නෙ නැහැ. ඒ වගේම අර නාම රූපයේ ඇලෙන්නෙ නැහැ විඤ්ඤාණය. අන්න ඒක නිසා තමයි වට්ටයක් කරකැවෙන්නෙ නැහැ කියල කියන්නෙ. එකකොට මේ වට්ටය පිළිබඳ අදහසට තවත් අපට එකතුකර ගන්න පුළුවන් වටිනා උඩාන පාඨයක් සංයුක්ත නිකායේ උපදානපර්වට්ට සූත්‍රයේත් සත්තට්ඨාන සූත්‍රයේත් සඳහන් වෙනව.

'යෙ සුවිමුත්තා නෙ කෙවලිනො යෙ කෙවලිනො වට්ටං නෙසං නඤ්ඤාපනාය'²

'යම් කෙනෙක් මැනවින් විමුක්තද ඔවුහු කේවලිය. යම් කෙනෙක් කේවලීද, ඔවුන් පිළිබඳව පැනවීමක් කිරීමට වට්ටයක් නැත. අර විධියේ කරකැවීමක් නැත. මේක අමුතු විධියක කියමනක්. මේ කේවලී කියන

වචනය සංයුක්ත නිකායෙ පමණක් නෙවෙයි සුත්තනිපාතයෙ එහෙමත් බොහෝ තැන්වල සඳහන් වෙනව, රහතන් වහන්සේ පිළිබඳව.

සුත්ත නිපාත අටුවාව, පරමතථජොතිකාව, කසීභාරද්වාජ සූත්‍රයේ ඒ වචනය සඳහන් වන තැනදී දෙන අර්ථ විචරණය - කෙවලී කියන වචනයට දෙන අර්ථ විචරණය - 'සබ්බගුණ පරිපුණ්ණං සබ්බයොග විසංයුත්තං වා'³ සියලු ගුණයන්ගෙන් පිරිපුන් නිසා හෝ සියලු බැම් වලින් මිදුන නිසා හෝ මේ ශාසනයේ විමුක්ත පුද්ගලයාට - රහතන් වහන්සේට - කෙවලී යන වචනය යොදනවයි කියල අටුවාවාරීන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනව. නමුත් ඊට වඩා යම්කිසි විශේෂ ගැඹුරු අර්ථයක් තිබෙන බවයි අපට පේන්නෙ, මේ වට්ටය කියන අදහසත් මේකට කිට්ටු කළාම. මේ කේවලී කියන වචනය නිරුක්ති වශයෙන් බැලුවාම - 'කේවල' කියන වචනය නිතර යෙදෙනව - එතනින් හැඟෙන්නෙ තනි, තනිකර, හුදු, හුදෙකලා කියන මේ අර්ථ ගෙන දෙනව. තනි බවක්, හුදු බවක්, හුදෙකලා බවක් අභවනව. දන් අපි සඳහන් කළා නාමරූපයෙන් මිදුන කියල. නාම රූපයෙන් මිදුනු අනිදස්සන විඤ්ඤාණය ඇත්ත වශයෙන්ම රහතන්වහන්සේගේ හුදෙකලා බව, තනිබව, පෙන්නුම් කරන කාරණයක්. කලින් අවසථාවකත් අපි උපුටා දක්වපු ධම්මපදයෙ කොධ වගනයෙ එන ගාථාවක් මෙම නාම රූපයෙන් මිදීම පිළිබඳ අදහස හොඳට ඉදිරිපත් කරනව.

'කොධං ජහෙ විප්පජ්භෙය්‍ය මානං
සඤ්ඤාජනං සබ්බමතිකකමෙය්‍ය
තං නාමරූපසමීං අසජ්ජමානං
අකිඤ්චනං නානුපතනති උකඛා'

ක්‍රොධය හැරලන්නේය මානය දුරලන්නේය. සියලු සංයෝජන, සියලු බැම් ඉක්මවා යන්නේය. 'තං නාමරූපසමීං අසජ්ජමානං' නාමරූපයෙහි නොඇලෙන - නාම රූප දලෙහි අහු නොවන කියන වගේ අදහසක් තියෙනව - නාමරූපයෙහි නොඇලෙන්නා වූ. නාමරූපය අතහැරියාම අකිඤ්චන බවයි එන්නෙ, කිසිවක් අයිති නැහැ. අකිඤ්චන කියල කියන්නෙ කිසිවක් අයත් නැති. අකිඤ්චන තත්ත්වයට පත් වූ ඒ තැනැත්තා මත - ඒ රහතන් වහන්සේ මත - උක් කඩා නොවැටේ. 'නානුපතනති උකඛා'.

ඊ ළඟට ඒ වගේම තවත් වැදගත් ගාථාවක් තියෙනව සුත්ත නිපාතයෙ මාස සූත්‍රයෙ.

'යෙ වෙ අසත්තා විචරනති ලොකෙ - අකිංඤ්චනා කෙවලීනො යත්තා
කාලෙන තෙසු භවාං පච්චෙඡ - යො බ්‍රාහ්මණො පුඤ්ඤපෙබ්බො යජෙථ.'⁴

'යම් සංයත වු සිත් ඇති, කේවලී පුද්ගලයෝ, ලෝකයේ නොඇලී අකිංඤ්චනව, කිසිවක් අයත් නැති අන්දමින්, අයිති කරගත් කිසිවක් නැතිව, හැසිරෙත්ද, පින් බලාපොරොත්තු වන බ්‍රාහ්මණයා විසින් එබඳු වු උත්තමයන් කෙරෙහි හෝම පූජාව පූජා කළ යුතුය'. කියල මය විදියටයි ඒ ගාථාවෙ අදහස.

ඉතින් මෙයින් අපට පේනව අර අකිංඤ්චන බව - කිසිවක් අයත් නැති බව - නොඇලුණු බව - මේ කේවලී වචනය හා සම්බන්ධයි. ඒ වගේම ඒ වචනයේ අර්ථය හුදු බව, හුදෙකලා බව, බව හැඟෙනව. එකකොට මේ අනුව මේ කේවලී ශබ්දයෙන් අපට හෙළි වෙන්නේ අර දිය සුළියෙන් මිදුන තත්වයයි. දැන් දිය සුළියක් නතර උනාම මහ මුහුදේ, ඒ දිය සුළිය කොහේ ගියාද කියල අහන්න පුළුවන්ද? ඒකත් අර නිවුණු ගින්න කොහේ ගියාද කියල අහන්න වගේ කියමනක්. සමහර විට හිතන්න පුළුවන් දිය සුළිය මහ මුහුදට එකතු උනා කියල. ඒ කියමනක් වැරදියි. මුල ඉඳලම තිබුනේ මහ මුහුදයි. එකකොට දිය සුළිය අහවල් තැනකට ගියයි කියල කියන්නත් බැහැ. නොගියයි කියල කියන්නත් බැහැ. මහ මුහුදට එකතු උනා කියල කියන්නත් බැහැ. ඔන්න මය විධියේ තත්වයක් තියෙන්නේ අර වටය නතර උනාම. අන්න එහෙම තමයි කේවලී බව. එකකොට කේවලී කියන්නේ මොකක්ද? දිය සුළිය දැන් මහ මුහුදමයි. අන්න ඒක නිසා තමයි දැන් ඇත්ත වශයෙන්ම අපි අර ඉදිරිපත් කළ උඩාන පාඨයේ 'සෙය්ඨාපි මහා සමුද්දො' - මහා සමුද්‍රයට ඒ විමුක්ත පුද්ගලය උපමා කරල තිබෙනව. මේ උපමාව ගැන අටුවාවාරීන් වහන්සේල ඒ තරම් සැලකිල්ලක් දක්වල නැති හැටියි. නමුත් දිය සුළියත් මහ මුහුදත් අතර සම්බන්ධතාව ගැන කල්පනා කරල බලනකොට ඇත්ත වශයෙන්ම රහතත් වහන්සේ හරියට අර මහ මුහුදට එකතු උනා වගේ. එකතු උනා කියල අපි නිකමටයි කියන්නේ. ඇත්ත වශයෙන්ම දියසුළිය මහ මුහුදේ ඇතිවුන එක්තරා විකෘත විපරීත තත්වයක්. ඒ විපරීත තත්වය අතහැරුන. ඒක ඉවර උනා. ඒ විපරීත තත්වය නිසා තමයි දුකක් හැටියට පෙනුනේ. එකකොට දුක නිරෝධයට අන්න අර දිය සුළිය නතර වෙල නැවත මහ මුහුදම විතරක් පෙනෙන තත්වයක් ආවයි කියල කියන්න පුළුවන්. දියසුළියක් කරකැවෙනවනම් තමයි අපට පුළුවන් වෙන්නේ ඒකට අත දිගු කරල 'අතන' 'මෙනන' කියල කියන්න. මහ මුහුදේ, ඉමක් කොනක් නොපෙනෙන මහා සමුද්‍රයේ, දිය සුළියක් තියෙනව නම් අපට පුළුවන්

එතැනට අත දික්කරල 'අතන' 'මෙනන' කියල කියන්න. ඒ වගේම මේ සංසාරික පුද්ගලය පිළිබඳවත්, අර දිය සුළිය කරකැවෙන තාක් ඇත්ත වශයෙන්ම 'මේ තැන' - මේ තැන - ඇත්තා: 'මේ තැනැත්තා' - 'අර තැනැත්තා' 'අර තැන' ආදී වශයෙන් ව්‍යවහාර කරන්න ඉඩක් තිබෙනව. නමුත් දිය සුළිය නතර උනාට පස්සේ ඒ විධියේ තැනක් වශයෙන් හඳුන්වන්න බැහැ. ඇත්ත වශයෙන්ම හඳුන්වන්න බැහැ. කියනවනම් කියන්න තියෙන්නේ 'දියසුළිය නතරඋන තැන' කියලයි. අන්න ඒ විධියේ තත්වයක් මේ තථාගතයන්වහන්සේ පිළිබඳව තියෙන්නේ. ඔක් නිසාද, ද්වයතාවෙන් මිදීම නිසා, අර වටයෙන් මිදුන. මේ දියසුළිය ගැන අපි කලින් අවස්ථාවකත් සඳහන් කළා, දියසුළියක් ඇතිවන ආකාරය. මහමුහුදේ මහ ජලකඳට එරෙහිව එයින් පලායාමට තැත්කරන යම්කිසි දිය වැලක්, තව දුරටත් එහාට යාමට බැර උනාම ඒ මහ ජලකඳේ හැපිල විසිවෙල, තෙරපිල, කරකැවිල ඇතිකරගන්න එක්තරා වටරවුමේ යෑමක් තමයි අපි දියසුළිය හැටියට හඳුන්වන්නේ. එකකොට මේක යථා තත්වයක් නොවෙයි එක්තරා අයථා තත්වයක්. විපරීත තත්වයක්. කරන්නට බැර වැඩක් කරන්නට උත්සාහ කිරීම නිසා මේ විධියේ විපරීත තත්වයක් ඇති උනා. දියසුළිය කියල දෙයක් ඇති වුනා. සංසාරගත සත්වයාගේ තත්වයත් ඒ වගේ. විපල්ලාස හතරක් කියල ධර්මයේ උගන්වන්නේ මෙන්න මේ විපරීත විත්ත තත්ව හතරයි. 'අනිච්ච නිච්චසංඤ්ඤා, දුකෙහි සුඛසංඤ්ඤා, අසුභෙ සුභසංඤ්ඤා අනත්තනි අත්තසංඤ්ඤා'.

අනිත්‍යයෙහි නිත්‍ය සංඥාව ඇතිකරගෙන - ඒ විපල්ලාසය, ඒ විපරීත හැභීම ඇතිකරගෙන - අසුභයෙහි සුභ සංඥාව ඇතිකරගෙන, දුකෙහි සුඛ සංඥාව ඇති කරගෙන, අනාත්ම වු දෙයෙහි ආත්ම සංඥාව ඇතිකරගෙන, භවයේ ඉදිරියට යෑමට සංසාරගත පුද්ගලයා යම්කිසි උත්සාහයක් දරනව. ඒ උත්සාහයේ ප්‍රතිඵලයක් තමයි මය විඤ්ඤාණ - නාමරූප අතර නිරන්තර වශයෙන් කරකැවෙන දියසුළිය. එකකොට මෙන්න මේ දියසුළියේ කරකැවීම නිසාම මේ ලෝකය පිළිබඳව යම්කිසි අසත්‍ය ස්වභාවයක් තියෙනව. මේ ලෝකය පිළිබඳව අපි යථා ස්වභාවය හැටියට හිතන එක ඇත්ත වශයෙන්ම අසත්‍ය දෙයක් හැටියටයි බුදුරජාණන් වහන්සේ හඳුන්වන්නේ. ඒකට හොඳ නිදසුනක් අපි කලින් අවස්ථාවකත් සුත්ත නිපාතයේ ද්වයතානුපස්සනා සුත්‍රයෙන් උඩාන කරල දක්වුව.

'අනත්තනි අත්තමානිං - පස්ස ලොකං සදෙවකං
නිච්චං නාමරූපසමිං - ඉදං සච්චනති මඤ්ඤති.'⁵

අනන්ත අතමානිං පසස ලොකං සදෙවකං' අනාත්ම වූ දෙයෙහි ආත්මය යන මානස ඇති කර ගත්තු මේ දෙවියන් සහිත ලෝකයා දෙස බලව. 'නිවිට්ඨං නාමරූපසම්' නාමරූපයට ඊර්ගාගෙන - නාමරූපයට ඇතුල්වෙල', ඉදං සච්චනි මඤ්ඤති' මෙය සත්‍යයයි හඟියි. ඒක හැඟීමක් පමණයි, සත්‍ය කාරණයක් නොවෙයි. මේ ලෝකයේ සත්‍යයයි කියල ඇත්ත වශයෙන්ම හිතන දේ අසත්‍ය ස්වභාවයක් හැටියටයි මෙයින් හැඟෙන්නේ. ඒකම තවත් හොඳට පැහැදිලි වෙනව සුත්ත නිපාතයේ උරග සුත්‍රයේ කීප තැනකමත් සඳහන් වෙන එක සමාන පාඨයකින්. විශේෂයෙන්ම මෙන්න මේ පාඨය සඳහන් වෙනව 'සබ්බං විතථමිදනති ඤාතවා ලොකෙ' මේ ලෝකයේ සියල්ලම විතථයි කියල දැනගෙන - ඒ උරග සුත්‍රයේ විශේෂත්වය අපි කලින් සඳහන් කළා නොයෙකුත් අවස්ථාවල. සජීයා හැව දමන්න වගේ මේ සියල්ලම අතහැරීම ගැනයි ඒ සුත්‍රයේ කියැවෙන්නේ. එකකොට මේ සජීයා හැවදමීම - හැව දන් අසත්‍ය දෙයක් බව තේරුම් ගැනීමේදී හැව අතහැරන්නේ. ඒ වගේ 'සබ්බං විතථං ඉදංති ඤාතවා ලොකෙ' ලෝකයේ හැම දෙයක්ම විතථයි කියල තේරුම් ගැනීම, එය 'තථා' නොවෙයි බව තේරුම් ගැනීමයි. තථා කියන්නේ එසේ බව. යමක් යථාභූත නම්, එයට තථා කියල කියන්න පුළුවන්, ඒ යථාභූත විධියටම. එය යථාභූත නොවෙයි නම් ඊට යොදන වචනය අයථා, එහෙම නැත්නම් විතථ - සත්‍ය නොවන, කියන හැඟීම. එකකොට මේ කියන හැටියට අර වටටය - අර දිය සුළිය, විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර මේ සත්ත්වයාගේ විත්ත සන්තානයේ කරකැවෙන මේ දිය සුළිය - ඇත්ත වශයෙන්ම විතථ තත්ත්වයක් - අසත්‍ය තත්ත්වයක්. මෙන්න මේ අසත්‍ය තත්ත්වයෙන් මිදීමම තමයි - මේ ද්වයතාවෙන් මිදීමම තමයි - අරහත්වය කියල කියන්නේ. මේ ද්වයතාව නිසාමයි ලෝභ, දෝස, මෝහ, කියන තත්ත්ව තුන ඇති වෙන්නේ. අර වටවලල්ලේ කරකැවෙන තාක් ඒ හැපෙන හැපිලි සමහරවිට ලෝභය නිසා සමහර විට ද්වේශය නිසා ඊළඟට ඒ දෙකටම හේතු වෙන්නේ මුළාවීම. මේ එකම වතුර පාරක් වටරවුමේ හැපි හැපි යන්නේ. අන්න ඒ වගේ - විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර තියෙන මේ විපරීත තත්ත්වය ඇත්ත වශයෙන්ම විතථ, විපරීත අසත්‍ය තත්ත්වයක්. මේ අසත්‍ය තත්ත්වයෙන් සත්‍ය තත්ත්වයට පැමිණීම තමයි තථාගත බව. අපි කලින් සඳහන් කළා තථාගත කියන පදය අන්‍ය කීර්ථකයන් අතරත් භාවිත වූ බව. නමුත්, ඒ අර්ථයෙන්ම නොවෙයි බුදුරජාණන් වහන්සේ තථාගත කියල පාවිච්චි කරන්නේ. ඒ අන්‍ය කීර්ථකයින් නම් තථාගත කියන ඒ වචනයෙන් අදහස් කළේ අර සත්ත්ව පුද්ගල සංඥාව ගෙනදෙන, විමුක්ත කියල කිව්වට ඇත්තවශයෙන් සත්ත්ව පුද්ගල සංඥාවක් ඇති කෙනෙක්. නමුත් මේ ශාසනයේ,

තථාගතයන් වහන්සේ එහෙම නොවෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ සමහර අවස්ථාවල නිරුක්තියකුත් දක්වල තියනව තථාගත පදයට. යථා කියන වචනයට සමානයි තථා කියන එක. යථා - තථා- මහා සමුද්‍රය 'යථා' - යම්සේද, එසේ බවට පත් උනා නම් අර දිය සුළිය යම් අවස්ථාවක, අන්න තථාගත බව. මහා සමුද්‍රයේ ආකාරයටම ගියා. මහා සමුද්‍රයට එකඟ නොවී යාම නිසයි අර දිය සුළිය හටගත්තේ. මහාසමුද්‍රයට අනුව ගියා නම්, අතිවේව නිව්ව සඤ්ඤා ආදී අර විපරීත දර්ශනය ඉවත් කළා නම්, යථාභූත ඥාන දර්ශනයෙන්- අවිපරීත වූ යථාභූත ඥාන දර්ශනයෙන් විපරීත වූ විපල්ලාස හතර ඉවත් කරගෙන ලෝකයේ යථා ස්වභාවයට අනුව තමන් සකස් උනා නම් -අන්න එබඳු පුද්ගලයයි 'තථාගත'. ඒ 'තථා' විධියටම ගියා. එහෙම නැත්නම් අපට තවත් විධියකට කියන්න පුළුවන්. 'තථතා' කියල කියන්නේ පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයටමයි. තථාබව කියන එකයි 'තථතා' කියල කියන්නේ - පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයේ වැදගත්කම හෙළිවන ඉතාම වටිනා වචනයක් බොහෝ දුරට කොන්වෙලයි තියෙන්නේ මේ වචනය - 'තථතා' කියල කියන්නේ අර තථාබව. එකකොට ඒ තථතාව තේරුම් අරගෙන-තථතාවට නැවත පැමිණීමක් වගෙයි - අනික් අතට බලනවනම් 'තථ+ආගත' බව-තථාගත බව. සමහර අවස්ථාවල අටුවාවාරීන් වහන්සේලාත් 'තථ+ආගත' නිරුක්තිය දක්වනවා. නමුත් මේ අර්ථය නොවෙයි දෙන්නේ. ඒ විධියට අපට තථ+ආගත කියලත් කියන්න පුළුවන්. සත්‍ය තත්ත්වයට නැවත පැමිණීම. ඒ සත්‍ය තත්ත්වයට නැවත පැමිණීම නිසා මහාසමුද්‍රයට අමුතුවෙන් එකතු වීමකුත් නැහැ. අඩුවීමකුත් නැහැ. මක්නිසාද? අර මුලින් දිය සුළියේ ඇතුළු කිබුනේත් වතුර, පිටත කිබුනේත් වතුර. එකකොට ඒ විධියටම තමයි මේ සංසාරගත සත්ත්වයාගේ තත්ත්වයත්.

දන් මෙතන ඉඳල කියන ටික - අපි ඒ සංසාරගත පුද්ගලයා ගැන කියන ටික - ඇත්ත වශයෙන්ම භාවනාවටත් උපකාරවන කාරණයක්. මක්නිසාද? අපි කලින් සඳහන් කළා - පඨවි, ආපො, තේජෝ, වායො කියන ධාතු හතර ආධ්‍යාත්මික වශයෙන්ම බාහිර වශයෙන්ම ලැබෙනව. මහාහතථිපදෙපම සුත්‍රයේ සඳහන් වෙනව විදුශිතාවට උපකාරවන එක්කරා සමමර්ශන විධියක්. 'යා වෙච බො පන අඤ්ඤාතිකා පඨවි ධාතු යා ව බාහිරා පඨවි ධාතු පඨවි ධාතුරෙවෙසා, තං නෙතං මම, නෙසොහමසම්, න මෙසො අනතාති එවමෙතං යථාභූතං සමමප්පඤ්ඤාය දඨධ්බ්බං'¹⁷ යම් ආධ්‍යාත්මික වූ පඨවි ධාතුවක් වෙයිද යම් බාහිර වූ පඨවි ධාතුවක් වෙයිද ඒ දෙකම හුදු පඨවි ධාතුවමයි. එය 'මෙය මගේ නොවෙයි', 'මෙය මම නොවෙමි', 'මෙය මගේ ආත්මය නොවෙයි', යනුවෙන් සමයක් ප්‍රඥාවෙන්

දැකිය යුත්තේය. ඉතින් මෙතනින් හැඟෙන්නේ මේ අපි පුද්ගලයා සත්ත්වයා හැටියට හඳුන්වන මේ දිය සුළිය හැදිල කියෙන්නෙන් මේ මහාභූත ධර්මයන්ගෙන්, අවට කියෙන්නෙන් ඒවමයි. එතකොට මේ ඇතිකරගෙන කියෙන්නේ එක්කරා විපරිත අදහසක් පමණයි. 'මමය මාගේය' යනුවෙන් මේ සංසාරගත සත්ත්වයා තුළ තිබෙන පෞද්ගලිකත්වය පිළිබඳ හැඟීම, අර දියසුළියක පෞද්ගලිකත්වය පිළිබඳ හැඟීම වගෙයි. පුද්ගලිකත්වයක් මවාපාන දෙයක්. ඒකයි 'අස්මි මාන' කියල කියන්නේ. එතකොට එය මානයක් පමණයි. අපට වඩාත් පැහැදිලිව ජේනව අවට තිබෙන පිරිසිදු වාතය දියසුළියට අහු වෙනව ආශ්වාසය හැටියට. ටික වෙලාවකින් අපිරිසිදුව ප්‍රශ්වාසය වශයෙන් පිට වෙනව. බාහිර ලෝකයේ පඨවි, ආපේ, ධාතු ප්‍රධාන යම් යම් කොටස් පිරිසිදු ආහාර පාන නමින් දියසුළියට අහුවෙල වටරවුම් කීපයක් කරකැවිලා අපවිත්‍ර මල මුත්‍ර හැටියට පිටවෙනවා. ඔන්න ඔය විධියට මෙතන කියෙන්නේ අර ඇතුළතත් පිටතත් පිළිබඳව ඇතිකරගත්තු එක්කරා මානයක් මැනීමක්. මේ මැනීම් ගිණීම් ආදී හැම එකකටම උපකාරවන දෙයක් තමයි මේ 'දායතාව', දෙකක්ය කියන හැඟීම. දෙකක්ය කියල ඇතිකර ගත්තු හැඟීම. අන්න එතකොට දායතාවෙන් මිදීම නිසාම ලෝභ ද්වේශ වශයෙන් කියෙන ඇලීම් ගැටීම් දෙකෙකුත් මිදෙනවා. පටපැනීම වගේ වටරවුමෙ යන ගමනක්, අවිද්‍යාව කියල කියන්නේ. ඇත්ත වශයෙන්ම වටරවුමෙ ගියාට අඳුන ගන්න බැහැ ඊළඟ රවුම කරකැවිල එතකොට. අන්න ඒ විධියෙ මහ පුදුම පටපැනීමක් තිබෙනව. අවිද්‍යාවේ අමතක වන ස්වභාවයක් කියෙනව. එක ජීවිතයක කොයිතරම් දුක් වින්දත් ඊළඟ ජීවිතයෙ නැවත උපදින කොට අලුත් ලෝකයක්, අලුත් භවයක්. අරව මුකුත් මතක නැහැ. ඔන්න ඔය විධියටම වටරවුමක් තමයි කාලයත් අවකාශයත් මුල්කර ගත්තු මේ මහා සංසාරය හැටියට කියන සංසරණය. සංසාරය කියන්නෙන් අර වගේ වටරවුමෙ යාමක්. ඒ වට්ටය උනත් මේ වගේමයි. එහිම බීජය වගෙයි මේක. ලෙඩක් කියෙනවනම් විෂබීජයෙන්ම අහුවෙනව ලෙඩේ. ඒ වගේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්න විඤ්ඤාණ - නාමරූප කියන මේ අපේ සිත තුළ කරකැවෙන වට්ටයේ තිබෙන්නෙන් ඔය ධර්මතාව බව. කාලය අවකාශය පැත්තට අහුවෙන්නේ නැති ඉතාම සියුම් එකක් ඒ විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර වට්ටය. ප්‍රතීත්‍ය සමුත්පාදයෙ තිබෙන අකාලික වූ ධර්මතාවත් මේකමයි. එතකොට මේක පටිච්චසමුප්පාදය වටහාගැනීමෙන්ම විසඳෙන ප්‍රශ්නයක්. අපි කලින් අවස්ථාවකත් ප්‍රකාශ කලා සංඛතය අසංඛතය වෙන්නෙ සංඛතයේ සංඛත ස්වභාවය වටහා ගැනීමෙන් බව. මක් නිසාද, සංඛතය සංඛතය හැටියට කියෙන්නෙ සංඛතය සංඛතය බව තේරුම් නොගැනීමෙන්. මේක

බැලුවාම මහ ප්‍රභේලිකාවක් වගේ. නොදැනීම නිසාමයි මේ වට්ටලේලේ යන්නෙ. ඒක නිසා තමයි ප්‍රඥාවෙන් අවසාන වශයෙන් විමුක්තිය ලැබෙන බව මේ සාසනයේ ප්‍රකාශ කරන්නෙ.

කොහොම නමුත් දන් අපට මෙතනින් ඉතාම වැදගත් කාරණයක් හෙළි වෙනව. මේ 'තථාගත' කියන පදයට බුදුරජාණන් වහන්සේ දුන්න මේ නිරුක්තිය ඉතාමත්ම අර්ථවත් නිරුක්තියක්. අර ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු නොදීමට හේතුව මෙතනින්මත් හෙළි වෙනව. අර දිය සුළිය නතර උනාම කොයි පැත්තට ගියාද මහ මුදට එකතු වුනාදවත් කියල කියන්න බැරුව වගේ ඒ තථාගතවරය ජීවමානව සිටියදීම හඳුනාගන්න බැහැ. අන්න එහෙම තත්ත්වයක් තිබෙනව - මේ මහා සමුද්‍රය පිළිබඳ උපමාව ආශ්‍රයෙන් නිර්වාණය පිළිබඳව ඉතාම ගැටලු හැටියට සැලකෙන එක්කරා සුත්‍ර දේශනාවක අර්ථය අපට මතුකර ගන්න පුළුවන්. බොහෝ විට නිර්වාණය පිළිබඳව ශාස්වත දෘෂ්ටියට නැඹුරුවන විචරණයක් ඉදිරිපත් කරන අපේ බෞද්ධ උගතුන් උඩාත කරල දක්වන සුත්‍රයක් තමයි අඩගුත්තර නිකායේ අට්ඨක නිපාතයේ එන පභාරාද සුත්‍රය.⁸ ඒ සුත්‍රය කීප තැනකම සඳහන් වෙනව විනය වුල්ල වගහය, උදාන පාලිය, ආදී කීප තැනක. ඒ සුත්‍රයේදී, ඒ පභාරාද සුත්‍රයේදී, බුදුරජාණන් වහන්සේ පභාරාද අසුරේන්ද්‍රයාට මහා සමුද්‍රයේ ආශ්වසීඤ්ඤ ක ධර්ම අටකට මේ ධර්ම විනයේ - මේ ශාසනයේ- ආශ්වසීඤ්ඤ ක ධර්ම අටක් සංසන්දනය කරමින් එක්කරා දේශනාවක් ප්‍රකාශ කලා. එයින් පස්වැනි ආශ්වසීඤ්ඤ ක ධර්මය හැටියට සඳහන් වෙන්නෙ මේකයි -

'සෙය්‍යථාපි පභාරාද යා ච ලොකෙ සවනතියො මහාසමුද්‍රං අප්‍යෙන්නි- යා ච අනනලිකඛා ධාරා පපතනනි න තෙන මහාසමුද්‍රස්ස උභනතං වා පුරතං වා පඤ්ඤායති. එවමෙව බො පභාරාද බහු වෙපි හික්ඛු අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායනති. න තෙන නිබ්බාන ධාතුයා උභනතං වා පුරතං වා පඤ්ඤායසසති'.

එහි අදහස 'යම් සේ පභාරාද ලෝකයේ යම් ගලායන ගංගාවෝ මහා සමුද්‍රයට ගලා බසිද්ද, ඒවගේම අහසින් වැටෙන යම් ජල ධාරාවෝ වෙත්ද, ඒ කිසිවකින් මහා සමුද්‍රයේ අඩුවක් හෝ වැඩියක් හෝ නොපැනෙයිද? එසේම බොහෝ හික්ඛු අනුපාදිසේස නිබ්බාන ධාතුවෙන් පිරිනිව්වාහු නමුත් අනුපාදිසේස නිබ්බාන ධාතුවේ අඩුවක් හෝ වැඩියක් හෝ නොපෙනේ.

මෙන්න මේ සුත්‍ර පාඨය උපකාර කර ගන්නව බොහොම දෙනෙක් 'මේ රහතත් වහන්සේලා මරණින් මත්තෙ ගිහිල්ලා කොහේ හරි තැනකට

එකතු වෙනව ඒතැන පිරෙන්නෙ නැහැ, කියල ඔය විධියෙ අදහසක් දෙන්න. ඉතාම ඕලාරක අදහසක් - පුදුම හිතෙනව මේ විධියෙ අදහස් ඉදිරිපත් කිරීම පවා. මක්නිසාද අර ශාස්වත දෘෂ්ටියක් උවේද දෘෂ්ටියක් සම්පූර්ණයෙන්ම ප්‍රතිකේෂ වන ධර්මයක් නිසා මේක. මේ සූත්‍ර දේශනාවේ රූපකාර්ථය අමතක කිරීම නිසාත්, රහතන් වහන්සේ මහා සමුද්‍රය හා සම්බන්ධ කිරීමෙන් ඉදිරිපත් කරනට බලාපොරොත්තු වෙන අර කේවල බව 'තථතා' බව, ගැන නොතැකීම නිසාත් ඔය විධියෙ මත ඉදිරිපත් කරන බවයි ඡේන්නෙ. අන්ත ඒක නිසා අපට හිතාගන්න කියෙන්නෙ ඇත්ත වශයෙන්ම නිර්වාණය කියන එකයි නියම සත්‍යය. ලෝකයා සංසාරයයි කියන එක විපරිත තත්ත්වයක්. ඒක නිසාම තමයි අර අපි කලින් අවස්ථාවකත් කෙටියෙන් ප්‍රකාශ කළ ද්වයතානුපසස්සනා සූත්‍රය ඉතාම වටිනා සූත්‍රයක් වන්නෙ. එතන සඳහන් වෙනව: 'ලෝකයා සත්‍යයයි කියන දේ ආයතීයන් වහන්සේලාට අසත්‍යයි. ලෝකයා සුඛ හැටියට හිතන දේ ආයතීයන් වහන්සේලා දුක හැටියට සලකනව, කියල. 'පසුස ධම්මං දුරාජානං - සමපමුළෙනාප අවිදදසු' කියලයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ එතෙක්දී ප්‍රකාශ කරන්නෙ. මේ තරම් තේරුම් ගැනීමට අපහසු ධර්මයක් දිහා බලන්න. මේ ධර්මය පිළිබඳව බොහෝ දෙනෙක් මූලා වෙනව කියල. මූලා වෙන බවක් ඇත්තයි. ඔන්න එකකොට ඔයින් පෙනෙනව මේ 'තථතා' කියන වචනයේ ඇති ගම්භීරාර්ථය.

ඒ වගේම තථාගතයන් වහන්සේ පිළිබඳව මේ දක්වූ අදහස් කීපය තවදුරටත් පැහැදිලි කරනව නම්- මේ විමුක්ත පුද්ගලය මරණින් මතු වෙයිද නොවෙයිද ආදී ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු දිය යුතු ආකාරය ගැන - හොඳ වටිනා සූත්‍රයක් එනව සංයුක්ත නිකායේ අව්‍යාකත සංයුක්තයේ, අනුරාධ සූත්‍රය හැටියට. මේ සූත්‍රයේ සඳහන් වන ආකාරයට බුදුරජාණන් වහන්සේ එක්තරා අවස්ථාවක විශාලා නුවර කුටාගාර ශාලාවේ වැඩ වාසය කළා. ඒ කාලයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩ විසූ තැනට නුදුරින්, ආරණ්‍ය කුටියක අනුරාධ කියල ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් වැඩ වාසය කළා. ආරණ්‍ය කුටියක හිටියට මොකද මේ වගේ ප්‍රශ්නවලින් බේරල ඉන්න අමාරු බව පැහැදිලි වෙන කාරණයක් අනුරාධ ස්වාමීන් වහන්සේට එක දවසක්දා සිද්ධ උනා. අන්‍යකීර්ථක පරිබ්‍රාජකයින් පිරිසක් ඇවිල්ල අනුරාධ ස්වාමීන් වහන්සේ ඉස්සරහ ඉඳගෙන මෙන්න මේ විධියෙ ප්‍රකාශයක් කළා - මොනවද කියන්නේ කියල දන ගන්න වෙන්න ඇති.

'යො සො ආචුසො අනුරාධ තථාගතො උත්තමපුරිසො පරමපුරිසො පරමපනිපනො. තං තථාගතං ඉමෙහි චතුහි ධානෙහි පඤ්ඤාපයමානො

පඤ්ඤාපෙති, හොති තථාගතො පරමමරණා. න හොති තථාගතො පරමමරණා. හොති ච න හොති ච තථාගතො පරමමරණා නෙව හොති න න හොති තථාගතො පරමමරණා'

ඇවැත්නි ඔය උත්තමපුරිස පරමපුරිස පරමපනිපනත නමින් හැඳින්වෙන, ඒ කියන්නේ, උත්තම පුරුෂයා - යම්කිසි ශාසනයක උත්තම පුරුෂයා, - පරම පුරුෂයා පරම තත්ත්වයට පත් වූ පුද්ගලයා හැටියට සැලකෙන ඒ තථාගත වරයා, එබඳු පුද්ගලයා පිළිබඳ මරණින් මතු තත්ත්වය පනවන කෙනෙක් පැනවිය යුත්තේ මෙන්න මේ හතරෙන් එකකටයි. එම තථාගතවරයා පිළිබඳව යම්කිසි කෙනෙක් පැනවීමක් කරනව නම් එය කරන්න පුළුවන් වෙන්නෙ මේ සතරකොත් තර්කයෙන් පමණයි කියන එක. ඒකයි ප්‍රකාශය, මේ පිරිවැජියන්ගෙ. එකකොට මේ අනුරාධ ස්වාමීන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනව 'යො සො ආචුසො තථාගතො උත්තම පුරිසො, පරම පුරිසො පරමපනිපනතො තං තථාගතං අඤ්ඤාත්‍රිමෙහි චතුහි ධානෙහි පඤ්ඤාපයමානො පඤ්ඤාපෙති' ඒ කියන්නෙ අර උත්තම පුරිස පරම පුරිස පරමපනිපනත වශයෙන් හැඳින්වූ තථාගතවරයා පිළිබඳව යම්කිසි කෙනෙක් පනවනවනම් ඒ පැනවීමක් කළ හැක්කේ මේ හතරෙන් පිටතය - මේ හතරෙන් පිටතය ඒ තථාගතවරයා පිළිබඳ යම්කිසි පැනවීමක් කළ හැක්කේ කියල. මේක කිව්ව හැටියෙ අන්‍ය කීර්ථක පරිබ්‍රාජකයෝ මෙන්න මෙහෙම දෙයක් කිව්ව, එක්තරා නිග්‍රහයක් හැටියට වගේ. 'එක්කො මේ ළඟදී පැවිදි වෙච්ච නවක භික්ෂුවක්, එහෙම නැත්නම් මෝඩ අව්‍යාකත කෙනෙක්' කියල නැගිටල යන්න ගියා. එකකොට මේ අනුරාධ ස්වාමීන් වහන්සේ ටිකක් කල්පනාවේ වැටුන. 'මින් එහාටත් මගෙන ප්‍රශ්න කළානම් එහෙම, මේ අන්‍යකීර්ථක පරිබ්‍රාජකයින්, මං කොයි විධියටද පිළිතුරු දිය යුත්තෙ. කොයි අන්දමින් පිළිතුරු දුන්නහමද ධර්මයට එකඟව - ධර්මානුකූලව - පිළිතුරු දුන්නා වෙන්නෙ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ වචනයෙ නොකී දෙයක් කී හැටියට ඉදිරිපත් කිරීමේ දෝෂයෙන් ඉවත්ව ඒ වගේම ගර්භාවට ලක්වන්නේ නැතිව මං කොහොමද මේකට පිළිතුරු දෙන්නෙ' කියල. ඔය කුකුස නිසා අනුරාධ ස්වාමීන් වහන්සේ වැඩම කළා බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට. වැඩම කරල මෙන්න මෙහෙම මේ කාරණය ප්‍රකාශ කළාම, බුදුරජාණන් වහන්සේ එකපාරටම ඊට පිළිතුරු නොදී ධර්මානුකූලවම ඉතාම පුදුම අන්දමේ ක්‍රමානුකූලත්වයකින් අනුරාධ ස්වාමීන් වහන්සේට ඒ ධර්මාවබෝධය ලබා දුන්න. මෙන්න මේ විදියටයි ඉස්සෙල්ලාම කළේ. ඉස්සෙල්ලාම ත්‍රිලක්ෂණ දේශනාවෙන් 'තං කිං මඤ්ඤසි අනුරාධ රූපං නිව්චං වා අනිව්චං වා' කුමක්ද අනුරාධ නුඹ හිතන්නේ රූපය නිත්‍යද අනිත්‍යද, ඉතින් ඊට දෙන පිළිතුර 'අනිව්චං හනෙන' එය

අනිත්‍යයි ස්වාමීනි. 'යං පන අනිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වා' යමක් අනිත්‍ය නම් එය දුක්ඛාදි සැපයාද? 'දුක්ඛං භනෙන' එය දුක්ඛයි ස්වාමීනි. 'යං පන අනිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං කලලං නු තං සමනුපසස්සිතුං එතං මම, එසො භමසමී, එසො මෙ අත්තාති' යමක් අනිත්‍යාද දුක් සහිතාද ඒ වගේම වෙනස්වන ස්වභාවය ඇත්තේද එය පිළිබඳව මෙය මගේය මෙය මම වෙමි මෙය මගේ ආත්මය යයි දැකීම - කල්පනා කිරීම - සුදුසුද? සුදුසුද කියලයි අහන්නේ. 'නො හෙතං භනෙන'-නැත කියල ඒ කාරණය පිළිගන්න.

එකකොට පියවර තුනකිනුයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මාවබෝධය ලබාදෙන්නේ- මේ ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු දෙන්නේ. මේ පළමු වැනි පියවර. පළමු වැනි පියවර වශයෙන් කළේ තථාගත ප්‍රශ්නය පැත්තකින් කියල එකපාරටම ත්‍රිලක්ෂණ දේශනාවේ අනාතම ලක්ෂණය මතුකරල දුන්න. 'කලලං නු තං සමනුපසස්සිතුං - මේක සුදුසුද කියල අහනව - අනිත්‍යයි නම් දුක් නම් මේක ආත්ම හැටියට සැලකීම සුදුසු නැහැ. ඒක පිළිගන්නට පස්සේ ඔන්න ඊළඟට දෙවෙනි පියවර. දෙවෙනි පියවර ඇත්ත වශයෙන්ම සමමග්ගිකයක් වගේ විදර්ශනා පැත්තටම යොමුවෙන එකක්.

'තසමාතිභ අනුරාධ යං කිංඤ්ච රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පනං අජ්ඣධනං වා බහිදධා වා ඔලාර්කං වා සුඛමං වා භීතං වා පඤ්ඤා වා යං දුරෙ සනතිකෙ වා සබ්බං රූපං නෙතං මම නෙසොභමසමී න මෙ සො අත්තාති එවමෙතං යථාභුතං සමමප්පසංකාරාය දට්ඨබ්බං එවමෙතං යථාභුතං සමමප්පසංකාරාය දිසවා, රූපසමී නිබ්බිදාති, නිබ්බිදං විරජ්ජති විරාගා විමුච්චති' ආදී වශයෙන් අන්ත අර්භත්වය දක්වාම ප්‍රකාශ වෙන සමමග්ගිකවිධියක් බුදුරජාණන් වහන්සේ එතෙක්දී ඉදිරිපත් කරනව. අනාතම බව පිළිගන්න නම්, එහෙම නම් කරන්න තියෙන්නේ, යම් රූපයක් - අර ස්කන්ධ පහ ගැනම කියනව ඉස්සෙල්ලාම රූපස්කන්ධය - අතීත වූ හෝ වේවා අනාගත හෝ වේවා වර්තමාන වූ හෝ වේවා ආධ්‍යාත්මික හෝ බාහිර හෝ ඕලාර්ක හෝ සියුම් හෝ දුර හෝ ළඟ හෝ භීත හෝ ප්‍රඤ්ඤා හෝ ඒ සියලුම රූපය, මෙය මගේ නොවෙයි මෙය මම නොවෙමි. මෙය මගේ ආත්මය නොවෙයි යනුවෙන් සමාසක් ප්‍රඥාවෙන් දැකිය යුතුයි. එහෙම දකල ඊළඟට ඒ පිළිබඳව නිබ්බිදාව ඇති වෙනව, ඊළඟට විරාගය ඊළඟට විමුක්තිය. අරභත්වය දක්වාම ප්‍රකාශ කරනවන ඒ දෙවෙනි පියවර.

ඔන්න ඊළඟට තුන්වන පියවර වශයෙන් ප්‍රශ්න මාලාවක් ඉදිරිපත් කරනව අනුරාධ ස්වාමීන් වහන්සේට. දැන් මේ විධියට විමුක්ත වූ පුද්ගලය

පිළිබඳව කල්පනා කරල බලන කොට - 'තථං කිං මඤ්ඤසී රූපං තථාගතො ති සමනුපසස්සිති'. ඊළඟට අහනව දැන් මේ විධියට විමුක්ත පුද්ගලය පිළිබඳව - ඒ පුද්ගලය දැන් තථාගත නමින් හැදින්වෙන්නේ - ඒ විමුක්ත පුද්ගලයාට තථාගත වශයෙන් ව්‍යවහාර කරන්නේ රූපයටද 'රූපං තථාගතො ති'. නැත කියල පිළිතුරු දෙන්න සිද්ධ වෙනව, ඒ වගේම වේදනාවටත් නොවෙයි, සංකාර, සංඛාර, විඤ්ඤාණ ආදී එක ස්කන්ධයකටත් නොවෙයි තථාගත කියල කියන්නේ. ඊළඟට අහනව බුදුරජාණන් වහන්සේ 'රූපසමී තථාගතො ති සමනුපසස්සිති' - ඒ වගේම වේදනා, සංකාර, සංඛාර, විඤ්ඤාණ වශයෙන් - රූපය තථාගත හැටියට නුඹ බලන එක හරි නැත්නම්, රූපය තුළ තථාගතයන් ඉන්නව කියල කල්පනා කරනවද? 'නැත' කියල ඒකටත් පිළිතුරු දෙනව. එහෙමනම්, ඊළඟට අහන ප්‍රශ්නය 'අඤ්ඤා රූපා තථාගතො ති සමනුපසස්සිති' රූපයෙන් පිට තථාගත කෙනෙක් ඉන්නව කියල හිතනවද? ඒත් නැත. රූපය ගැන කියනව වගේම වේදනා සංකාර ආදී අනික් ස්කන්ධ ගැනත් කියවෙන බව හිතාගන්නට ඕනෑ. එකකොට දැන් තුන් ආකාරයකට කිව්ව විදියටම හතරවෙනි ආකාරයට ප්‍රශ්න කරනව තථාගතයන් වහන්සේ 'අරුපී, අවෙදනො, අසංකාරො, අවිඤ්ඤාණො තුනුත්තෙක්ද? ඒ කියන්නේ රූපය නැති වේදනාව නැති, සංඤාව නැති, සංස්කාර නැති, විඤ්ඤාණයක් නැති කෙනෙක්ද? මේ තථාගතයන් වහන්සේ. ඒකත් නොවෙයි කියන්නේ. ඒ ප්‍රශ්න හතරටම 'නැත' 'නැත' කියල පිළිතුරු දෙන්න සිද්ධ උනා. ඔන්න ඊ ළඟටයි නිගමන පාඨය බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කරන්නේ - නියම ධර්මානුකූල විචරණ පාඨය:

'එත්ථ තෙ අනුරාධ දිට්ඨෙව ධම්මෙ සච්චනො ථෙතනො තථාගතෙ අනුපලබ්භියමානෙ කලලනනු තං වෙය්‍යාකරණං යො සො අවුසො තථාගතො උත්තම පුරිසො පරම පුරිසො පරමපතිපතො තං තථාගතං අඤ්ඤාත්‍රීමෙහි චතුහි ධානෙහි පඤ්ඤාපයමානො පඤ්ඤාපෙතිති'.

අනුරාධ මෙහිදී, මේ කාරණයෙහි ලා, දිටු දම්යෙහිදීම-මෙලොවදීම-මේ ජීවිතයේදීම සත්‍ය වශයෙන්, ඇත්තවශයෙන්ම, තථාගත කෙනෙකුත් නොලැබෙන කල්හි - 'අනුපලබ්භියමානෙ', හුඟ දෙනෙකුට භය හිතෙන කියමනක්. අනික් කොයි එක නැතත් තථාගතයන් වහන්සේ නැතැයි කිව්වොත් මහා භයක් ඇතිවෙනව. නමුත් මෙතන කියවෙන්නේ නම් ඒක වගෙයි. ඇත්ත වශයෙන්ම තථාගත කෙනෙකු නොලැබෙන කල්හි 'කලලනනු තං වෙය්‍යාකරණං' - නුඹ අර අන්‍ය තීර්ථකයන්ට දුන්නු පිළිතුර හරිද කියලයි මේ අහන්නේ. අර විධියට විචරණය කිරීම හරිද? කියල. අනුරාධ

ස්වාමීන් වහන්සේ දුන්න පිළිතුරයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊ ළඟට කියන්නේ. අර කියාපු 'හොති තථාගතො පරමමරණා' ආදී සතර ආකාරයෙන් පිට යම්කිසි ආකාරයකින් පිළිතුරක් දිය හැකිය. කියල. තීර්ථකයන් අර විධියට උපහාසය නඟල නැගිටල හිනාවෙල ගියෙ යම්කිසි හේතුවක් ඇතිවයි. මක් නිසාද? අර වතුෂ්කෝටි ප්‍රශ්නයේ ස්වභාවය කොයි තරමද කියතොත් එයින් පිට තථාගත කෙනෙක් පිළිබඳ විචරණයක් කරන්න ඉඩක් නැහැ. ඒක අර කොන් හතරින් ඉවරයි. ඒ නිසයි ඒ තීර්ථකයින් 'මේවිචරවත් කාරණයක් දන්නේ නැහැ' කියල කියන්න වගේ නැගිටල ගියෙ. එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ අර තීර්ථකයින්ගේ උපහාසය සහේතුක බවයි අනුරාධ ස්වාමීන් වහන්සේට ඒත්තු ගන්වන්නේ. 'නුඹ දුන්න පිළිතුර හරි නැහැ'. හතර ආකාරයෙන් පිට තථාගත කියන වචනය උපකාර කරගෙන විචරණයක් දෙන්න බැහැ. මක්නිසාද මරණින් මත්තෙහි තථාගතයන් වහන්සේ වෙයි නොවෙයි කියල කියන්ට කලින් දිටු දුමියෙහිදීම තථාගත කෙනෙක් නැහැ. 'දිට්ඨෙ ව ධමමෙ සචතො ථෙතතො'..... එතකොට අනුරාධ ස්වාමීන් වහන්සේ පිළිගන්නව - බුදුරජාණන් වහන්සේ අහන්නේ නුඹ කලින් දුන්න පිළිතුර හරිද කියලනේ. 'නොහෙතං හනෙත' 'මම කලින් දුන්න විචරණය වැරදියි ස්වාමීනි' කියල පිළිගන්න. අන්න එතකොට බුදුරජාණන්වහන්සේ 'සාධු සාධු අනුරාධ, පුබ්බ වාභං එතරහි ච දුක්ඛං. චෙව පඤ්ඤපෙමි, දුක්ඛසස ච නිරොධං'. සාධු කියල ඒක අනුමත කරල, අනුරාධ ඉස්සරත් දනුත් මම දේශනා කරන්නේ මේවිචරයි. දුක්ඛ දුක්ඛ නිරොධයත් පමණයි මා පනවාලන්නේ. මගේ සත්‍ය දේශනාව මේවිචරයි. වතුරායී සත්‍ය දේශනාවයි. ඒ තථාගත සත්ව පුද්ගල ආදී ඒව ප්‍රඥප්ති පමණයි. එතකොට මෙන්ම මේක සමහර විට කෙනෙකුට මහ භය හිතෙන කියමනක්. අපි ඉස්සෙල්ල බලමු ටිකක් හරි ඉඩ තියෙනවද මේ තථාගතයන් වහන්සේ බේරගන්න කියල. 'උපලබ්භති. කියන එකේ අර්ථය. සමහර අය ඇත්ත වශයෙන් පරිවර්තනය කරනව, මේ 'උපලබ්භති' කියන එක මෙහෙම-'ඉන්නව, නමුත් භොයාගන්න බැහැ'. උපලබ්භති කියන වචනයේ අර්ථය, ඇත්ත වශයෙන්ම තථාගත කෙනෙක් ඉන්නව නමුත් සොයාගන්න අමාරුකමයි තියෙන්නේ, ඔය විධියේ අර්ථයකුත් දෙනව. මේ උපලබ්භති කියන වචනයේ අර්ථය අපි පළමුවෙන් විමසල බලමු. ඒකට හොඳ නිදසියක් කමයි සංයුක්ත නිකායේ සභාපක වශයෙන් එන වජිරා සුත්‍රය. වජිරා රහත් මෙහෙණිය මාරයාට ප්‍රකාශ කරන එක්තරා ගාථාවක්. එක්තරා අභියෝග ගාථාවක්.

'කිනනු සතොති පච්චෙසි - මාර දිට්ඨි ගතනනු තෙ
 සුඛසංඛාරපුඤ්ජායං - න ඉධ සත්තුපලබ්භති'¹⁰

'මාරය, නුඹ කුමක් සත්වයා හැටියට සලකන්නෙහිද? මේක නුඹගේ දෘෂ්ටිගතයක් පමණක් නොවේද? මෙය හුදු සංස්කාර ගොඩක් පමණයි. 'න ඉධ සත්තුපලබ්භති' මෙහි සත්වයෙක් නොලැබේ. එතන නුපලබ්භති කියන එක හොඳටම පැහැදිලියි. 'නොලැබෙයි කියන එක'. 'සත්වයෙක් ඉන්නව සොයාගන්න බැහැ', නොවෙයි. ඒ වගේම තවත් ඕනනම් නිදසුනක් අපට හමුවෙනව සුත්‍ර නිපාතයේ පුරාහෙද සුත්‍රයෙන් රහතන් වහන්සේලා පිළිබඳව.

'න තසස පුත්තා පසවො වා - බෙත්තං වතථුං න විජ්ජති,
 අත්තං වාපි නිරත්තං වා - න තසමිං උපලබ්භති'¹¹

ඒ රහතන් වහන්සේ පිළිබඳව ප්‍රකාශ කරනව, ඒ රහතන් වහන්සේට, උපශාන්ත මුනිවරයාට, පුත්‍රයෝ හෝ ගෙරි හරක් හෝ නැත. ඒ වගේම කෙත් වතු ආදියක් නැත. 'අත්තං වාපි නිරත්තං වා 'න තසමිං උපලබ්භති' උන්වහන්සේ පිළිබඳව අල්ලාගත් දෙයක් හෝ අතහැරිය දෙයක් හෝ නැත. ද්වයතාවෙන් මිදීමයි එතනින් ප්‍රකාශ වෙන්නේ. එතකොට මෙයින් අපට පැහැදිලි වෙනව මේ 'න උපලබ්භති' කියන්නේ ඇත්ත වශයෙන්ම නැතැයි කියන අර්ථය. නොමැත කියන අදහසයි. එයින් අපට පැහැදිලි වෙනව මේ සතරකොන් ප්‍රශ්නය, බුදුරජාණන් වහන්සේ මේකට පිළිතුරු නොදී පැත්තකට කළේ, පිළිතුරු දෙන්න පුළුවන් අවබෝධයක් තිබේදදීත් ඒක නිවනට අනවශ්‍ය නිසා නොවෙයි. කාටද කියන්න පුළුවන් මරණින් මතු රහතන් වහන්සේ පිළිබඳ තත්වය නිවනට අදාල නොවෙයි කියල. ඒක නිසා නොවෙයි - මේ ප්‍රශ්නවලම තිබෙන යම්කිසි මිථ්‍යා ස්වරූපයක් නිසයි. මේ ප්‍රශ්නකරුවන් තථාගත වචනයෙන් අදහස් කළේ සත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් කියන අදහසයි. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වුම් කලා මේ සත්ව පුද්ගල සංඥාව එහෙම පිටින්ම මිථ්‍යාවක් බව. ඒ මිථ්‍යාව උනාට මොකද ලෝකයා මිථ්‍යා ලෝකයක, අසත්‍ය ලෝකයක ජීවත් වන නිසා ඒකට ඉඩ තිබෙනව. අල්ලගත්තු එක නිසාම ඒ පිළිබඳ යම්කිසි බැඳීමක් තියෙනව. ඒක නිසා ලෝකයා, මමය මාගේය, එහෙම නැත්නම් සත්ව පුද්ගල ආදී වශයෙන් වචන පාවිච්චි කරන කොට ඒක තනිකර ව්‍යවහාර මාත්‍රයක්ම නොවෙයි. ඒක ලෝකයාගේ සත්‍ය මට්ටමින් සත්‍යයක්. නමුත් රහතන් වහන්සේලා පිළිබඳව - අර තථ තත්වයට පැමිණි රහතන් වහන්සේලා පිළිබඳව - ඇත්ත වශයෙන්ම ඒක නිකමිම ප්‍රඥප්තියක් පමණයි. ඒක ප්‍රඥප්ති තත්වයට පත් වෙනව අර උපමාව ගැන අපි තවදුරටත් කල්පනා කරල බැලුවොත්. අපට හිතාගන්න පුළුවන් - මහා සමුද්‍රයක් දිය සුළියක් පිළිබඳ උපමාව - දන් රහතන් වහන්සේලාගේ

තත්ත්වය හරියට, යටින් නතර උන දියසුළියක් මතුපිට වටේ නිදුල්ලේ පාවෙමින් තිබෙන අතු ඉති කොළ රොඩු ආදියක් වගෙයි, රහතන් වහන්සේලාගේ පැවැත්මයි. නිදුල්ලේ ඔහේ පාවෙමින් තිබෙනව. මේක දකින කෙනෙක් අත දික්කරල කියනව, අන්ත රහතන් වහන්සේ, අන්ත බුදු කෙනෙක් කියල. අන්ත තථාගත කෙනෙක් කියල. ඔන්ත ඔය විධියෙ තත්ත්වයක් තියෙනෙ. එතකොට අර සත්ත්ව ප්‍රඥප්තිය මුල ඉඳල අගටම - ඒක එහෙම පිටින්ම බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිනොගන්නා දෙයක්. ඒ නොපිළිගන්නා නමුත් මේ සත්ත්ව පුද්ගල කියන අදහස් ඇත්ත වශයෙන් සුත්‍රවල සඳහන් වෙනව බොහෝ තැන්වල: දන් අධ්‍ය අරිය පුගල වචනය යෙදිල තියෙනව, ඒ රහතන් වහන්සේ පිළිබඳවත්. ඒ වගේම සත්ත්ව කියන වචනයත් සමහර තැන්වල ව්‍යවහාර වශයෙන් යොදල තියෙනව. අගභෞතසාද සුත්‍ර ආදියේ¹² - 'යාවතා හික්ඛවෙ සත්තා අපදා වා දිපදා වා චතුපදා වා බහුපදා වා' යම්තාක් ලෝකයේ සත්ත්වයෝ වෙත්ද අපා, දෙපා, සිව්පා, බුහුපා, 'රුපිනො වා අරුපිනො වා සක්ඛිනො වා අසක්ඛිනො වා නෙවසක්ඛි නාසක්ඛිනොවා තථාගතො, තෙසං අගගමකධායති අරහං සමමා සමබුද්ධො රුපී අරුපී සක්ඛි අසක්ඛි නෙවසක්ඛිනාසක්ඛි වු ඒ සත්ත්වයින් අතර අර්භත් වු සමමා සමබුද්ධ වු තථාගතයන් වහන්සේම ශ්‍රේෂ්ඨය. අන්ත එබඳු තැන්වල සත්ත්ව කියන එකක් යොදල තියෙනව. ඒ කොයි විදියට යෙදු නමුත් ඒ ලෝකයාගේ වචනයයි මේ ප්‍රකාශ කරන්නේ. ඇත්ත වශයෙන්ම සත්ත්වයෙක් මෙනත නැහැ.

ලෝක කියන වචනයට බුදුරජාණන් වහන්සේ දුන්නු අළුත්ම නිරුක්තියක් ගැන අපි කලින් දේශනයේදී සඳහන් කළා. ඒ වගේම මේ සත්ත්ව කියන වචනයටත් බුදුරජාණන් වහන්සේ අමුතු නිරුක්තියක් දීල තියෙනව. සංයුක්ත නිකායෙ රාධ සංයුක්තයේ රාධ ස්වාමීන් වහන්සේ අභනව ප්‍රශ්නයක් - 'සතතො සතතො ති භනෙන චුච්චති කිත්තාවතා නු බො භනෙන සතතො ති චුච්චති'¹³ ස්වාමීනි, මේ 'සත්ත්වයා' කියල කියනව, කෙනෙකින්ද කෙනෙක් සත්ත්වයෙක් වෙන්නේ?. සත්ත්වයා කියල කියන්නෙ මක් නිසාද?. මේ, නිරුක්තියක් අභන්නෙ. එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනව 'රුපෙ බො රාධ යො ඡඤො යො රාගො යා නඤී යා තණ්හා තත්‍ර සතතො තත්‍ර විසතො තසමා සතතො ති චුච්චති'. රාධ රුපය පිළිබඳව යම් ඡන්දයක් යම් රාගයක් යම් නන්දියක් යම් තණ්හාවක් වෙද ඒ රුපය පිළිබඳව ඇලුනේ වෙසෙසින් ඇලුනේ: එහෙයින් සත්ත්වයායි කියනු ලැබේ. එතන එක්තරා විධියක ප්‍රාසයක් සහිතව අර වචනයට ගැලපෙන හැටියටයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ නිරුක්තිය දෙන්නෙ. විසතත - සතත - කියල කියන වචනයේ අපී දෙකක් තිබෙනව - සත්ත්වයා කියල අපි සාමාන්‍යයෙන්

ප්‍රකාශ කරන අදහස වගේම 'ඇලුනු' කියන අදහස පාලියේ ඒ සතත කියන වචනයෙ තියෙනව, ඇලෙන - සජ්ජි කියන්නෙ ඇලෙනව, එහෙයින් සත්ත්වයා යැයි කියනු ලැබේ. එතකොට සජ්ජි කියන - ඇලීම කියන - අර්ථය අනුවයි බුදුරජාණන් වහන්සේ නිරුක්තිය දෙන්නෙ. අර ලුජ්ජි පලුජ්ජි' ති, ලුදු, පලුදු වේනුයි ලෝකය නම්, කිව්ව වගේ මෙනත ඇලුනේ යයි 'සත්ත්ව' වෙයි. 'ඇලුනේ යයි වෙසෙසින් ඇලුනේයයි යනු සත්ත්වයා වෙයි'. 'සතතො විසතතො තසමා සතතො ති චුච්චති' එහෙම ප්‍රකාශ කරල ඊළඟට පුදුම විධියේ උපමාවකුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනව. යම්සේ රාධ, කුඩා දරුවන් දරියන් සෙල්ලං ගෙවල් - පස් වලින් ගෙවල් - හදාගෙන, ඒවා පිළිබඳව සතුට, රාගය, ඇල්ම, පිපාසය, ආශාව, ඇතිතාක් ඒ සෙල්ලම් ගෙවල් එක්ක සෙල්ලම් කරනව. සෙල්ලං ගෙවල් ඇත්ත හැටියට සලකනව. 'ආලයනති කෙලායනති ධනායනති මමායනති' ඒවා පිළිබඳ ඇලුමක් ඇතිකර ගන්නව, ඒවා සමඟ ක්‍රීඩා කරනව, ඒවා ධනය හැටියට, වචනා දෙයක් හැටියට, සලකනව. මමායනය කරනව, මගේය කියල කියා ගන්නව. නමුත් යම් අවස්ථාවක අර රාග නඤී ආදිය ඉවත් උනා නම්, අන්ත එබඳු අවස්ථාවේ අර දරුවන් මොකද කරන්නෙ? ඒ නුවණ මුහුකුරා ගියහම අතින් පයින් අර පස් ගෙවල්වලට ගහල ඒවා විසුරුවල විනාශ කරනව. ඊළඟට ඒක අනුව බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනව 'එවමෙව බො රාධ තුමෙහ රූපං විකිරිථ විධමථ විද්ධංසෙථ විකීලනිකං කරොථ තණ්හකධාය පටිපජ්ජථ' ඒ වගේම වේදනාව, සංඤාව, සංස්කාර, විඤාන කියන පැවැත්මයි පිළිබඳව ..... 'එසේම රාධ නුඹලා රූපය විසුරුව විනාශ කරව - විධමථ විද්ධංසෙථ - නැවත ක්‍රීඩා නොකළහැකි තත්ත්වයට පත්කරව - විකීලනිකං කරොථ, තණ්හකධාය පටිපජ්ජථ - තණ්හාව ක්ෂය කිරීම පිණිස පිළිපදුව. ඒ වගේම වේදනා, සංඤා, සංඛාර, විඤාණ කියන සකඤ්ච පිළිබඳවත් පිළිපදුව. ඊ ළඟට අවසාන වශයෙන් ප්‍රකාශ කරනව. 'තණ්හකධායො හි රාධ නිබ්බානං' මක්නිසාද රාධ, තණ්හාව ක්ෂය කිරීමම නිවනය.

අධ්‍යෝලිපි

1. ථෙර. 50 පිට (බු.ප.28)
2. සං.නි. III 106,108,110, පිටු (බු.ප.15)
3. ප.ජො. 105 පිට (භේ.මු.)
4. සු.නි. 146 පිට (බු.ප.25)
5. සු.නි. 236 පිට (බු.ප.25)
6. සු.නි. 4 පිට (බු.ප.25)
7. ම.නි. I 450 පිට (බු.ප.10)
8. අං.නි. V 90 පිට (බු.ප.22)
9. සං.නි. IV 676 පිටු (බු.ප.16)
10. සං.නි. I - 246 පිට (බු.ප.13)
11. සු.නි. 270 පිට (බු.ප.25)
12. අං.නි. II 70 පිටුව (බු.ප.11)
13. සං.නි. III 342 පිට (බු.ප.15)

